

УДК 657:657.6:338.248.025.2
№ державної реєстрації 0113U003757
Інв.№ _____

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
40021, м. Суми, вул. Г.Кондратьєва, 160; тел. (0542)22-24-48, www.sau.sumy.ua



ЗАТВЕРДЖУЮ:
Ректор Сумського НАУ
Д.с.-г. наук, проф., академік НААНУ

_____ В.І.Ладика

« ____ » _____ 201 ____ р.

**ЗВІТ
ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ
ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ АРХІТЕКТУРИ
РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ**

(заключний)

Проректор з наукової роботи
канд. екон. наук, доц.

О.М.Маслак

Завідувач НДЧ
д-р екон. наук, доц.

Ю.І.Данько

Керівник теми:
доцет кафедри економічного
контролю та аудиту,
канд. екон. наук, доц.

О.В. Пасько

Рукопис закінчено 15.12.2017 р.
Результати роботи розглянуто науково - координаційною радою СНАУ
(протокол № 6 від «18» грудня 2017 р.)

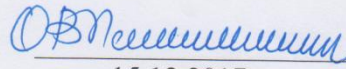
2017

СПИСОК ВИКОНАВЦІВ

Керівник теми,
доцент кафедри економічного
контролю та аудиту, канд. екон.
наук, доцент

Пасько О.В.

(вступ, розділи 1-
7, висновки)



15.12.2017 р.

РЕФЕРАТ

Звіт: 160 стор., 18 рис., 23 табл., 169 літературних джерел.

Мета дослідження полягає в розробці теоретико-методологічних та науково-практичних підходів до регулювання обліку та аудиту на глобальному рівні через аналіз сучасної структури глобального регулювання обліку та аудиту та тенденцій її зміни, шляхом дослідження поширення МСФЗ та МСА по світу та ролі їх видавників – Ради з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО) та Ради з міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості (РМСАНВ) Міжнародної федерації бухгалтерів.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних та практичних засад легітимності і результативності діяльності глобальних регуляторів в умовах глобалізації світової економіки.

Об'єктом дослідження є діяльність та результати діяльності глобальних регуляторів обліку та аудиту – Ради з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та Міжнародної федерації бухгалтерів, а також ролі, функцій та практики діяльності національних регуляторів обліку.

Результатом дослідження має бути повний аналіз сучасного стану та концепція глобальної архітектури регулювання обліку та аудиту.

Ключові слова: КМСБО, РМСБО, Фонд МСФЗ, Моніторингова рада Фонду МСФЗ, МСФЗ, глобальне транснаціональне приватне управління, легітимність.

Умови отримання звіту: за договором. 40021, м. Суми, вул. Кірова, 160, Сумський національний аграрний університет.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ГЛОБАЛЬНИЙ БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ.	5
РОЗДІЛ 2. РАДА З МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК КЛЮЧОВИЙ СУБ'ЄКТ ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ОБЛІКУ: ПРОБЛЕМА ЛЕГІТИМНОСТІ.....	12
РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН ДО КОНСТИТУЦІЇ ФОНДУ МСФЗ.	48
РОЗДІЛ 4. НАЛЕЖНА ПРАВОВА ПРОЦЕДУРА РАДИ З МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ...	61
РОЗДІЛ 5. РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНИХ РЕГУЛЯТОРІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	75
РОЗДІЛ 6. ЗБІР НА ПІДТРИМКУ ОБЛІКУ: СХЕМА НЕЗАЛЕЖНОГО ФІНАНСУВАННЯ РЕГУЛЯТОРІВ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ В США.....	99
РОЗДІЛ 7. БАГАТОРІВНЕВЕ ВРЯДУВАННЯ В РЕГУЛЮВАННІ ОБЛІКУ В НІМЕЧЧИНІ: СТРУКТУРА ТА ДІЯЛЬНІСТЬ КОМІТЕТУ ЗІ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НІМЕЧЧИНИ.....	117
ВИСНОВКИ.....	133
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	138

РОЗДІЛ 1. ГЛОБАЛЬНИЙ БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ

Рівень використання та застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ) на сьогодні перевищує всі найбільш оптимістичні очікування навіть десятирічної давнини. Більше 100 країн дозволяють або вимагають використання МСФЗ на сьогодні. Н. Верон назвав це «глобальний бухгалтерський експеримент» щоб вказати на те, що вперше, в світовій економіці приватний видавник стандартів набув такого впливу, коли його рішення мають прямий вплив на методи ведення бізнесу по всьому світу. Цей експеримент унікальний, оскільки поєднує «глобальні масштаби, приватне управління та значний вплив на економіку» [1,с.1]. Це була дійсно справжня революція в управлінні світовою економікою. Досягнення на сьогодні значні, але місія не буде виконана доти, доки не буде остаточно прийняте рішення США щодо переходу на МСФЗ. Тільки тоді, можна буде досягнути зниження витрат на капітал за рахунок ефективності фінансової звітності. Залежно від рішення США можна спрогнозувати розвиток процесів в сфері глобального бухгалтерського обліку.

Аналізуючи стан даного питання, можна зазначити, що тривалий час проблема розвитку та поширення у світі міжнародних стандартів фінансової звітності перебувала в полі зору науковців. Питанням регіонального та національного впровадження МСФЗ та їх поширення у світі приділяли увагу як іноземні науковці: Н. Верон [1,2], Д. Стріт та Ч. Лінзікам [3], І. Макінтош [4], так і вітчизняні [5,6]. До того ж це питання постійно обговорюється у доповідях як посадовців Комісії з цінних паперів та фондового ринку США (*Securities and Exchange Commission – далі SEC*) [7], так і представників Фонду МСФЗ [8] та РМСБО [9].

У своїй передмові до книги Н.Верона, директор Bruegel Жан Пізані-Феррі вказує: «В старі часи... влада зі встановлення правил належала виключно до національних урядів або їх відгалужень, таких як міжнародні фінансові організації. Глобальне економічне управління полягало в обговоренні правил в комітетах та уповноваження міжнародних фінансових

організацій їх дотримувати. Поява РМСБО, неурядової організації-видавника стандартів, рішення якої прямо впливають на методи ведення бізнесу по всього світу, є справжньою революцією в управлінні світовою економікою. Це свідчить про те, що урядові організації зі встановлення правил, у разі, якщо вони виявляться нездатними продукувати правила, що вимагаються ринками, можуть бути замінені приватними» [1, р. iii]. Історія успіху МСФЗ, що розробляються РМСБО почалася з прийняттям їх Європейським союзом і на сьогодні МСФЗ уже майже зрівнялися із GAAP US (загальноприйнятими правилами обліку ЗПБО США) за використанням (рис. 1.1).

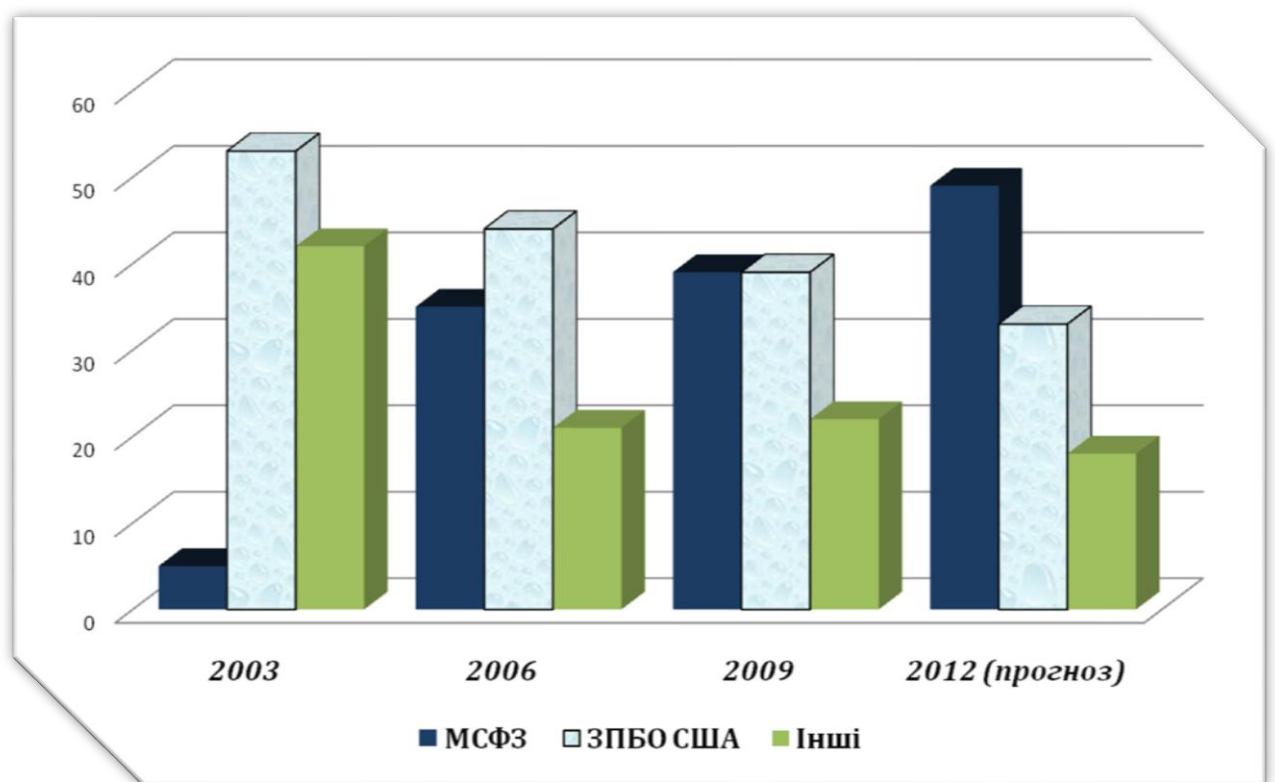


Рис. 1.1. Прийняття МСФЗ 500 найбільшими компаніями світу, акції яких котуються на біржах, % [2,С.2]

Глобальні стандарти фінансової звітності на сьогодні відсутні через неприйняття МСФЗ з боку США та Японії. У разі, якщо США, Японія та Бразилія перейдуть на використання МСФЗ, то світ матиме єдиний комплекс стандартів фінансової звітності. Це твердження можна підтвердити даними Всесвітньої федерації бірж. Частка США, Японії та Бразилії, країн, з якими РМСБО здійснює найбільш інтенсивні проекти з конвергенції стандартів

фінансової звітності, становить разом близько 42% світової ринкової капіталізації. У разі переходу цих країн на МСФЗ решта країн, щоб брати участь у світовому економічному процесі будуть змушені зробити те саме [5].

РМСБО та Рада зі стандартів фінансового обліку США (*US Financial Accounting Standards Board (FASB)*) працюють у напрямку конвергенції МСФЗ та US GAAP з 2002 року. У вересні 2002 року РМСБО та FASB формалізували свої наміри та домовленості у Меморандумі про порозуміння між радами, відомому як Норвальська угода. Відтоді було іще кілька документальних затверджень конкретних напрямків. З 2009 року після заклику G-20, обоє рад погодилися подвоїти зусилля, щоб до липня 2011 р. світ мав єдині стандарти. В середині 2011 року і РМСБО і SEC США заявили, що процес конвергенції стандартів буде продовжено до переможного закінчення. Водночас, SEC США (*Securities and Exchange Commission – SEC*), державний орган, який делегував частину свої повноважень з розробки облікових стандартів приватному органу - РСФО США) оголосила, що остаточне рішення щодо прийняття МСФЗ буде оголошено до кінця 2011 року. В грудні 2011 року SEC США оголосила, що питання дуже складне, тому над ним іще необхідно добре поміркувати і попросила іще часу. На сьогодні маємо 2012 р., а рішення іще немає. На сьогодні SEC США здійснив велику роботу щодо аналізу можливих вигод/витрат при прийнятті МСФЗ і як впливає із цих досліджень [10] вирішили використовувати дещо середнє між конвергенцією і схваленням, і цей підхід вже назвали кондорсмент (від поєднання англійських слів *convergence* (конвергенція, зближення) і *endorsement* (схвалення) = “*condorsement*”) [6].

Однак остаточне рішення щодо переходу на сьогодні не прийняте. Залежно від рішення США можна спрогнозувати розвиток глобального бухгалтерського експерименту за трьома сценаріями: 1) позитивний; 2) негативний; 3) умовно-позитивний. Розглянемо їх.

Сценарій № 1. Позитивний. США схвалюють перехід на МСФЗ способом кондорсмент. Приклад США наслідують Японія і інші не такі вагомі у світовій економіці країни, а кількість країн, що дозволяють або вимагають використання МСФЗ збільшується до 150 і більше. При прогнозі можливих наслідків цього сценарію ми посилаємося на Д. Твіді, экс-голову РМСБО, який здав свій пост у червні 2011 року. На його думку у разі позитивного рішення щодо прийняття МСФЗ з боку США та Японії, кількість країн, що вимагають або дозволяють використання МСФЗ може зрости до 150 [6,с.40].

Сценарій № 2. Негативний. США відмовляють переходити на МСФЗ. У цьому разі за цим сценарієм коаліція країн, що підтримують МСФЗ дає тріщину і починає дрібнитися. Світ матиме замість двох найбільш поширених систем обліку (МСФЗ та GAAP US) принаймні кілька регіональних систем. В найгіршому випадку цього сценарію матимемо фрагментацію фінансової звітності на зразок тієї, що існувала до 2000 року. «Вартість такої фрагментації, за рахунок зниження прозорості та зіставності фінансової звітності буде надзвичайно великою» [8,с.12].

Сценарій № 3. Умовно-позитивний. США не переходять на МСФЗ. Однак за цим сценарієм ситуація буде гірше з точки зору США, але не світу. Коаліція в підтримку МСФЗ утримається разом і буде підтримувати МСФЗ, а США опиняться в ізоляції. Під великим питанням буде представництво США в усіх органах управління Фонду МСФЗ (власне Фонду МСФЗ, РМСБО та Моніторинговій раді). На сьогодні США представляють у цих органах відповідно 5, 4 та 1 особа. Однак США не зможуть залишатися поза глобальним обліком назавжди. І, як прогнозує опікун Фонду МСФЗ Г. Голдшмід, «десь в 2020 чи 2030 рр. США будуть змушені прийняти МСФЗ, але, як я передбачаю, вони буде слабкішими за ті, що існують зараз. До того ж представництво США в органах Фонду МСФЗ буде дуже незначним» [8,с.13]

Погоджуємося з думкою Г. Голдшміда, адже окрім суто процедуральних моментів слід брати до уваги зміну балансів в світовій економіці. Зокрема, макроекономічний департамент РwС спрогнозував [12] співвідношення між країнами G-7 (США, Японія, Німеччина, Великобританія, Франція, Італія, Канада, а також додатково Іспанія, Австралія та Південна Корея) та E-7 семи найбільш економік серед країн, що розвиваються (Китай, Індія, Бразилія, Росія, Індонезія, Мексика, Туреччина). За базовим прогнозом РwС до 2050 року економіки групи E-7 будуть на 25% більшими за G-7, якщо вимірювати ВВП за ринковим обмінним курсом (*market exchange rates (MER)*) та на 75% - якщо вимірювати ВВП за паритетом купівельної спроможності (*purchasing power parity (PPP)*) (рис. 1.2).

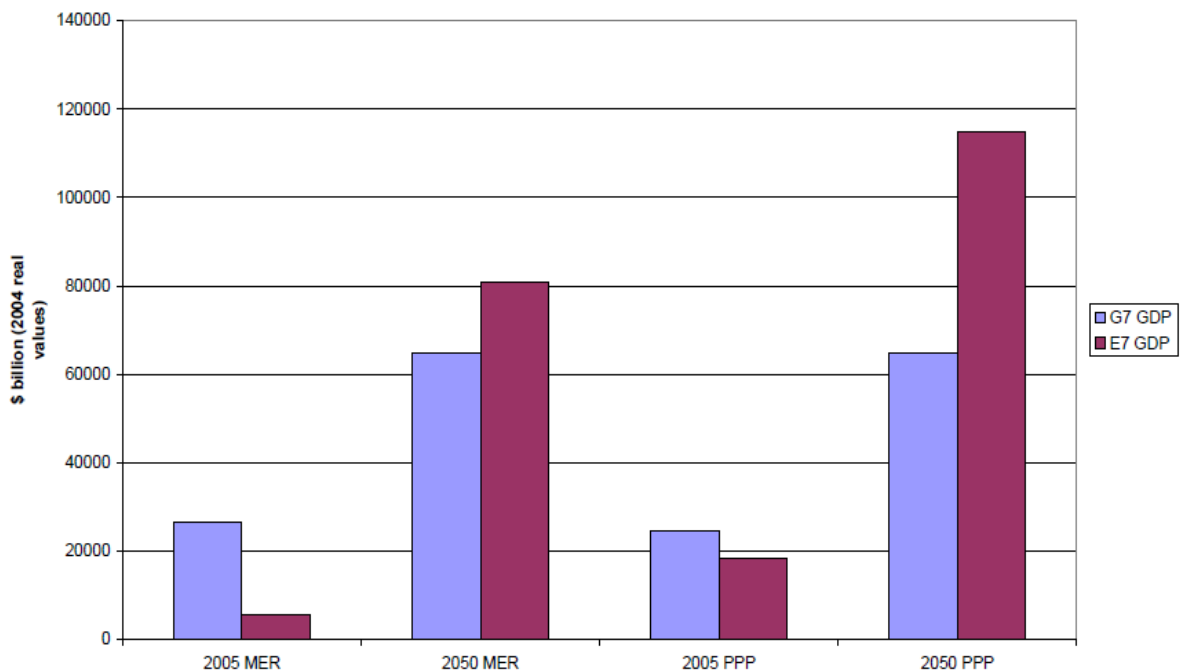


Рис. 1.2. Відносний розмір економік групи G7 та E7 [12,с.3]

Тож приблизно після 2030 року подібна стаття може бути описана уже не щодо рішення США, а, наприклад, Китаю, Індії чи Бразилії. Вага США в світовій економіці буде постійно зменшуватися, а значить і зменшуватиметься взаємозалежність світового статусу МСФЗ та рішення про прийняття їх з боку США. Втім, на сьогодні маємо 2012 рік коли «глобальні стандарти немислимі без США, під цим можуть підписатися більшість нинішніх користувачів МСФЗ» [8,с.20].

Вважаємо, що має місце деяка переоцінка рішення США в контексті розвитку МСФЗ. Н. Верон коли розглядав загрози для розвитку глобального бухгалтерського експерименту вказував серед них, саме на занадто велику зосередженість на конвергенції із США і таким чином зсунення фокусу уваги із самих МСФЗ [1,с.37]. На наш погляд, рішення США є важливим, однак його не слід переоцінювати, тим більше, що ймовірність розвитку подій за другим сценарієм є дуже незначною. Ймовірність розвитку подій за кожним із сценаріїв нами оцінюється таким чином: сценарій № 1 – 80%; сценарій № 2 – 5%; сценарій № 3 – 15%. Базовим сценарієм, на наш погляд, є перший сценарій. На його ймовірність вказує ціла низка факторів, серед яких небажання США по-перше, втрачати реальну владу у розвитку МСФЗ, по-друге, фактично змарнувати усі зусилля щодо конвергенції починаючи із 2002 р., по-третє, на сьогодні в процесі конвергенції більше МСФЗ стають GAAP USA, ніж навпаки, тому фактично США приймає дещо видозмінені свої стандарти, по-четверте, навіть у разі ухвалення позитивного рішення, американські компанії буде зобов'язано перейти на МСФЗ не раніше 2016 року, тому існує значний часовий лаг для належної підготовки транзитивного процесу, по-п'яте, серед великих транснаціональних корпорацій багато американських, які зацікавлені у зниженні витрат на капітал, а тому будуть лобіювати (на сьогодні відкрито виступили за перехід на МСФЗ *Ford Motor Company, Archer-Daniel-Midland, Bank of New York Mellon, Kellogg, Chrysler та Ford Motor Credit* [9]) перехід на МСФЗ. Ну і по-шосте, уже кілька років йдуть підготовчі роботи пов'язані з перетворенням Фонду МСФЗ з приватної організації на приватно-публічне партнерство, в результаті яких РМСБО фактично стала схожа на агенцію ООН [13]. Реорганізація управлінської структури Фонду МСФЗ покликана була зняти сумніви деяких країн щодо легітимності РМСБО, а, отже, збільшити довіру до стандартів, які вона розробляє – МСФЗ. З точки ж зору розвитку глобального бухгалтерського експерименту небажаним є другий сценарій розвитку подій. Третій же

сценарій розвитку подій дещо відіб'ється на глобальному статусі МСФЗ, але не поставить на ньому хрест.

Висновки до розділу 1. Поява РМСБО, неурядової організації-видавника стандартів, рішення якої прямо впливають на методи ведення бізнесу по всьому світу, є справжньою революцією в управління світовою економікою. Глобальний масштаб, приватний характер видавника та значний вплив на світову економіку через МСФЗ дали підставу деяким дослідникам назвати цей процес глобальним бухгалтерським експериментом. Стрімке поширення МСФЗ по всьому світу (понад 100 країн дозволяють або вимагають застосування МСФЗ) було призупинене позицією США, які на сьогодні приймають рішення щодо переходу на МСФЗ. В свою чергу рішення США чекають іще кілька десятків країн, які будуть ухвалювати своє рішення стосовно МСФЗ, ґрунтуючись на підході США. За деякими оцінками рішення про перехід США на МСФЗ, може довести кількість країн, що вимагають або дозволяють МСФЗ до 150. Залежно від рішення США можна прогнозувати три сценарії розвитку подій: 1) позитивний; 2) негативний; 3) умовно-позитивний. Ймовірність розвитку подій за кожним із сценаріїв нами оцінюється таким чином: сценарій № 1 – 80%; сценарій № 2 – 5%; сценарій № 3 – 15%. Базовим вважаємо, перший сценарієм, за яким США приймають рішення про перехід на МСФЗ способом кондорсмент. В цьому випадку МСФЗ стануть по-справжньому глобальними стандартами.

2. РАДА З МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК КЛЮЧОВИЙ СУБ'ЄКТ ГЛОБАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ОБЛІКУ: ПРОБЛЕМА ЛЕГІТИМНОСТІ

Протягом останнього десятиріччя світ став свідком наймасштабнішого та безпрецедентного в міжнародній політиці делегування повноважень від державних органів до приватних інституцій [1,2]. Однією із таких інституцій, що часто згадується в літературі з глобального управління як найяскравіший приклад приватного глобального управління є Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку¹ (*International Accounting Standards Board* – далі РМСБО). Започатковані іще в 70-х роках двадцятого сторіччя міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, у 21 сторіччі під новою назвою – міжнародні стандарти фінансової звітності (*International Financial Reporting Standards* – далі МСФЗ), що видаються РМСБО - завоювали уже півсвіту. Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку сьогодні перетворилася на глобального видавника стандартів, чиї стандарти в багатьох країнах (приблизно 120) стали частиною законодавства або загальноприйнятою практикою. Широке застосування МСФЗ, призвело до збільшення вимог як інвесторів, так і національних органів регулювання обліку до того, щоб МСФЗ розроблялися в межах процесу, який є підзвітним, відкритим і в той же час вільним від неналежного впливу ззовні. Як вказує К.Флемінг «РМСБО 2011 року та РМСБО 2001 року розділяють світлові роки. РМСБО вже не засіб досягнення глобальної конвергенції бухгалтерського обліку, вона стоїть на порозі того, щоб стати видавцем глобальних стандартів фінансової звітності, будучи визнаною G-20 центром глобальної політики в цьому питанні» [3,с.68]. Однак, проблема полягає в тому, що структура управління РМСБО ніколи не була призначена для підтримки такого високого статусу.

¹ РМСБО є органом стандартотворення Фонду МСФЗ, але ми для простоти будемо використовувати РМСБО як синонім Фонду МСФЗ.

До того ж враховуючи, що в даний час політична та наукова думка ще недостатньо підготовлена, щоб впоратися з сприйняттям такого глобального регулювання не як конкурента національного законодавства, а як наступний етап еволюції розвитку людства, особливо в Україні, з її командно-адміністративним спадком, де облік був алгеброю права, вважаємо, згадана проблема потребує розгляду. Питання полягає в тому, що спонукало держави віддати частину своїх повноважень до приватної неприбуткової організації, що базується у Лондоні, а створена згідно із законами штату Делавер, США. Як таким приватним суб'єктам як РМСБО вдалося досягти нинішньої влади та легітимності майже по всьому світу, адже, облік за своєю сутністю в сучасному світі – це політичний акт в дії, навіть якщо сам облік не надто політизований [1,С.3]. Як відбулася така масштабна передача повноважень приватним організаціям і чому? Чим це можна обґрунтувати та чи можна якось виправдати? Крім того, слід також розглянути питання легітимності РМСБО, тобто наскільки структура управління останньої відповідає її статусу глобального видавника стандартів та на чому ґрунтується влада РМСБО.

Актуальність даного питання для України збільшується, якщо врахувати останні зміни до національного облікового законодавства, якими зобов'язано публічні компанії подавати звітність за МСФЗ, іншим підприємствам надану таку можливість як опцію. Такими діями Україна фактично віддала частину свою суверенітету в обліку. Розглянемо, в обсязі обмеження цієї статтею, кому вона передала ці повноваження і яка легітимність РМСБО?

Питання РМСБО як де-факто глобального регулятора дуже активно дискутується на сторінках західних спеціалізованих видань. Так, дослідники досить детально розглянули всі питання, пов'язані з функціонуванням РМСБО [1-33]. Зокрема, РМСБО та процес затвердження МСФЗ розглядалися з різних точок зору: наскільки підзвітною та легітимною є РМСБО [1,4-20], наскільки важливим в питанні легітимності є належна

правова процедура [21,22], як РМСБО служить суспільному інтересу і що це таке [23,24] - деякі автори вказують на те, що концепція суспільного інтересу важко або практично неможливо застосувати на практиці, оскільки вона значною мірою залежить від різниці у світогляді та припущеннях людської натури... Звідси автори роблять припущення, що концепція суспільного інтересу «покликана легітимізувати активність професійних асоціацій бухгалтерів» [24,С.6]. Розглядаються питання чому стандарти обрано як інструмент глобального управління [25,26], наскільки якісними є стандарти, які видає РМСБО [7,17,18,20,27] деяких авторів непокоїть справедлива вартість, широко ввівши яку, РМСБО здійснив, як вважають, «тиху революцію» в обліку [27,С.3]. Приділяється також увага питанню демократії у глобальному управлінні [5,25,28]. «Найбільш серйозним питання, пов'язаним з процесом затвердження МСФЗ є, - на думку ЄС, - без сумніву, демократична легітимність РМСБО» [5,С.9]. «Є підстави вважати, - цитуємо Д.Кервера, що демократія досягає свого ліміту тоді, коли намагається контролювати глобальне регулювання» [25,С.621].

При цьому усі згадані дослідники здебільшого приводили одні і ті ж аргументи чому РМСБО бракує легітимності. Серед них називають непрозорий спосіб фінансування, що ґрунтується на добровільних пожертвах [1,4,7,10,12,16,20,25,29], превалювання англосаксонського впливу в середині РМСБО та недостатня географічна збалансованість представництва [1,4,7,8,10,15,16,30-32], самопризначення опікунів Фонду КМСБО/Фонду МСФЗ [4,7,8,11,15-18,20], відсутність принципала, що представляв би державні або міждержавні органи або недостатній публічний контроль над РМСБО [4,7,8,11,15-18,20], невідповідність назви фонду, стандартам, що видають [7,16] співвідношення впливу трьох основних груп зацікавлених осіб у РМСБО: бізнесу, що готує фінансову звітність, користувачів (в основному інвесторів) та аудиторів [20,С.246]

До того ж деякі дослідники [33] вказують на межу глобального приватного управління, адже воно «прив'язане до певної системи

виробництва (неолібералізму), деяких сфер управління (регуляторна політика) і деяких ринкових структур (олігополії)» [33,С.7].

Згадані вище дослідження досить повно розкривають питання, яке нами аналізується, втім, більшість з них мають одну ваду – період здійснення аналізу. Більшість робіт були здійснені до значних змін у структурі управління Фонду КМСБО у 2009 році, а потім і ухвалення змін до конституції - конституції уже Фонду МСФЗ. Зокрема, однією із змін було запровадження Моніторингової ради, яка покликана забезпечити «формальний зв'язок між Фондом МСФЗ та міждержавними інституціями» [34,С.6]. Заради справедливості необхідно вказати на те, що більшість зауважень, як ми побачимо далі, були враховані Фондом МСФЗ. Більшість, проте, не всі. Тому існує необхідність проаналізувати питання легітимності РМСБО на сучасному етапі.

Питання видавника глобальних стандартів обліку має довгу історію. У 1966 р. Генрі Бенсона (*Henry Benson*), який на той час уже став вагомим фігурою у світі бухгалтерського обліку завдяки тому, що вивів свою родову бухгалтерську фірму (він правнук одного із чотирьох братів засновників фірми *Coopers*, що зараз входить до *PwC*) на світову арену, було обрано президентом інституту присяжних бухгалтерів Англії та Уельсу. Після обрання Г.Бенсон коротко звернувся до ради інституту, в якому він згадав, що отримав запрошення відвідати своїх колег із Канадського інституту присяжних бухгалтерів та Американського інституту сертифікованих публічних бухгалтерів і висловив своє сподівання на ближчу співпрацю з ними. «Великобританія, Америка і Канада, - цитуємо Г.Бенсона, - були трьома найбільш важливими країнами в той час у світі бухгалтерського обліку, але було дуже мало діалогу між ними. Не було здійснено жодної спроби зробити їх ближчими одне до одного, щоб відстоювати інтереси професії в цілому або випрацювати загальний підхід до проблем обліку та аудиту. Я сподівався виправити цю ситуацію» [7,С.10]. Подібна робота, почалася уже у 1967 році і нею зайнялася Міжнародна дослідницька група

бухгалтерів ((*Accountants International Study Group*), далі *AISG*)), створена професійним бухгалтерськими організаціями Великобританії, Канади, США. Саме *AISG* стала предтечею Комітету зі стандартів бухгалтерського обліку (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Хронологічна послідовність створення КМСБО*

Рік	Подія
1966	Професійними бухгалтерськими організаціями Великобританії, Канади та США погоджена пропозиція щодо створення Міжнародної дослідницької групи бухгалтерів ((<i>Accountants International Study Group</i>), далі <i>AISG</i>)), покликаної розвивати порівняльні дослідження обліку та аудиту зазначених трьох націй.
1967	Створено Міжнародну дослідницьку групу бухгалтерів - <i>AISG</i> , предтечу Комітету з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.
1968	Видано перше дослідження <i>AISG</i> : порівняння практики обліку запасів у Великобританії, Канаді та США. <i>AISG</i> загалом опублікувала 20 досліджень до 1977 року, коли вона була розформована. Деякі з цих досліджень використовувалися КМСБО в ранніх стандартах.
1972	- На 10-му Всесвітньому конгресі бухгалтерів у Сідней Г. Бенсоном висунуто пропозицію про створення Комітету з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Обговорення цієї пропозиції з трьома країнами <i>AISG</i> (Великобританія, Канада, США); - Подальше обговорення пропозиції Г.Бенсона з представниками Австралії, Мексики, Нідерландів, Німеччини, Франції та Японії.
1973	- Угода про створення Комітету з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (<i>International Accounting Standards Committee</i>-далі КМСБО) підписана представниками професійних організацій бухгалтерів Австралії, Великобританії та Ірландії, Канади, Мексики, Нідерландів, Німеччини, США, Франції, Японії; - КМСБО відкриває офіс в Лондоні за адресою: 3 <i>St. Helen's Place, London</i>; - Пол Розенфельд (США, відряджений від Американського інституту сертифікованих публічних бухгалтерів - <i>The American Institute of Certified Public Accountants (AICPA)</i>) призначений першим секретарем КМСБО; - КМСБО проводить своє перше засідання 29 червня в Лондоні; - Г.Бенсона обрано першим головою КМСБО; - КМСБО ухвалює перший порядок денний з трьома проектами щодо: облікової політики, запасів, консолідованої фінансової звітності.

*Джерело: <http://www.iasplus.com>

Є загальне розуміння того, що ідея створення Комітету з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку належить Г. Бенсону і саме він був основною особою, що стояла за створенням КМСБО, а також - першим головою новоствореного КМСБО [35,С.44].

Іще у 1976 році Г. Бенсон передбачав «домінуюче становище» міжнародних стандартів бухгалтерського обліку «приблизно до 2000 року» [36,С.280], однак вони стали такими дещо пізніше. Відповідно до набуття ваги стандартами, що видавалися Комітетом, змінювалися і структура останнього. Сьогоднішня триєдина структура мала двох попередниць (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Організаційно-правові форми існування видавників МСФЗ*

Роки	Назва	
	Материнської структури	Власне видавника стандартів
1973-2000	немає	Комітет з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку
2001-2010	Фонд Комітету з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку	Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку
2010 -	Фонд Міжнародних стандартів фінансової звітності	Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку

* - підготовлено автором за даними сайтів <http://www.iasplus.com> та <http://www.ifrs.org>

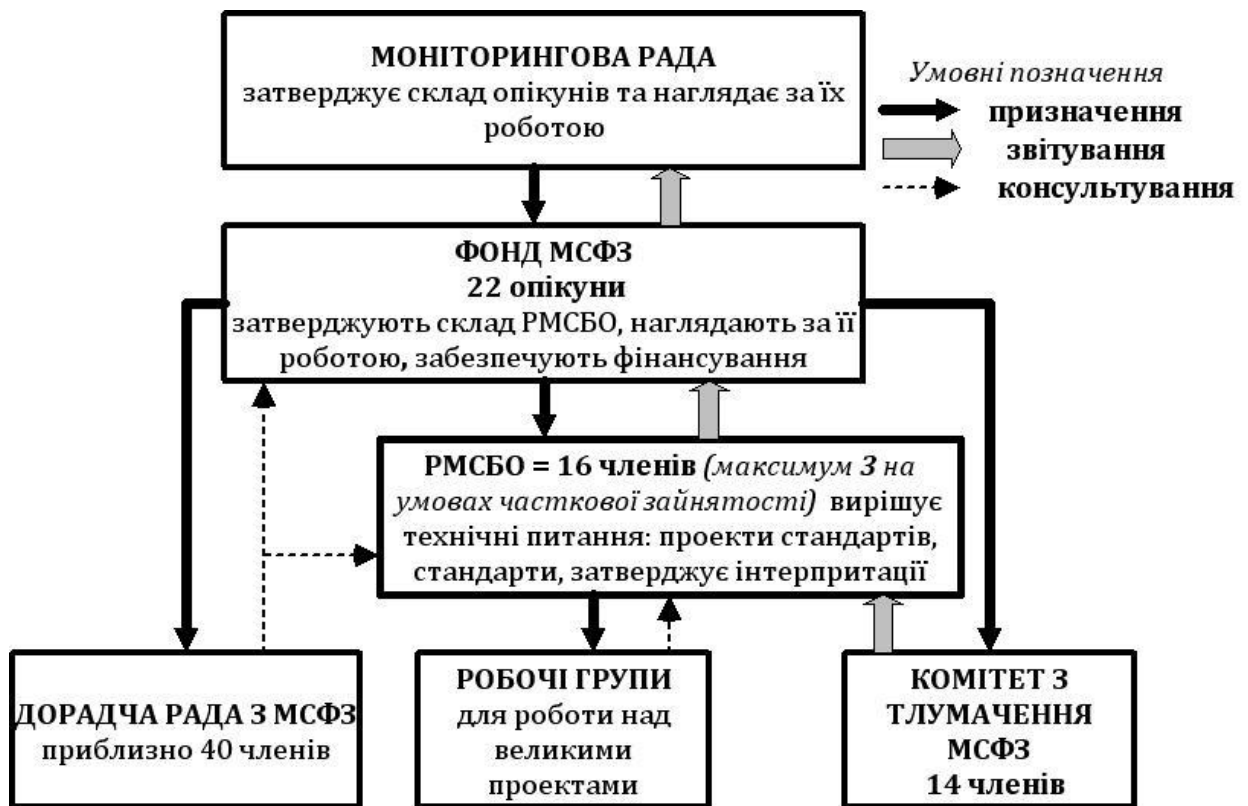
Через 25 років після створення, у 1997 році КМСБО дійшов до висновку, що для того, щоб і надалі виконувати свою місію ефективно, він повинен знайти спосіб зблизити національні стандарти бухгалтерського обліку та глобальні стандарти бухгалтерського обліку. Для цього КМСБО бачив необхідність змінити свою структуру. В кінці 1997 року КМСБО створив Стратегічну робочу групу (*Strategy Working Party*) з метою переглянути свою структуру та стратегію. Стратегічна робоча група опублікувала свою доповідь, у вигляді документа для обговорення у грудні 1998 року. Після аналізу отриманих коментарів, Робоча група опублікувала

свої остаточні рекомендації в листопаді 1999 року. КМСБО затвердив пропозиції одноголосно у грудні 1999 року. Організації-члени КМСБО зробити те саме в травні 2000 року. Нова конституція набула чинності 1 липня 2000 року. Орган зі встановлення стандартів було перейменовано на Раду з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (*The International Accounting Standards Board (IASB)*). Остання стала діяти під опікою нового Фонду Комітету зі стандартів бухгалтерського обліку (*International Accounting Standards Committee Foundation (IASCF)*). Першого квітня 2001 року, нова РМСБО перейняла від КМСБО відповідальність за розробку міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Нова конституція була затверджена КМСБО у своїй первісній формі в березні 2000 року та організаціями-членами КМСБО на зустрічі в Единбурзі 24 травня 2000 року. На своєму засіданні у грудні 1999 року КМСБО призначив Номінаційний комітет, для обрання опікунів. Опікуни були призначені 22 травня 2000 року та приступили до виконання обов'язків 24 травня 2000 року в результаті затвердження Конституції. На виконання своїх обов'язків відповідно до Конституції, опікуни сформували Фонд КМСБО 6 лютого 2001 року. Згодом, опікуни внесли зміни до Конституції, яка набирала чинності з 8 липня 2002 року з метою відобразити зміни, які відбулися з моменту створення Фонду КМСБО.

Перший обов'язковий перегляд конституції (конституція вимагає проводити перегляд положень Конституції кожні п'ять років) опікуни розпочали у 2004 році і завершили у 2005 році. Другий обов'язковий перегляд конституції було розпочато у 2008 році, він складався з двох етапів. Перший етап було сфокусовано на структурі управління, другий стосувався інших змін. Перша частина перегляду конституції була підготовлена у січні 2009 року та впровадила зміни, що стосувалися підвищення підзвітності організації. Зокрема, на своєму засіданні, що відбулося 15 і 16 січня 2009 року в Нью-Делі, Індія, опікуни фонду КМСБО затвердили поправки до конституції фонду КМСБО, які вступили в силу з першого лютого 2009 року,

якими, зокрема було створено Моніторингову раду. Друга частина перегляду Конституції була завершена в лютому 2010 року. На сьогодні Фонд МСФЗ має таку структуру (рис. 2.1).



*Джерело: складено автором за Конституцією Фонду МСФЗ

Рис. 2.1. Управлінська структура фонду МСФЗ згідно з останніми змінами до його конституції 2010 року.

РМСБО є органом стандартотворення фонду МСФЗ. Фонд МСФЗ в свою чергу є неприбутковою організацією створеною згідно із законами штату Делавер, США, 8 березня 2001 року. Елементами нової структури є:

1. Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (*International Accounting Standards Board (IASB)*) – одноосібно відповідає за розробку МСФЗ та затверджує тлумачення МСФЗ;

2. Фонд МСФЗ (*IFRS Foundation*) – наглядає за роботою РМСБО, її структурою, стратегією, а також займається збором коштів для забезпечення її діяльності (до 31 березня 2010 року називався Фонд КМСБО);

3. Моніторингова рада (*Monitoring Board*) – наглядає за роботою опікунів Фонду МСФЗ, бере участь у висуванні кандидатів на опікунів Фонду МСФЗ та їх затвердженні.

4. Комітет з тлумачення МСФЗ (IFRS Interpretations Committee) – розробляє тлумачення МСФЗ для їх подальшого затвердження РМСБО.

5. Дорадча Рада з МСФЗ (IFRS Advisory Council) – надає поради та консультації РМСБО та Фонду МСФЗ.

6. Робочі групи – цільові групи експертів за окремими проектами порядку денного.

Хоча Фонд МСФЗ створений згідно із законами штату Делавер, США, РМСБО, орган стандартотворення фонду постійно розташовується у м. Лондон і постійно розширяє відповідно до збільшення обсягу діяльності свій офіс (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Місце розташування та розмір офісів КМСБО/РМСБО

Адреса в м. Лондон, Великобританія	Роки	Розмір офісу,	
		ft ²	м ²
3 St. Helens Place	1973 - 1978	550	51
49 - 51 Bedford Row	1978 - 1983	500	46
41 Kingsway	1983 - 1992	1,200	112
167 Fleet Street	1992 - 1997	2,600	242
166 Fleet Street	1997 - 2000	4,600	428
30 Cannon Street	2001 -	11,000	1022

**підготовлено автором за даними сайту <http://www.iasplus.com>*

На сьогодні РМСБО складається із 15 членів Ради (згідно з Конституцією до 2012 року повинно бути 16 осіб), приблизно 70 осіб технічних працівників із 28 країн світу [37,С.20].

РМСБО є прикладом органу глобального управління. Слід правильно розуміти сутність глобального управління. Глобальне управління – це колективне управління спільними проблемами на міжнародному рівні, не слід його плутати із «глобальним урядом» [38,С.1]. РМСБО позиціонує себе як приватний орган стандартотворення глобальних стандартів у суспільних інтересах. При чому, на наш погляд, ключовими тут є два аспекти:

«приватний» та «суспільний інтерес». Саме ці аспекти спонукають до розгляду проблеми легітимності РМСБО.

Питання легітимності, за великим рахунком, – це питання визнання. Легітимність передбачає прийняття в умовах невизначеності, а це в свою чергу означає міцність організації [39,С.1]. Питання легітимності РМСБО – це питання підтримки останньої державними, міждержавним органами, користувачами стандартів по всьому світу. Термін «легітимний» (лат. *legitimus*) означає «законний». Однак значення цього терміна є дещо іншим. Легітимність не є синонімом законності, оскільки політична влада не завжди спирається на право й закони, але завжди користується певною підтримкою принаймні частини населення. Основними джерелами легітимності, як правило, виступають три основні суб'єкти: населення, уряд і зовнішньополітичні структури. Як вказують, у цьому взаємозв'язку М.Байзхайм та К.Дінверт [21] термін легітимність має нормативний (або «філософський») та емпіричний (або «соціологічний») виміри [21]. Сказати, що організація є легітимною в нормативному сенсі є стверджувати, що вона *має право керувати*. На противагу цьому організація є легітимною в соціологічному сенсі, коли *вважається*, що вона має право керувати, тобто організація має авторитет [21,С.8]. Отже, рішення, може стати обов'язковим не тільки в силу закону (тобто мати обов'язкову юридичну силу), але і з соціальної точки зору. Не маючи можливості спиратися на силу жорстких законів, успіх схеми приватного глобального управління залежить саме від її соціального визнання правильними і ефективним. Особливо важливою легітимність є для приватних організацій. Більше того, в рамках інституціональної теорії ключовим припущенням є те, що всі соціальні суб'єкти прагнуть легітимності в рамках інституційного середовища [14].

В літературі легітимність розглядається з різних точок зору. Найкорисніші, з точки зору нашого дослідження, це теорія принципала-агента [10] та теорія комплексної демократії [33].

Теорія принципал-агент є гарною відправною точкою для аналізу приватного управління, оскільки вона була розроблена з метою зрозуміти основні характеристики ситуації, коли встановлення правил або прийняття рішень в певній сфері делеговано однією організацією («принципалом») іншій («агенту»). «Делегація повноважень неминуче створює певну свободу для агента, що призводить до виникнення «проблеми ухилення агента», коли інтереси принципала та агента не збігаються і агент діє всупереч інтересам принципала» [10, С.229]. Як зазначають В.Маттлі та Т.Бюте [10], в США інституційна організація процесу стандартотворення передбачає, що у «агента», тобто РМФО США, є два «принципала» - державний – комісія з цінних паперів та фондового ринку США – SEC, та приватний - Фонд фінансового обліку (FAF). Тобто у цьому випадку можна говорити про нормативну легітимність.

У РМСБО до недавнього часу був один принципал і той приватний – Фонд МСФЗ (раніше мав назву Фонд КМСБО). Тобто в цьому випадку можна було вести мову тільки про соціологічну легітимність, адже звідки повинна була взятися нормативна легітимність?

Традиційна теорія демократії вельми скептично налаштована щодо делегування повноважень транснаціональним приватним інституціям з огляду на відповідне послаблення влади представників обраних за демократичної процедурою виборів, можливості несиметричного розподілу політичної влади між приватними особами, обмеженнями гласності та прозорості, які, здебільшого накладаються багатьма приватними інституціями. Однак, може закраситися сумнів, чи необхідно дотримуватися цих традиційних положень, враховуючи, що їх основні припущення чим далі, тим більше, здаються застарілими. Зокрема, «в контексті економічної взаємозалежності (або глобалізації, як її називають останнім часом) національні держави часто можуть мати тільки обмежений простір для маневру, особливо з точки зору економічної та соціальної політики. Якщо ж

національні держави не в змозі реалізувати ці рішення, то демократичні процедури вироджуються до порожнього ритуалу» [33,С.5].

Таким чином, сучасні теорії демократії, мають враховувати сучасні зміни. Однією із таких теорій, є теорія комплексної демократії (*“Komplexe Demokratietheorie”*), розроблена Фріцом Шарпфом. Зокрема, Ф.Шарпф висловлює стурбованість з приводу здатності демократичних держав реалізувати права громадян в умовах економічної і політичної інтернаціоналізації, з особливим акцентом на питаннях соціальної справедливості та представництва менш привілейованих груп населення. В основі теорії Шарпфа є аргумент, що два критерії повинні бути виконані для того, щоб забезпечити легітимне демократичне правління. Сам Ф.Шарпф пояснював їх так: «Демократія спрямована на колективне самовизначення. Її слід розуміти як двовимірну концепцію, пов’язану із входами до політичної системи та виходами із неї. На вході до політичної системи самовизначення вимагає, щоб політичні рішення були виведені прямо чи опосередковано від справжніх уподобань громадян і що з цієї причини уряди повинні нести відповідальність перед останніми. На виході, тим не менше, самовизначення передбачає контроль ефективності. Демократія була б порожнім ритуалом, якби політичні рішення урядів, не могли б досягти високого рівня ефективності в досягненні цілей. Таким чином, орієнтована на вхід автентичність та орієнтована на вихід ефективність у рівній мірі важливі елементи демократичного самовизначення» [33,С.6]

Таким чином, з метою практичної реалізації концепції Шарпфа для вивчення легітимності транснаціонального приватного управління, вона виглядає, як легітимність на вході (представлення волі громадян) та легітимність на виході (ефективність) (рис. 2.2).



Рис. 2.2. Концепція легітимності згідно з теорією комплексної демократії Ф. Шарпфа (складено автором за [33]).

Звідси відповідно до теорії Шарпфа можна дійти логічного висновку про те, що «транснаціональне приватне управління може вважатися легітимним, якщо воно є більш успішним, ніж державне регулювання через демократичні уряди, адже легітимність на вході останніх є вищою» [33,С.14].

Є й альтернативні підходи до питання оцінки легітимності. Так, М.Шмідт вважає, що «економічний аналіз інституціональної легітимності регулювальника обліку може бути здійснено на основі неокласичного права ... Легітимність приватного органу регулювання обліку повинна бути пов'язана з його здатністю забезпечити «оптимальну» інформацію» [13,С.174]. Однак у цьому випадку поняття легітимності звужується тільки до легітимності на виході, а демократична легітимність опускається.

В основі формування структури Фонду МСФЗ та діяльності РМСБО повинні лежати два основоположних критерії: незалежність та підзвітність. Незалежність повинна означати, що стандарти ухвалюються без неналежного впливу на цей процес зовні. Підзвітність повинна означати, що Фонд МСФЗ та РМСБО повинні існувати не само по собі, а мати певний зв'язок з демократично обраними урядами або організаціями, що формуються як міжурядові. В категоріях теорії комплексної демократії підзвітність означає, що повинна бути легітимність на вході, тобто представлення волі громадян, незалежність тісно пов'язана із легітимністю на виході – ефективністю самих стандартів.

Перш ніж розглянути потребу підвищення легітимності приватного транснаціонального видавника стандартів, слід поставити собі пряме питання, а чи не можна було обійтися без нього? Справді, чому виникла потреба делегувати повноваження до приватних агентів? Матлі В. та Т. Бюзе виділяють три причини [10]. Делегування повноважень, як правило відбувається у тих сферах, які є технічними і потребують глибоких спеціальних знань. Облік і є такою сферою. Делегування повноважень допоможе державним органам, оскільки в результаті цього вони, по-перше, отримають нагоду використовувати спеціальні знання, яких не має в

державному секторі, при чому ще й без додаткових витрат на утримання апарату. Адже у цьому разі державному органу залишається тільки контролювати впровадження та використання стандартів. Стандарти бухгалтерського обліку є складними, вимагають значних технічних знань, і швидко змінювалися протягом останнього десятиріччя, коли з'явилися нові фінансові інструменти і підходи до їх бухгалтерського відображення слід було уточнити. «Хоча є суспільна потреба для такого регулювання фінансової звітності, навряд чи якийсь державний службовець має необхідні спеціальні технічні знання для цього» [10,С.236]. По-друге, навіть, якщо припустити, що існують спеціальні знання в державному секторі, то постає проблема їх підтримання на належному рівні. Адже, як зазначають Матлі В. та Т. Бюзе, «джерелом глибоких спеціальних технічних знань є приватний сектор» [10,С.254]. І третя причина перекладання відповідальності або уникнення звинувачень [10]. Тобто державний принципал завжди може сказати, що він не винен, адже сталося все через провину приватного агента.

Нйолке А. вважає, що однією із причин розвитку глобального приватного управління була загроза впливу з боку державних чи міждержавних органів. «Загроза такого регулювання може бути основним чинником розвитку глобального приватного регулювання» [33,С.11]. Девінг І. та Рассел П. вважають, що джерело авторитету та легітимності РМСБО полягає «в переході від реляційної влади (*relational power*), тобто влади, що тримається на урядах та державах, до структурної влади (*structural power*), тобто влади ринків і структури знань, заснованих на глибоких спеціальних знаннях» [12,С.21]. І в цьому взаємозв'язку ключовим поняття є професія. Угода між державами та професією полягає в тому, що в обмін на надання державами особливого визнання в певній сфері спеціальних знань, професія погоджується регулювати її членів і діяти в «суспільних інтересах», тобто розробляти професійні стандарти та не використовувати своє привілейоване становище [12,С.22]. Тієї самої думки, тобто щодо влади ринків дотримуються і Д. Блек та Д.Рауч [19]. Н. Верон також згоден з цим, що

першопричина - це потреби ринку: «Зародження нормотворчої діяльності в сфері міжнародного бухгалтерського обліку наприкінці 1960-х, початку 1970-х в основному пов'язано з потребами ринку, зростаючою інтернаціоналізацією як корпоративної діяльності, так і процесу інвестування» [7,С.26]. Красномовно висловився з цього приводу колишній член РМСБО К.Стевенсон: «Зрештою, РМСБО це організація приватного сектору, народжена сиротою, з малою кількістю працівників, без власного капіталу, без дострокового фінансування. Більше того, вона не має влади над аудиторами, тими, хто готує фінансову звітність, регуляторами. Тоді як вона може бути такою впливовою?... Існування та вплив РМСБО є результатом попиту з боку ринку» [40,С.34-35].

Таким чином, якщо не підтримувати ідею «світової змови» з боку ротшильдів, морганів, рокфелерів, шипів, олдріджів і т.д., то причиною створення приватних органів стало зростання попиту на глобальні правила обліку. Зрозуміло, що у державних чи міждержавних органів таких спеціальних знань навряд чи знайдеться, тому створено неурядову організацію технічних експертів. До того, ж іще однією перевагою є те, що такий приватний орган стандартотворення може швидко реагувати на поточні зміни у економіці, які вимагатимуть змін до стандартів, в той час, як міждержавному органу знадобилося б для цього набагато більше часу. Отже, мандат РМСБО надав ринок, який уповноважив її на відповідні дії із стандартотворення у глобальному вимірі.

Тут ми підходимо до іще одного цікавого питання. Якщо стандарти є добровільними до застосування, про які проблеми легітимності та підзвітності може йти мова? Якщо ніхто не повинен в обов'язковому порядку дотримуватися стандартів, а учасники ринку застосовують їх, коли вважають це за необхідне, то напевне проблеми легітимності буде не повинно, адже стандарти не мають зобов'язувального характеру?

Ми повністю згодні з відповіддю на вищенаведене питання К. Кервера. Останній розглядає два припущення чому глобальне регулювання у вигляді

стандартів діє: глибокі спеціальні знання (*expertise*) та зовнішній тиск (примушування) (*enforcement*) [25,С.620] і дійшов такого висновку: «зовнішній тиск, як видається, є вирішальним фактором успіху глобальних стандартів. Хоча роль спеціальних знань також є значною» [25,С.620]. Згодні з цим і Д. Блек та Д. Рауч: «Стандарти не завжди добровільні на практиці, незважаючи на їх статус «м'якого права» [19,С.223-224]. Як правило, стверджують автори «холодний прийом» отримують ті, хто не виконує «прохання». «Національні держави, часто виявляють, що підлягають дії «м'якого права» шляхом тиску, наприклад, як було деякий час за допомогою «чорного списку» FATF щодо відмивання грошей, так і третіх сторін, наприклад, Світового банку, МВФ» [19,С.224]

Стандарти покладаються на спеціальні знання та на зовнішній тиск (примушування). Якщо б МСФЗ покладалися тільки на спеціальні знання, то проблем з легітимністю не виникало б. Адже, чому глобальні видавники стандартів повинні бути підзвітними за правила, які є добровільними для застосування? Однак, враховуючи, що часто стандарти застосовуються і під зовнішнім тиском (примушуванням) слід визнати, що існує проблема легітимності. Іноді ж зовнішній тиск стає настільки сильним, що стандарти втрачають, свою добровільну сутність. Проте, і в цьому разі зовні процес прийняття стандартів залишається добровільним. Питання відповідальності видавника стандартів стає ще важчим до виконання, коли суб'єкти стандартотворення та зовнішнього тиску різні. Тобто технічна сторона (стандарти) та політична сторона (зовнішній тиск) розділені (у нашому випадку приймає РМСБО, а примушує МВФ, Світовий банк, IOSCO).

Як можна було побачити з аналізу чинної структури управління РМСБО багато проблем, що завдавали відчутного впливу на її легітимність здебільшого були вирішені, впродовж останнього обов'язкового перегляду конституції фонду МСФЗ (2008-2010рр.). Це зокрема, не відповідність назви фонду до стандартів, якими він опікується (відтепер назва фонду та стандартів однакові – МСФЗ), самопризначення опікунів фонду (тепер цим

займається Моніторингова рада). Проте, залишилися деякі невирішені проблеми (найбільшою з них є проблема фінансування), та деякі питання, що потребують удосконалення (збалансованість географічного представництва, демократична легітимність). Тому ми зупинимося на найбільш важливих та актуальних проблемах функціонування РМСБО: збалансованість представництва або переважання англо-саксонського впливу, модель фінансування та демократична легітимність.

Англо-саксонський вплив та збалансованість представництва.

Існують погляди, що проект зі створення глобальних бухгалтерських стандартів з самого початку був упереджений через значний вплив англосаксонців [1,8,18,30-32]. Ця проблема включає два підпункти: 1) структура, мета і культура видавника стандартів та 2) рівномірність/нерівномірність представництва в РМСБО та Фонді МСФЗ у світовому масштабі.

Почнемо із того, що сама система встановлення облікових правил погоджених із основним зацікавленими сторонами пішла від англосаксонських країн. Так професійні бухгалтерські організації США, Англії та Уельсу і Канади в 1939, 1942 та 1946 рр. відповідно були найпершими у світі, хто запровадили правила обліку погоджені із основними зацікавленими сторонами, які стали називати загальноприйняті правила бухгалтерського обліку (*Generally accepted accounting principles - GAAP*) [35,С.27-28]. Оскільки правила обліку були погоджені із усіма зацікавленими сторонами, то вони і називалися загальноприйнятими. Це той шлях, яким пішла і РМСБО, оскільки процес схвалення стандартів – належна правова процедура МСФЗ, базується на процесі консультацій РМСБО із зацікавленими сторонами по всьому світі.

Таким чином, сама модель ухвалення стандартів взята із країн, як їх іще називають [1,41] із ліберальною ринковою економікою (*Liberal Market Economies (LMEs)*), а не країн із координованою ринковою економікою (*Coordinated Market Economies (CMEs)*), а тим більше, інших країн (країн, що

розвиваються). Наприклад, у таких країнах із координованою ринковою економікою як Франція та Німеччина до останнього часу взагалі не було видавників стандартів, а всі облікові правила були інкорпоровані в законодавство.

Якщо сказати точніше, то структура управління РМСБО у 2001 році було сформовано за американським прикладом. У США, від початку створення Комісії з цінних паперів та фондового ринку (SEC) у 1938 році, остання делегувала повноваження приватним організаціям. Спочатку це були Комітет з бухгалтерських процедур (*The Committee on Accounting Procedure*) (1934-1959) та Рада зі стандартів бухгалтерського обліку (*The Accounting Principles Board*) (1959-1973) і тільки у 1973 році створено нову структуру, яка діє й досі і була зразком при створенні фонду КМСБО [10,С.238]. Структура складається із трьох органів: Фонду фінансового обліку (*The Financial Accounting Foundation (FAF)*), Ради зі стандартів фінансового обліку (*The Financial Accounting Standards Board (FASB)*) та Дорадчої ради зі стандартів фінансового обліку (*The Financial Accounting Standards Advisory Council (FASAC)*). Фонд фінансового обліку складається із опікунів і його завдання полягає в призначенні членів РСФО та здійснення загального нагляду, також він збирає кошти та забезпечує фінансування РСФО. Основним оперативним органом зі створення стандартів є РСФО, сім членів якої працюють над створенням стандартів на умовах повної зайнятості і повноваження яких тривають п'ять років. В Дорадчій раді зі стандартів фінансового обліку широко представлені усі групи, що зацікавлені у стандартах обліку. Члени Дорадчої ради, також призначені Фондом фінансового обліку, збираються на щоквартальній основі і основне їх завдання консультувати РСФО з технічних питань. Те, що структура Фонду фінансового обліку США була взята за приклад загальновідомо і з цього не робить секрету і Г. Хугерворст, голова РМСБО: «у 2001 році коли була створена РМСБО процес встановлення стандартів моделювався за РСФО США» [42,С.5].

Не слід також забувати про вплив так званої G-4+1. Де G4 означає чотири країни, видавники стандартів яких брали участь: Австралія, Великобританія, Канада, США, а +1 відображає участь КМСБО. В останні роки у засіданнях також брали участь представники Нової Зеландії, як такі, що перебували в асоціації з Австралією, тому останнім часом G4+1 можна було назвати G5+1 [43]. В період з 1992 по 2001 рр. G4+1 активно співпрацювала з КМСБО і справила вплив, як вказує Д.Стріт, не тільки на змістовну частину роботи КМСБО, але й на реструктуризацію КМСБО та перетворення його на РМСБО в складі Фонду КМСБО [44]. Відзначимо, що відразу після реструктуризації та створення Фонду КМСБО (2001р.) G4+1 вирішило припинити свою роботу і співпрацювати з РМСБО через групи національних видавників стандартів.

Іншим аспектом англосаксонського впливу є представництво у РМСБО та у Фонді МСФЗ. Часто «транснаціональне приватне управління в цьому взаємозв'язку страждає від того, що не всі зацікавлені сторони мають однакову владу, а деякі з них не представлені взагалі» [33,С.2]. Так, деякі автори проаналізувавши кар'єру членів РМСБО, фонду КМСБО, комітету із тлумачень МСФЗ дійшли висновку про те, що «у РМСБО значно домінують видавники стандартів англосаксонських країн» [12,С.7,18].

Однак згідно зі змінами Конституції Фонду МСФЗ введено квотне представництво різних частин світу. Так, згідно із п.6 Конституції Фонду МСФЗ загальна чисельність опікунів фонду повинна бути 22 особи і мати таке представництво (рис. 2.3)



Рис. 2.3. Структура географічного представництва опікунів Фонду МСФЗ згідно з п.6 його конституції [34].

Аналогічно до цього РМСБО повинна згідно з Конституцією складатися із 16 осіб до середини 2012 року (зараз 15). Квоти географічного представництва наведено на рис. 2.4.



Рис. 2.4. Структура географічного представництва членів РМСБО згідно з п.26 конституції Фонду МСФЗ [34].

До того ж згідно з останніми змінами до Конституції Фонду МСФЗ введено дві посади заступників голови РМСБО та голови опікунів Фонду МСФЗ. Зроблено це було для того, щоб з одного боку розвантажити голів, а з другого – для забезпечення рівномірного розподілу лідерських позицій в організації. Так, опікуни анонсували, що голова та два його заступники

повинні представляти три географічні регіони: Європа, Північна Америка та Азія/Океанія. Однак, на практиці до цього іще не дійшло.

Втім, закріплення квотного принципу розподілу членства не знімає проблеми домінування англосаксів і причина цього полягає в тому, що такі країни є по всьому світі. Зокрема, англосаксонськими країнами, на наш погляд, є Австралія, Канада, США, Великобританія, Нова Зеландія, Південна Африка, частково Індія. Якщо проаналізувати сучасне представництво у РМСБО, то це буде мати такий вигляд (рис. 2.5).

Цифра вісім складається так: 4 - від США, 2 - Великобританія, 1 – Південна Африка, 1 – Індія. Щоб не виникало сумнівів по представнику Індії приведемо коротку біографію Прабхакара Калавачерла (*Prabhakar Kalavacherla*) члена РМСБО від Індії. Навчався в Каліфорнії, США, член Інституту присяжних бухгалтерів Індії та Американського інституту сертифікованих публічних бухгалтерів. Був партнером KPMG в Індії і Сан-Франциско, США.

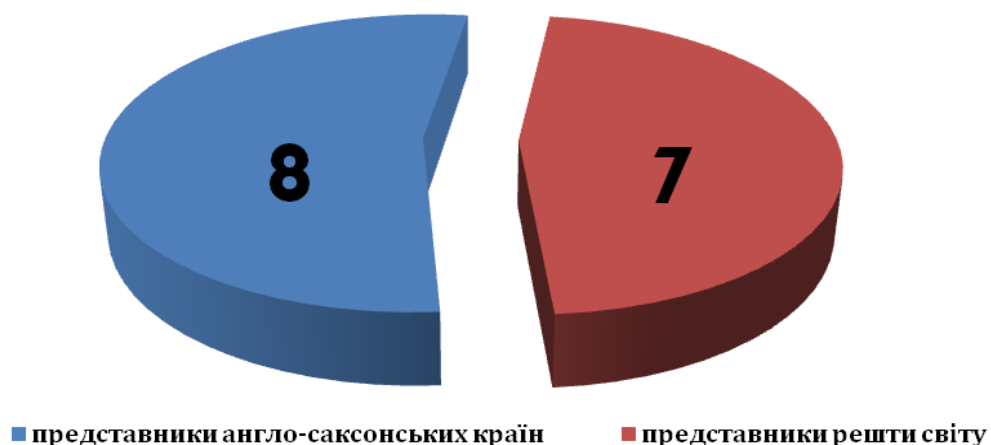


Рис. 2.5. Представництво у РМСБО за критерієм приналежності до англо-саксонської культури на осінь 2011р.

Добре це чи погано, але англосаксонський вплив домінує в середині РМСБО. Однак, слід відзначити, що він уже менш тотальний, ніж був раніше. До того ж, згідно з п. 36 Конституції Фонду МСФЗ РМСБО простою більшістю голосів можна ухвалити тільки рішення про публікацію документу для обговорення, решта рішень в тому числі щодо проектів стандартів та самих стандартів вимагає, якщо кількість членів менше 16 осіб – 9 голосів, у

разі, коли членів РМСБО сягне 16 – 10 голосів. Раніше ж, коли рішення ухвалювали 8 голосами і не було географічного представлення, то навіть Європа не мала впливу, оскільки комбінації голосів США, Канади та Великобританії вистачало для ухвалення стандарту [15,С.28].

До того ж зараз на англосаксонське домінування впливає загальний економічний розвиток світу. Так, нині світова ринкова капіталізація США становить трохи більше 30%, в порівнянні із середнім показником в 45% в період між 1996 по 2006 рр. Фінансові ринки США, не скоротилися, просто інші ринки, особливо азіатські фінансові центри, значно додали та стали глобальними гравцями [42]. Тому структура РМСБО, якщо вона хоче залишатися легітимною повинна враховувати зміни пропорцій у світовій економіці. Вважаємо, що альтернативою жорсткій прив'язці могло б бути закріплення в Конституції якогось певного критерію формування географічної збалансованості, який би регулярно оновлювався. Такими показниками могли б стати населення географічних регіонів, показники ВВП, ринкової капіталізації регіонів або комбінація зазначених показників.

До того ж з метою дотримання географічної збалансованості доцільно було б офіс РМСБО залишити в Лондоні, фонд МСФЗ розташувати, наприклад в Азії, а Моніторингову раду – в США.

Фінансування. Фонд МСФЗ знаходиться у делікатній ситуації. З одного боку для того, щоб забезпечити незалежність організації необхідно забезпечити таку систему фінансування, що забезпечувала б незалежність і в той же час стабільність та довгостроковість фінансування. Однак, Фонд МСФЗ приватна організація тому вона не може накладати фінансові зобов'язання ні на країни, ні на організації. У 2006 році опікунами Фонду МСФЗ були погоджені чотири принципи фінансування організації: широта фінансування, відкритість, рівномірність по юрисдикціям (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4

Принципи фінансування Фонду МСФЗ затверджені опікунами у 2006 р.

Принцип фінансування	Сутність
-------------------------	----------

1	2
Широта фінансування	Стійка система довгострокового фінансування повинна мати розширену базу підтримки, включаючи основних учасників світового ринку капіталу, державні та міждержавні організації з метою забезпечення різноманітності джерел
Обов'язковість (<i>Compelling</i>)	Система повинна бути пов'язана з певним тиском, щоб жити за рахунок інших було важко. Це може бути досягнуто за допомогою різних засобів, включаючи офіційну підтримку з боку відповідних регулюючих органів та затвердження організацій зі збору коштів
Відкритість	Фінансові зобов'язання повинні бути відкритими і не залежати від будь-яких дій, що посягають на незалежність Фонду МСФЗ. Для цього потрібна підтримка від офіційних міжнародних організацій, центральних банків і великих бухгалтерських фірм

проводження таблиці 2.4

1	2
Рівномірність	Тягар фінансування повинен бути розподілений між основними економіками світу на пропорційній основі, з використання ВВП як бази розподілу. Кожна країна або юрисдикція повинна виконати свої зобов'язання у відповідності з принципами наведеними вище. Опікуни Фонду МСФЗ можуть бути закріплені за конкретними країнами для надання допомоги у розвитку системи фінансування.

* - **джерело:** складено автором на основі інформації сайту - <http://www.ifrs.org>

На сьогодні фінансування фонду МСФЗ здійснюється, переважно у формі добровільних внесків (*contributions*) (таблиця 2.5, рис. 2.6). Те, саме було у США до прийняття акту Сарбейнса-Окслі-2002, коли фінансування РСФО стало обов'язковим для 7500 компаній, акції яких котуються на біржі [10].

Таблиця 2.5

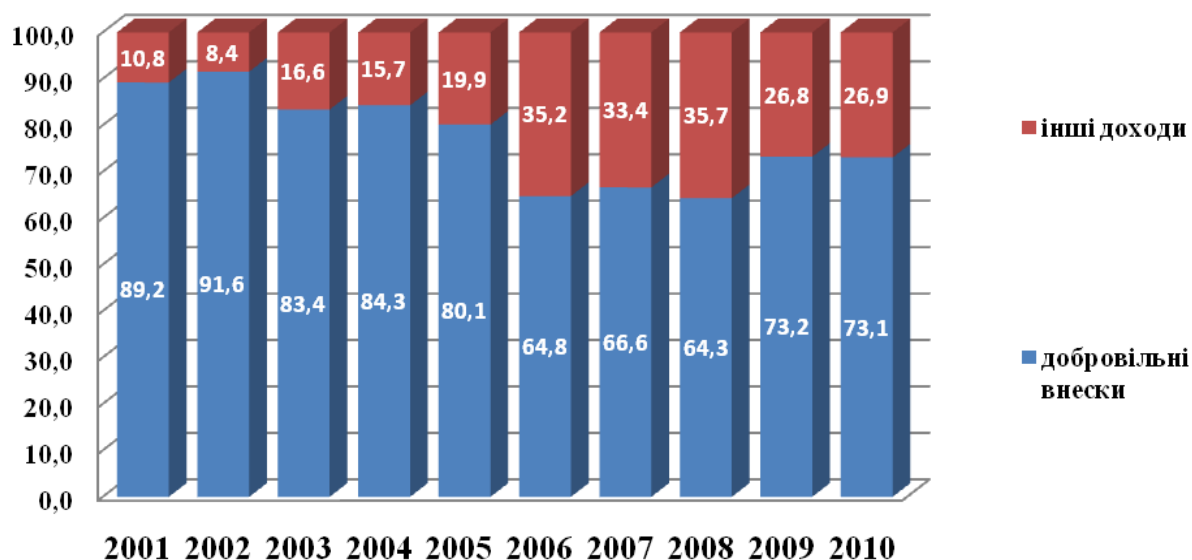
Джерела фінансування Фонду МСФЗ, £ тис. фунтів стерлінгів

Джерело доходу	Роки									
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Добровільні внески	12830	11675	9680	9318	9374	10382	11277	12747	16584	16640
Процентний дохід	206	278	348	460	534	568	595	553	377	271
Інші доходи	54	24	22	46	27	25	61	41	34	58

Прибуток від публікацій та пов'язаної з ними діяльності	1291	1053	1559	1230	1761	5058	4992	6481	5654	5804
Разом доходів	14381	12752	11609	11054	11696	16033	16925	19822	22649	22773

* - складено автором на основі річних звітів Фонду МСФЗ

Як варіант деякі автори пропонують такий варіант і РМСБО. [10,С.254] Одним із варіантів вирішення проблеми могло б бути стягування плати національними регуляторами фондового ринку із компаній, що мають лістинг на біржах. Друга можливість – внески центральних банків, фінансових регуляторів та урядів. Однак останній варіант створює для РМСБО ризик політичного тиску, тому перший варіант був би доречнішим.



Джерело: розраховано автором на основі річних звітів Фонду МСФЗ

Рис. 2.6. Структура доходів фонду МСФЗ.

До того ж залишається значна залежність від великих транснаціональних бухгалтерських фірм, які пожертвували 5437 тис. фунтів стерлінгів у 2010 р. або приблизно 32,6%. З них велика четвірка (*Deloitte*, *KPMG*, *Ernst & Young*, *PricewaterhouseCoopers*) по 2 млн. доларів кожна, *BDO* та *Grant Thornton* по 150 тис. доларів США та *Mazars* 100 тис. доларів США [55,р.60]. Слід вказати, що *BDO*, *Grant Thornton* та *Mazars* тільки з 2007 року фінансують роботу РМСБО.

Оскільки добровільність фінансування означає можливість тиску та неналежного впливу на процес стандартотворення, то з метою забезпечення незалежності організації у 2006 році опікуни вирішили, що слід використовувати систему посередництва. Коли державна або міждержавна організація накладає певні фінансові зобов'язання у межах своєї компетентності, а потім фінансує Фонд МСФЗ. Подібна система станом на сьогодні уже працює, адже, як зазначають опікуни Фонду МСФЗ «у 2011 році США залишилися єдиною країною, де Фонд МСФЗ намагається отримати внески напряду від компаній» [45,С.12]. Це означає, що в решті випадків Фонд МСФЗ робить це не напряду, а опосередковано. Зокрема, щось схоже на податок стягується Фондом стандартів фінансового обліку Японії (*Financial Accounting Standards Foundation*), в Південній Африці те саме робить Рада з фінансової звітності (*Financial Reporting Council*). Однак, подібний розподіл не фіксується у фінансовій звітності, де всі ці внески йдуть під назвою *contributions*, тому у цьому питання транспарентність іще є не повною. До того ж, наявність посередника не означає незалежність, це може означати залежність, але уже від посередника. Незалежність у фінансовому сенсі може бути, коли національне законодавство встановлює зобов'язання фінансувати, для прикладу, національного регулятора, а той в свою чергу уже буде фінансувати Фонд МСФЗ.

Іншим принципом задекларованим опікунами Фонду МСФЗ є принцип рівномірності, який передбачає, що тягар фінансової підтримки Фонду МСФЗ повинен бути розподілений рівномірно по країнам світу залежно від їх частки у світовому ВВП. Так, розглянемо, бюджет Фонду МСФЗ на 2011 рік (таблиця 2.6)

Таблиця 2.6

Внески до Фонду МСФЗ, 2011 рік, фунтів стерлінгів [45,С.21]

Країна, об'єднання країн	Очікуване фінансування, 2011р.	Базовий бюджет	
		вимагається (відповідно до частки у світовому ВВП)	різниця

1	2	3	4
Європейський союз	5561812	4258887	1302926
США	1887437	3691541	(1804104)
Японія	1803694	1312331	491363
Китай	834208	897091	(62883)
Бразилія	396784	287648	109137
Канада	526552	346056	180496
Індія	257671	225868	31802
Росія	0	318298	(318298)
Австралія	655261	258217	397044
Мексика	0	159884	(159884)
Південна Корея	322088	215572	106516
Туреччина	0	159334	(159334)
Індонезія	0	98568	(98568)
Швейцарія	183626	128078	55548
Норвегія	45000	99170	(54170)

продовження табл. 2.6

1	2	3	4
Саудівська Аравія	0	67555	(67555)
Аргентина	0	56663	(56633)
Південна Африка	45092	52448	(7395)
Гонг Конг САР	125614	54567	71047
Ізраїль	0	50448	(50448)
Малайзія	41871	34989	6883
Нігерія	64418	31693	32725
Сінгапур	59663	45867	13796
Чілі	0	29565	(29565)
Нова Зеландія	100088	30502	69586
Разом	12910879	12910879	(0)

Таким чином, принцип рівномірності заснований на фінансових внескві країн відповідно до їхнього ВВП на сьогодні іще повністю не працює. Якщо врахувати, що ВВП України у 2010 році становить 137929 млн. доларів США, а світовий ВВП 63048823 млн. доларів США [46], то частка України у світовому ВВП становитиме 0,22%. З урахуванням бюджету Фонду МСФЗ, частка України, якби вона брала активну участь у цьому процесі, становила б 28404 фунтів стерлінгів, або приблизно 45500 доларів.

Фонд МСФЗ починав як самоврядна організація, без будь-якого державного або міждержавного втручання. Раніше РМСБО була схожа, радше, на «ексклюзивний приватний клуб» [15,С.28]. Але згодом Фонд

зробив два важливих кроки на шляху до структури управління, що ґрунтується на публічній підзвітності: по-перше, в 2006 році була прийнята нова стратегія фінансування на основі «недобровільних внесків», щойно нами розглянута, по-друге було створено Моніторингову раду. Створення Моніторинговою ради усунуло часті закиди в бік РМСБО про те, що опікуни Фонду МСФЗ самопризначали себе. Самопризначення опікунів Фонду МСФЗ було не прийнятним з точки зору забезпечення підзвітності організації. Як вказує Х.Голдшмідт, один із опікунів Фонду МСФЗ: «Основна ідея (створення Моніторингової ради) полягала в тому, щоб збалансувати потребу в суспільній підзвітності та незалежності процесу встановлення стандартів» [47,С.9].

Згідно з Конституцією Фонду МСФЗ, оновленою у грудні 2010 р. [34], Моніторингова рада повинна «забезпечить формальний зв'язок між опікунами та публічної владою» [34,С.6]. Згідно з п.21 Конституції Фонду МСФЗ Моніторингова рада повинна складатися з: 1) відповідального члена Європейської комісії; 2) Голови комітету з ринків, що розвиваються Міжнародної організації комісій з цінних паперів (*The International Organization of Securities Commissions - далі IOSCO*); 3) Голови технічного комітету *IOSCO* (або віце-голови або іншого призначеного комісiонера у разі, якщо голова регулятора з цінних паперів ЄС, комісар Японського агентства з фінансових послуг або голова SEC є головою технічного комітету *IOSCO*); 4) Комісара Японського агентства з фінансових послуг (*Japan Financial Services Agency*); 5) Голови Комісії з цінних паперів та фондового ринку США (*SEC*); 6) в якості спостерігача голови Базельського комітету з банківського нагляду (*the Basel Committee on Banking Supervision*).

При цьому, слід підкреслити, що назва не повинна вводити в оману, адже функції Моніторингової ради йдуть далі за простий моніторинг. Згідно з Конституцією Фонду МСФЗ (п.19) Моніторингова рада бере участь у призначенні та затвердженні опікунів Фонду МСФЗ, аналізує та надає консультативну допомогу опікунам, останні повинні готувати щорічний

письмовий звіт перед Моніторинговою радою, зустрічі Моніторингової ради з опікунами повинні відбутися щонайменше раз на рік, і частіше в міру необхідності.

Моніторингова рада це спроба підвищити «нормативну» легітимність РМСБО, аби зрівняти її приблизно до «соціальної» легітимності. До 2009 року легітимність РМСБО була «соціологічною» і базувалася на авторитеті організації та на ефективності її кінцевого продукту – МСФЗ – у питання вирішення практичних питань обліку. Питання ж управління викликали багато нарікань. Зокрема, назва розділу в доповіді ЄС щодо управління РМСБО називалася так: *IFRS tested, IASB failed*, що можна перекласти як «МСФЗ пройшли випробування, РМСБО завалила їх» [5,С.8]. До того, як вказує К.Мей як правило «глобальне управління повинно бути не тільки ефективним, але і демократичним» [6,С.2]. Зі створенням Моніторингової ради Фонд МСФЗ намагався створити собі «публічного принципала» на додачу до приватного – Фонду МСФЗ. Цим актом Фонд МСФЗ намагався підвищити свою нормативну легітимність або якщо висловитися в категоріях концепції комплексної демократії збільшити свою легітимність на вході. Оскільки «підзвітність часто розглядається як «найбільша проблема», коли управління здійснюється приватними інституціями» [10,С.227], то створення Моніторингової ради, було спробою створити для РМСБО «публічного» принципала на додачу до приватного – Фонду МСФЗ. І хоча в основі процесу створення стандартів «лежить технічна раціональність» [8,С.3], підзвітність видавника стандартів повинна існувати для підвищення його легітимності.

Самопризначення опікунів Фонду МСФЗ було не прийнятним з точки зору забезпечення підзвітності організації. Втім і після реформи структури управління РМСБО 2009 року, як вказує Н.Верон [16] остання залишається незадовільною, принаймні з двох причин. По-перше, не можна очікувати, що Моніторингова рада послідовно представляла інтереси глобальної спільноти інвесторів, чиїм потребам Фонд МСФЗ, як він сам визначає, слугує, через те, що вказана спільнота має всередині себе різноманіття точок зору, мандатів та

управлінські стереотипи. По-друге, і що справді дуже важливо, Моніторингова рада через її право призначати та перепризначати опікунів Фонду МСФЗ, «має де-факто контроль на фондом (принаймні у короткостроковій перспективі), не будучи насправді частиною її інституціональної структури. Можна очікувати, що таке «керування з заднього сидіння» (*'backseat driving'*) призведе до змішання обов'язків з можливим ефектом подальшого зменшення прав опікунів без відповідної компенсації цього процесу шляхом створення відповідних каналів підзвітності для самої Моніторингової ради» [16,С.2-3]. Який вихід з цієї ситуації? Так, на думку Н.Верона, повноваження Моніторингової ради повинні бути зменшені, і вона не повинна мати права вето на призначення опікунів, принаймні до того часу, коли вона сама не буде повністю інкорпорована до структури Фонду МСФЗ і стане структурою одиницею останнього. Це зауваження справедливе і до нього слід прислухатися. Адже, на сьогодні взаємовідносини між Моніторинговою радою та Фондом МСФЗ ґрунтуються на Меморандумі і Моніторингова рада по суті є зовнішньою щодо Фонду МСФЗ організацією, яка, проте, має інструмент для втручання у роботу останнього. Тобто зауваження стосується того, що Моніторингова рада сама не несе по суті відповідальності, але може суттєво втручатися в роботу Фонду МСФЗ.

Вважаємо, що з точки зору представлення інтересів інвесторів, як групи недостатнім є представлення в Моніторинговій раді країн, що розвиваються. На сьогодні Моніторингова рада складається із п'яти постійних членів (по одному представнику від ЄС, США, Японії та двоє від Міжнародної організації комісій з цінних паперів) та одного представника у статусі спостерігача – Базельський комітет банківського нагляду. Вважаємо, що слід збільшитися кількість членів Моніторингової ради за рахунок країн та ринків, що розвиваються, але так, щоб загальна кількість членів Моніторингової ради була не більше 12-15 осіб – це забезпеченість належну керованість та швидкість прийняття рішення радою.

Вважаємо, що слід обережно ставитися до подальшої «бюрократизації» роботи РМСБО. Як зазначає, у цьому взаємозв'язку Стіг Еневолдсен (член КМСБО (1998-2000рр.), голова Європейської консультативної групи з фінансової звітності - *EFRAG* (2004-2010рр.)) «ми повинні переконатися, що ми не вимагатимемо більше, тому що у цьому разі може з'явитися ризик виникнення адміністративного бар'єра для РМСБО. В даний момент ми близькі до того, щоб зайти занадто далеко» [48].

Модель управління, що ґрунтується на значному впливові держав перетворить РМСБО на «бухгалтерську ООН» [17,С.5], яка буде постійно намагатися шукати компромісу між учасниками, але буде нездатна продукувати стандарти. Це, в свою чергу, може призвести до виникнення нових стандартів, які будуть уже продукуватися «під інвесторів», і також можуть набрати ваги та, зрештою, знову призвести до фрагментації обліку у глобальному вимірі. Втім і, навпаки, модель без будь-якого впливу державних або міждержавних утворень також навряд чи можлива на сучасному етапі. Тому слід знайти точку балансування зазначених аспектів.

Слід також, зупинитися на належній правовій процедурі РМСБО. Як зазначає, голова комітету опікунів з належної правової процедури Д. Сідвел «в основі переконання світу в тому, що РМСБО діє належним чином, є належна правова процедура» [47,с.10]. Річардсон А. та Еберлейн Б. [36] зазначають, що РМСБО по суті має потенціал справляти такий вплив в світовому вимірі, як і СОТ і належна правова процедура в цьому контексті є засобом правильного використання влади РМСБО [22]. Особливо важлива процедурна легітимність для приватних організацій [21,С.12]. Більше того, процедурна легітимність та ефективність часто розглядаються як взаємодоповнюючі [21,С.10]. «Чинна система належної правової процедури РМСБО, - цитуємо іще одного опікуна Фонду МСФЗ Х.Голдшміта, - визнана «найкращою практикою» процесу стандартотворення в усьому світі» [47,С.10]. Хоча належна правова процедура РМСБО (рис.7) і визнана однією із найкращих, вона все одно не позбавлена недоліків. І одне із удосконалень

нами вже показано на рис. 2.7 – це оцінка ефекту на всіх стадіях процесу стандартотворення.

Вважаємо, що процес встановлення стандартів повинен базуватися на доказах від початку до кінця і практика обліку та ринки капіталів не повинні слугувати полем експерименту для нових вимог до фінансової звітності. Можливі наслідки запропонованих правил повинні бути проаналізовані для забезпечення того, щоб поставлені завдання були виконані. Польові дослідження повинні проводитися до опублікування остаточних стандартів. Аналіз ефекту повинен проводитися на всіх етапах стандартотворення, від встановлення стандартів до огляду після впровадження. Визнаємо, що подібне важко забезпечити, але до цього слід прагнути. Зокрема, теоретичну основу цього процесу уже частково забезпечено розробками EFRAG [49].

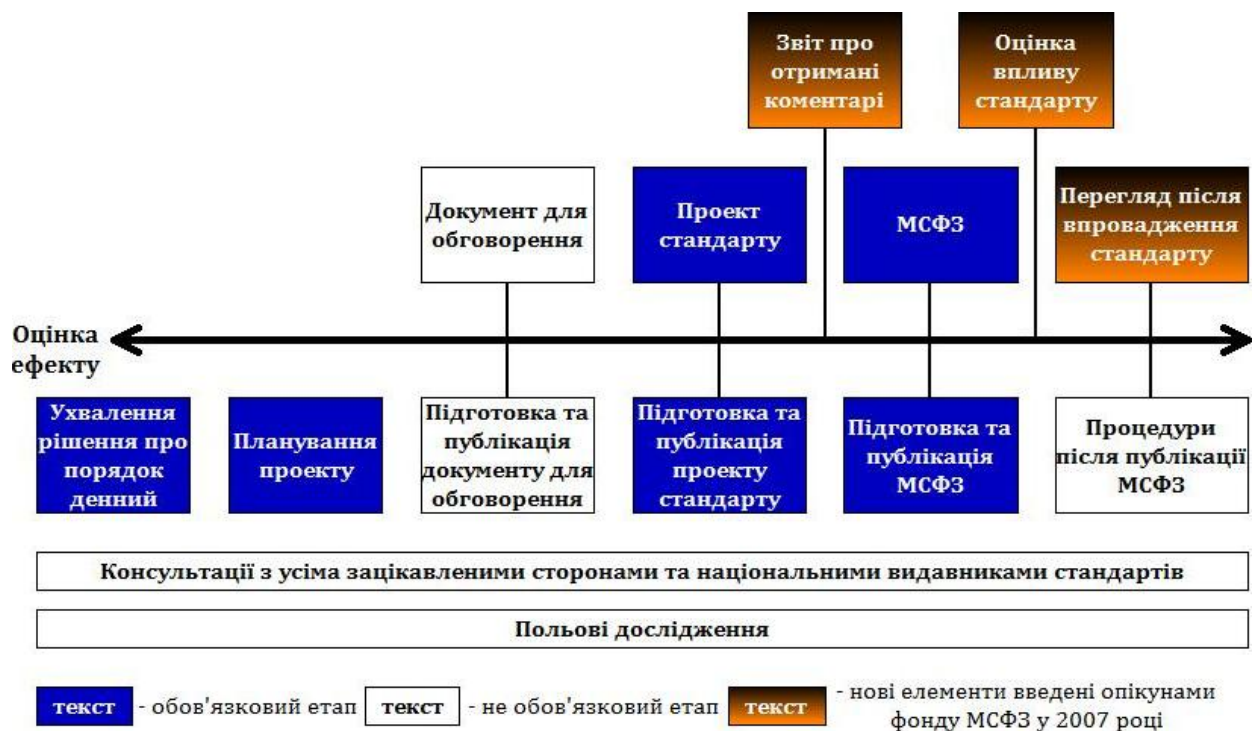


Рис. 2.7. Належна правова процедура РМСБО.

До того, як зазначає EFRAG в своєму листі-коментарі на документ для обговорення Фонду МСФЗ щодо перегляду стратегії, продовжують виникати ситуації, коли не враховуються думки зацікавлених сторін [50,С.7]. EFRAG стверджує, що виникають ситуації, коли чітка більшість або значна меншість висловлюють серйозну та подібну стурбованість з приводу вимог

запропонованого стандарту, але їхні зауваження відхиляються на тій підставі, що вони не навели нових доказів, і що подібні докази, уже розглядалися РМСБО протягом проекту. На думку EFRAG, яку ми підтримуємо, той факт, що подібні зауваження продовжують надходити від чіткої більшості або значної меншості тих, хто надіслав коментарі на проект стандарту повинно само по собі зобов'язувати РМСБО проаналізувати своє рішення ще раз, здійснити оцінку впливу та необхідний аналіз, щоб оцінити чи всі практичні наслідки були належним чином розглянуті.

До того ж Фонд МСФЗ не то що порушує, але дещо суперечливо іноді трактує свою Конституцію. Так згідно з п. 25 конституції «основною кваліфікацією для членства в РМСБО повинна бути професійна компетентність та практичний досвід» [34,C.7]. Те саме у додатку 1 до Конституції йдеться про те, що члени РМСБО, незалежно від того, чи походять вони з бухгалтерської професії, укладачів, користувачів звітності або з академічного середовища, повинні продемонструвати високий рівень знань та технічної компетентності з фінансового обліку та звітності [34]. Н. Верон вважає, що недавнє (набув повноважень з липня 2011 року) призначення Г.Хугерворста головою РМСБО не відповідало критеріям викладеним в Конституції Фонду МСФЗ, адже, «опікуни обрали особу з високою репутацією, але чий попередній досвід в обліку є обмеженим» [16,C.4].

Необхідно також відзначити, що майбутнє глобального управління, як це виглядає на сьогодні, буде, напевне, за такими приватно-публічними організаціями як РМСБО. Принаймні саме на них покладається G-20. Саме на вимогу останньої у травні 2011 року було створено Цільову групу приватного сектору регульованих професій та індустрій (*The Private Sector Taskforce of Regulated Professions and Industries* – далі PSTF або Цільова група). Створення PSTF координувалося Міжнародною федерацією бухгалтерів, яка і до цього часу надає адміністративну підтримку Цільовій групі. До цієї Цільової групи увійшли окрім РМСБО, уже згадана

Міжнародна федерація бухгалтерів, Міжнародна актуарна організація (*International Actuarial Association (IAA)*), Комітет з міжнародних стандартів оцінки (*International Valuation Standards Council (IVSC)*), міжнародна страхова організація (*International Insurance Society (IIS)*), Міжнародна мережа корпоративного управління (*International Corporate Governance Network (ICGN)*), Інститут міжнародних фінансів (*Institute of International Finance (IIF)*), Інститут присяжних фінансових аналітиків (*CFA Institute*) та всесвітня федерація національних асоціацій бухгалтерів та юристів, які спеціалізуються на питаннях неплатоспроможності - *INSOL International*.

Цільова група повинна сприяти глобальній конвергенції регулювання у фінансовій сфері. На сьогодні Цільова група уже підготувала перші рекомендації для G-20 [51]. Глобальна конвергенція регулювання повинна виступати як засіб за допомогою якого буде досягнуто рівні умови для міжнародної конкуренції [51,C.1]. Цільова група визнає, що ефективність нав'язаного зовні регулювання і нагляду буде підвищена за рахунок активної участі тих, хто регулює для забезпечення заохочення належних змін у поведінці. Зокрема, друга рекомендація Цільової групи полягає в тому, щоб «перешкоджати країнам приймати односторонні рішення та здійснювати односторонні національні реформи регулювання, несумісні з міжнародними стандартами, такі реформи, що збільшують розрив в регулюванні, а не звужують його» [51,C.2].

Однак, поряд із наданням важелів впливу G-20 не забуває і вимагати належної публічної підзвітності від цих організацій. Так, G-20 у своїй підсумковій декларації на останньому саміті в Каннах 4 листопада 2011 р. вказує: «з нетерпінням чекаємо впровадження наших пропозицій щодо реформування структури управління РМСБО» [52,C.8]. Вимоги щодо реформування РМСБО G-20 сформувала іще 2009 році і вони полягають в такому [53,C.2]: 1) перегляд порядку формування Моніторингової ради та її розширення; 2) процедури РМСБО щодо встановлення стандартів повинні передбачати та дозволяти «повну політичну підзвітність через

Моніторингову раду та регуляторний внесок до стандартів, але без політичного втручання у визначення змісту самих стандартів» [53,С.2]; 3) Стосується фінансування РМСБО. G-20 вважає, що механізм фінансування РМСБО повинен відповідати критеріями адекватності, стабільності та незалежності. Слабкими, як бачимо, визнано ті точки, про які ми уже згадували. Це ще раз доводить необхідність подальшого реформування структури управління РМСБО. При цьому, на наш погляд, два критерії повинні завжди триматися в умі: підзвітність та незалежність.

Висновки до розділу 2. Потреби ринку, зростаюча інтернаціоналізація як корпоративної діяльності, так і процесу інвестування, викликали необхідність створення глобальних правил обліку. За це взявся КМСБО, пізніше перейменований на РМСБО – організація технічних експертів з обліку. За свою історію РМСБО трансформувалася з ексклюзивного приватного клубу до фактично глобального видавника стандартів, визнаного таким G-20. Легітимність РМСБО до останнього часу трималася на якості продукту, який вона виробляє – МСФЗ, тобто легітимність була соціологічною. Небувале розширення використання МСФЗ по світу виявило проблеми, пов’язані з нормативною легітимністю або легітимністю на вході. Нами виявлено, що основні проблеми легітимності діяльності РМСБО стосуються таких сфер: належна географічна збалансованість представництва, фінансування, демократична легітимність (підзвітність). Останні зміни до структури Фонду МСФЗ, зокрема створення Моніторингової ради були якраз спрямовані на підвищення підзвітності організації, підвищення нормативної легітимності, легітимності на вході. Водночас, цим одночасно було підвищено незалежність органу, що видає стандарти – РМСБО, адже Моніторингова рада та Фонд МСФЗ слугують певним буфером для РМСБО, щоб вона була огорожена від неналежного впливу і виконувала покладені на неї функції. З метою належного представлення країн, що розвиваються, вважаємо, що кількість членів Моніторингової ради повинна бути розширена

за рахунок представників цих країн, при цьому сама Моніторингова рада повинна бути інкорпорована до структури фонду МСФЗ.

Структура РМСБО, якщо вона хоче залишатися легітимною повинна враховувати зміни пропорцій у світовій економіці. Вважаємо, що альтернативою жорсткій прив'язці могло б бути закріплення в Конституції якогось певного критерію формування географічної збалансованості, який би регулярно оновлювався. Такими показниками могли б стати населення географічних регіонів, показники ВВП, ринкової капіталізації регіонів або комбінація зазначених показників. У питанні фінансування РМСБО необхідний повний перехід від добровільного до обов'язкового фінансування. Одним із варіантів вирішення проблеми могло б бути стягування плати національними регуляторами фондового ринку із компаній, що мають лістинг на біржах. Друга можливість – внески центральних банків, фінансових регуляторів та урядів. Однак останній варіант створює для РМСБО ризик політичного тиску, тому перший варіант був би доречнішим.

Переорієнтація фінансування Фонду МСФЗ з 2006 року на модель фінансування по країнам, а також формування нового органу нагляду – Моніторингової ради, зробило Фонд МСФЗ подібним до багатьох міжнародних організацій, наприклад, агенцій ООН. Проте, поступове впровадження, а тим більше, продовження руху у тому ж напрямку в сфері управління може призвести до перетворення РМСБО на бухгалтерську ООН. Це в свою чергу потягне за собою значний ризик політичної заангажованості та зниження якості самих стандартів. Тому вважаємо, що слід ввести заборону на подальшу «бюрократизацію» РМСБО, щоб вона з часом не перетворилася на орган, що забезпечує переговори між представниками національних держав, замість продукування стандартів.

Відсутність попереднього відповідного прикладу такої унікальної інституції як Фонд МСФЗ, робить формування його структури складним завданням. На сьогодні Фонд МСФЗ та РМСБО, якщо провести аналогію зі сферою електроніки, представляють собою Hi-end рішення (тобто рішення,

що є передовим, але яке, на відміну від Ні-Фі рішень, не має критеріїв, за яким його можна оцінювати) у глобальному управлінні бухгалтерського обліку. З часом структура цього Ні-end рішення повинно внормуватися та стати прикладом для інших галузей. На сьогодні ж сформувалося приватно-публічне партнерство – стандарти розробляються приватною організацією експертів, які легітимізує зв'язок з міждержавними та міжнаціональними утвореннями. До чого призведе подальша еволюція глобального видавника стандартів покаже час, однак, в основі все одно повинні лежати два основоположні принципи видавника стандартів: незалежність та підзвітність.

РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН ДО КОНСТИТУЦІЇ ФОНДУ МСФЗ

Фонд Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – фонд МСФЗ) є материнською структурою Ради з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (далі -РМСБО), яка в свою чергу є видавником Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі - МСФЗ). На сьогодні МСФЗ набули світового статусу і вимагаються або приймаються у більш, ніж 120 країнах світу. РМСБО сьогодні вже не засіб досягнення глобальної конвергенції бухгалтерського обліку, вона стоїть на порозі того, щоб стати видавцем глобальних стандартів фінансової звітності, будучи визнаною G-20 центром глобальної політики в цьому питанні. РМСБО фактично є видавником стандартів першого рівня, а національні видавники стандартів стають на сьогодні видавниками стандартів другого рівня. Багато країн взагалі перейшли в режим аутсортингу всієї бухгалтерської системи. Подібна ситуація складається і в Україні, де частина підприємств уже зобов'язана подавати фінансову звітність за міжнародними стандартами. Оскільки національні видавники стандартів тепер залежать від глобальних, тим більше, з урахуванням змін до законодавства України, існує нагальна потреба відслідковувати зміни та розглянути тенденції змін до конституції Фонду МСФЗ, материнської структури видавника стандартів першого рівня.

Питанням структури управління глобального видавника облікових стандартів та його відносинам із національними органами регулювання присвячена значна кількість праць, як закордонних, так і вітчизняних дослідників. Це питання досліджували Алегре Ж. та Даблеко Т. [1], Кервер Д. [2], Д. Перрі та А. Ньолке [3], Річардсон А. та Еберлейн Д. [4], не можна не згадати і Н. Верона активного дослідника з питань управлінської структури Фонду МСФЗ [5-7]. Значно пасивніше зазначені проблеми дискутуються та обговорюються в українському науковому інформаційному просторі, де можна віднайти кілька праць, пов'язаних із досліджуваною

проблемою [8,9]. Звісно, першоджерелом інформації про організаційно-управлінську структуру Фонду МСФЗ є його конституція [10].

МСБО існує з 2000 року, до цього часу вона була відома як Комітет з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (далі КМСБО). Через 25 років після створення, у 1997 році КМСБО дійшов до висновку, що для того, щоб і надалі виконувати свою місію ефективно, він повинен знайти спосіб зблизити національні стандарти бухгалтерського обліку та глобальні стандарти бухгалтерського обліку. Для цього КМСБО бачив необхідність змінити свою структуру. В кінці 1997 року КМСБО створив Стратегічну робочу групу (*Strategy Working Party*) з метою переглянути свою структуру та стратегію. Стратегічна робоча група опублікувала свою доповідь, у вигляді документа для обговорення у грудні 1998 року. Після аналізу отриманих коментарів, Робоча група опублікувала свої остаточні рекомендації в листопаді 1999 року. КМСБО затвердив пропозиції одноголосно у грудні 1999 року. Організації-члени КМСБО зробили те саме в травні 2000 року. Нова конституція набула чинності 1 липня 2000 року. Орган зі встановлення стандартів було перейменовано на Раду з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (*The International Accounting Standards Board (IASB)*). Остання стала діяти під опікою нового Фонду Комітету зі стандартів бухгалтерського обліку (*International Accounting Standards Committee Foundation (IASCF)*). Першого квітня 2001 року, нова РМСБО перейняла від КМСБО відповідальність за розробку міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Нова конституція була затверджена КМСБО у своїй первісній формі в березні 2000 року та організаціями-членами КМСБО на зустрічі в Единбурзі 24 травня 2000 року. На своєму засіданні у грудні 1999 року КМСБО призначив Номінаційний комітет, для обрання опікунів. Опікуни були призначені 22 травня 2000 року та приступили до виконання обов'язків 24 травня 2000 року в результаті затвердження Конституції. На виконання своїх обов'язків відповідно до Конституції, опікуни сформували Фонд КМСБО 6

лютого 2001 року (з 2010 року фонд перейменовано у Фонд МСФЗ). Згодом, опікуни внесли зміни до Конституції, яка набирала чинності з 8 липня 2002 року з метою відобразити зміни, які відбулися з моменту створення Фонду КМСБО.

Конституція Фонду МСФЗ встановлює обов'язковість переглядів Конституції Фонду МСФЗ кожні п'ять років. До цього моменту було здійснено два обов'язкових перегляди Конституції (рис. 3.1). Перший обов'язковий перегляд конституції опікуни розпочали у 2004 році і завершили у 2005 році. Другий обов'язковий перегляд конституції було розпочато у 2008 році, він складався з двох етапів. Перший етап було сфокусовано на структурі управління, другий стосувався інших змін. Перша частина перегляду конституції була підготовлена у січні 2009 року та впровадила зміни, що стосувалися підвищення підзвітності організації. Зокрема, на своєму засіданні, що відбулося 15 і 16 січня 2009 року в Нью-Делі, Індія, опікуни фонду КМСБО затвердили поправки до конституції фонду КМСБО, які вступили в силу з першого лютого 2009 року, якими, зокрема було створено Моніторингову раду. Друга частина перегляду Конституції була завершена в лютому 2010 року.



Рис. 3.1. Перегляди Конституції Фонду МСФЗ.

З метою кращого розуміння наступного матеріалу, вважаємо за необхідне зупинитися на сучасній структурі фонду МСФЗ. Елементами нової структури є:

7. Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (*International Accounting Standards Board (IASB)*) – одноосібно відповідає за розробку МСФЗ та затверджує тлумачення МСФЗ. Складається із 16 осіб (16 згідно із Конституцією до червня 2012 року, на сьогодні 15 осіб);

8. Фонд МСФЗ (*IFRS Foundation*) – наглядає за роботою РМСБО, її структурою, стратегією, а також займається збором коштів для забезпечення її діяльності (до 31 березня 2010 року називався Фонд КМСБО). Складається із 22 опікунів;

9. Моніторингова рада (*Monitoring Board*) – наглядає за роботою опікунів Фонду МСФЗ, бере участь у висуванні кандидатів на опікунів Фонду МСФЗ та їх затвердженні. П'ять повноцінних члени і один спостерігач від національних регуляторів та міжнародних міжурядових організацій.

10. Комітет з тлумачення МСФЗ (*IFRS Interpretations Committee*) – розробляє тлумачення МСФЗ для їх подальшого затвердження РМСБО.

11. Дорадча Рада з МСФЗ (*IFRS Advisory Council*) – надає поради та консультації РМСБО та Фонду МСФЗ.

12. Робочі групи – цільові групи експертів за окремими проектами порядку денного.

Розглянемо почергово зміни до конституції Фонду МСФЗ при першому та другому обов'язкових переглядах. Зміни до Конституції Фонду МСФЗ внесені при першому обов'язковому перегляді наведено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

**Зміни до Конституції Фонду МСФЗ внесені при першому
обов'язковому перегляду конституції***

Червень 2005		
	Питання	Пояснення
1	2	3
1.1	Доповнення до цілей Фонду КМСБО стосовно малих та середніх підприємств та країн з економікою, що розвивається	При досягненні цілей щодо створення та просування високоякісних, зрозумілих глобальних стандартів бухгалтерського обліку, враховувати особливі потреби малих і середніх підприємств та країн, що розвиваються
1.2	Кількість опікунів	Збільшено кількість опікунів з 19 до 22 осіб.
1.3	Географічний баланс опікунів	Шість з Північної Америки (без змін); Шість з Європи (без змін); Шість (було чотири) з Азії/Океанії; Чотири (було три) з будь-якої частини світу за умов збереження географічного балансу.
1.4	Попередній досвід опікунів	Конституція вимагає належного балансу попереднього професійного досвіду опікунів, включаючи аудиторів, укладачів, користувачів фінансової звітності, науковців та інших посадових осіб, що працювали на державній службі. Двоє опікунів повинні бути старшими партнерами великих міжнародних аудиторських фірм.
1.5	Вибір опікунів	Процедури вибору опікунів повинні включати консультації з національними та міжнародними організаціями аудиторів (включаючи МФБ), укладачів, користувачів фінансової звітності, вчених. Для цього опікуни планували створити консультативну групу високого рівня від п'яти до семи осіб від міжнародних і регіональних публічних організацій.
1.6	Термін служби голови опікунів	Опікуни призначають одного із свого числа головою. Хоча опікуни служать не більше двох трирічних термінів, голова опікунів може служити не більше, ніж два трирічних терміни, незалежно від попереднього досвіду служби як опікун. До цього на голову опікунів поширювалися ті самі правила, що і на опікунів.
1.7	Взаємодія Членів РМСБО з національними видавниками стандартів	Вимога щодо призначення семи членів РМСБО відповідальними за зв'язок з провідними національними видавниками стандартів була видалена із Конституції

1	2	3
1.8	Вплив опікунів на порядок денний РМСБО	Повноваження опікунів розширені до «обговорення, але не встановлення порядку денного РМСБО».
1.9	Відповідальність РМСБО за свій порядок денний	Нове: РМСБО має повну свободу дій щодо розробки та впровадження порядку денного з технічних питань. Було: РМСБО має повну свободу дій щодо технічних питань.
1.10	Нагляд опікунів над РМСБО, Дорадчою радою та комітетом з тлумачення	На додаток до встановлення та змін робочих процедур для зазначених органів, опікуни почали також встановлювати, змінювати та аналізувати їхні дії на їх відповідність «консультативним механізмам та належній правовій процедурі»
1.11	Освіта	Нова сфера відповідальності опікунів – сприяти розвитку освітніх програм і матеріалів.
1.12	Кількість членів РМСБО з неповним робочим днем	Збережено два.
1.13	Основна кваліфікаційна ознака для членів РМСБО	Змінено з «глибокі технічні знання» (<i>technical expertise</i>) на «професійна компетентність і практичний досвід»
1.14	Географічне представлення членів РМСБО	Опікуни повинні були забезпечити таку структуру РМСБО, де б не домінували представники одного професійного досвіду чи певного географічного регіону (опікуни відмовилися встановлювати квоти за географічними регіонами).
1.15	Належне поєднання попереднього досвіду членів РМСБО	Нове: «належне поєднання останнього практичного досвіду серед аудиторів, укладачів, користувачів фінансової звітності і вчених». Було: мінімум 5 практикуючих аудиторів, троє осіб з досвідом укладання фінансової звітності, трьох користувачів фінансової звітності і один вчений.
1.16	Голосування РМСБО	9 з 14 членів РМСБО необхідно, щоб затвердити проект стандарту, стандарт чи тлумачення (було 8 з 14)
1.17	Етапи належної правової процедури	Від РМСБО вимагаються пояснення причин з яких вона вирішила не проводити один із необов'язкових етапів належної правової процедури: 1) видання документа для обговорення; 2) формування робочих груп; 3) видання основи для висновків; 4) проведення громадських слухань; 5) проведення польових випробувань.
1.18	Керівні комітети (<i>Steering committees</i>)	Стали називатися «робочими групами» відповідно до практики роботи РМСБО

продовження табл. 3.1

1	2	3
1.19	Голова Дорадчої ради	Призначається опікунами. Не може бути член РМСБО або її співробітників. До цього голова РМСБО був також головою Дорадчої ради.

* - складено автором на основі Конституції Фонду МСФЗ [10] і інформації сайтів <http://wwwiasplus.com> та <http://www.ifrs.org>

Як бачимо, перший обов'язковий перегляд конституції Фонду МСФЗ був присвячений головним чином, змінам, пов'язаним із опікунами Фонду МСФЗ (зміни 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 1.8, 1.10, 1.11) при незначних, скоріше, не змінах, а намірах змін щодо РМСБО (зміни 1.12, 1.13, 1.14, 1.15, 1.16). Так, із цих п'яти змін, пов'язаних із РМСБО дві були фактично невдалими спробами змін (1.12 та 1.14).

Розглянемо зміни до Конституції Фонду МСФЗ здійснені при другому її обов'язковому перегляді (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

**Зміни до Конституції Фонду МСФЗ внесені при другому
обов'язковому перегляду конституції ***

Січень 2009р. Частина 1		
1	2	3
2.1.1	Моніторингова рада	Створено Моніторингову раду з представників міжнародних організацій. Мета полягала в підвищенні рівня підзвітності Фонду КМСБО. Моніторингова рада включає п'ять представників: 1) відповідального члена Європейської комісії; 2) Голову комітету з ринків, що розвиваються Міжнародної організації комісій з цінних паперів (МОКЦП); 3) Голови технічного комітету Міжнародної організації комісій з цінних паперів (або віце-голови або іншого призначеного комісіонера у разі, якщо голова регулятора з цінних паперів ЄС, комісар Японського агентства з фінансових послуг або голова КЦПФР є головою технічного комітету МОКЦП); 4) Комісара Японського агентства з фінансових послуг; 5) Голови Комісії з цінних паперів та фондового ринку США (КЦПФР). В якості спостерігача включено голову Базельського комітету з банківського нагляду. Моніторингова рада буде брати участь у процесі висунення кандидатів на опікунів та їх призначення. Моніторингова рада «може розглядати питання бухгалтерського обліку і може радитися з цих питань з опікунами та головою РМСБО. Також Моніторингова рада може «зажати зустрічі з опікунами чи головою РМСБО».

1	2	3
2.1.2	РМСБО	Кількість членів РМСБО збільшено з 14 до 16 (до 3 з неповним робочим днем) із завершенням цього процесу у 2012 р. З метою забезпечення широкого міжнародного представлення в раді вводяться квоти: Чотири особи від Азії/Океанії; Чотири особи від Європи; Чотири особи від Північної Америки; Одна особа із Африки; Один особа із Південної Америки, а також два члени призначаються з будь-якого географічного регіону за умови збереження загального географічного балансу.
Лютий 2010 року. Частина 2		
2.2.1	Впровадження трирічних відкритих консультацій з технічних питань порядку денного РМСБО	На додаток до щорічних консультацій опікунів з Дорадчою радою щодо чинного та майбутнього порядку денного, РМСБО буде проводити трирічні консультації з питань технічних питань майбутнього порядку денного.
2.2.2	Акцент на прийнятті МСФЗ	Конституція підкреслює, що конвергенція є стратегією спрямованою на заохочення та прийняття МСФЗ, але не є само по собі метою.
2.2.3	Відданість підходу, що ґрунтується на принципах	Конституція відтоді встановлює, що МСФЗ базуються на «чітко сформульованих принципах».
2.2.4	Специфічна спрямованість на інвесторів	Нова конституція виокремлює інвесторів як цільову аудиторію для якої готується фінансова звітність (на додачу до інших учасників світового ринку капіталу та інших користувачів інформації)
2.2.5	Вимоги до належної правової процедур та введення надзвичайної процедури	Конституція буде включати в себе положення про прискорення належної правової процедури у виняткових обставинах і тільки після схвалення не менше ніж 75% опікунів
2.2.6	Створення посад заступника голови як опікунів, так і голови РМСБО	Нова Конституція встановлює дві можливості як голові опікунів, так і голові РМСБО мати до двох заступників. Це дозволить зменшити навантаження на голів і дати можливість більш широкого географічного розподілу лідерських позицій.
2.2.7	Покращена мова з урахуванням потреб широкого кола зацікавлених сторін, як за типом, так і географією	Конституція визначає необхідність «при необхідності взяти до уваги потреби підприємств різних розмірів та типів в різних економічних умовах»
2.2.8	Скорочення тривалості можливого другого терміну повноважень члена РМСБО для забезпечення практичного досвіду	Конституція, як і раніше, буде дозволяти можливість другого терміну для члена РМСБО, однак опікуни скоротити другий термін з п'яти до трьох років (виняток голова та його заступники)
2.2.9	Зміна назв	Назви органів управління організації будуть більш тісно пов'язані із стандартами, які вона видає. Фонд КМСБО перейменовано на Фонд МСФЗ. Комітет з тлумачення та Дорадча рада стали називатися відповідно Комітет з тлумачення МСФЗ та Дорадча рада з МСФЗ. Назву РМСБО вирішили залишити незмінною.

* - складено автором на основі Конституції Фонду МСФЗ [10] і інформації сайтів <http://wwwiasplus.com> та <http://www.ifrs.org>

Перша частина другого обов'язкового перегляду хоча і містить лише дві зміни, але за своєю суттю була дуже важливою з точки зору забезпечення діяльності Фонду МСФЗ. Надзвичайно суттєвою і, можна сказати, фундаментальною зміною стало створення Моніторингової ради. Цим кроком фактично відбувся перехід від приватного характеру видавника стандартів до приватно-публічного партнерства. Згідно з Конституцією Фонду МСФЗ, оновленою у грудні 2010 р., Моніторингова рада повинна «забезпечить формальний зв'язок між опікунами та публічною владою» [10,С.6]. Згідно з п.21 Конституції Фонду МСФЗ Моніторингова рада повинна складатися з: 1) відповідального члена Європейської комісії; 2) Голови комітету з ринків, що розвиваються Міжнародної організації комісій з цінних паперів (*The International Organization of Securities Commissions - далі IOSCO*); 3) Голови технічного комітету IOSCO (або віце-голови або іншого призначеного комісіонера у разі, якщо голова регулятора з цінних паперів ЄС, комісар Японського агентства з фінансових послуг або голова SEC є головою технічного комітету IOSCO); 4) Комісара Японського агентства з фінансових послуг (*Japan Financial Services Agency*); 5) Голови Комісії з цінних паперів та фондового ринку США (SEC); 6) в якості спостерігача голови Базельського комітету з банківського нагляду (*the Basel Committee on Banking Supervision*). Переорієнтація фінансування Фонду МСФЗ з 2006 року на модель фінансування по країнам, а також формування нового органу нагляду – Моніторингової ради, зробило Фонд МСФЗ подібним до багатьох міжнародних організацій, наприклад, агенцій ООН [9].

Друга частина другого обов'язкового перегляду Конституції Фонду МСФЗ також є важливою, оскільки підкреслює кілька важливих положень. По-перше, в Конституції Фонду МСФЗ було закріплено положення про те, що МСФЗ мають ґрунтуватися на «чітко сформульованих принципах» [10,С.2]. По-друге, чітко артикулюється те, що основною цільовою

аудиторією для якої готуються фінансові звіти є «інвестори та інші учасники світового ринку капіталу» [10,С.2].

Аналіз двох обов'язкових переглядів Конституції Фонду МСФЗ здійснений вище дозволяє зробити висновок про те, що можна спостерігати такі тенденції (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Основні тенденції змін до конституції Фонду МСФЗ

№ п/п	Тенденція	Зміни до конституції, пов'язані з нею
1.	Підсилення рівномірності представництва опікунів Фонду МСФЗ та членів РМСБО за регіонами світу	1.2*; 1.3; 1.14; 2.1.2; 2.2.6*
2.	Підсилення наголосу на практичному досвіді опікунів Фонду МСФЗ та членів РМСБО	1.4; 1.12; 1.13; 1.15; 2.1.2; 2.2.8
3.	Підвищення жорсткості дотримання належної правової процедури	1.10; 1.17; 2.2.5; 1.19
4.	Посилене врахування інтересів широкого кола користувачів при специфічній спрямованості на інвесторів	1.1; 2.2.4; 2.2.7
5.	Підсилення незалежності видавника стандартів	1.8; 1.9
6.	Створення зв'язку Фонду МСФЗ з державними та міждержавними організаціями, який легітимізує міжнародні стандарти, створені приватним видавником	2.1.1

** пояснення: 1.2 - стосується цієї тенденції, оскільки збільшення кількості опікунів було здійснено з метою досягнення рівномірності представлення за географічною ознакою; 2.2.6 - голова опікунів та два його заступники повинні представляти три основних географічних регіони – Європа, Північна Америка та Азія/Океанія.*

Перша тенденція є важливою для такого приватного видавника, як РМСБО, адже, часто транснаціональне приватне управління в цьому взаємозв'язку страждає від того, що не всі зацікавлені сторони мають однакову владу, а деякі з них не представлені взагалі. Так, деякі автори проаналізувавши кар'єру членів РМСБО, фонду КМСБО, комітету із тлумачень МСФЗ дійшли висновку про те, що «у РМСБО значно домінують видавники стандартів англосаксонських країн» [9,с.35]. Згідно з останніми

змінами до Конституції Фонду МСФЗ (зміни 1.3 та 2.1.2) чітко закріплене квотне представництво, як опікунів Фонду МСФЗ (1.3), так і членів РМСБО (2.1.2) за географічними регіонами. Європу, Північну Америку та Азію/Океанію повинні представляти 6 опікунів та 4 члени РМСБО, Африку та Південну Америку по 1 опікуну та 1 члену РМСБО. Інші 2 члени як серед опікунів, так і серед членів РМСБО можуть представляти будь-яку частину світу за умови дотримання загально географічного балансу.

Другою тенденцією, якій присвячено багато змін є підсилення наголосу на практичному досвіді, як опікунів, так і членів РМСБО. У Фонді МСФЗ вважають, що джерелом спеціальних знань є бізнес, тому члени РМСБО, які розробляють МСФЗ повинні мати релевантний досвід роботи, а, отже, і глибокі спеціальні знання. Так, зміна 2.2.8 змінює другий термін члена РМСБО із 5 до 3 років, плюс кількість членів РМСБО з неповним робочим днем збільшено з 2 до 3 (зміна 2.1.2). Такі зміни, свідчать про те, що у Фонді МСФЗ вважають, що джерелом глибоких спеціальних знань є бізнес та практика бізнесу. Член РМСБО за 10 років роботи зі створення стандартів з відривом від практики може уже мати не актуальні знання бізнесу. Те саме стосується збільшення кількості членів з неповним робочим днем, які працюють в реальному бізнесі.

Третя тенденція, пов'язана з належною правовою процедурою МСФЗ, яка, хоча і визнана, однією із найкращих в світі, проте, це не означає, що вона є бездоганною. Четверта тенденція виявляє бажання Фонду МСФЗ розширити свій вплив, адже на сьогодні стандартотворення РМСБО спрямоване, здебільшого, на великі транснаціональні компанії, виключаючи з орбіти її впливу малі та середні підприємства, неприбуткові організації, бюджетні та державні підприємства. Надзвичайно важливими з точки зору інституційного посилення процесу стандартотворення МСФЗ є п'ята та шоста тенденції, які роблять наголос на двох основних принципах діяльності органу стандартотворення – незалежності (п'ята тенденція) та підзвітності (шоста тенденція).

Необхідно також вказати не те, що деякі зміни обговорювалися і при першому обов'язковому перегляді Конституції МСФЗ, але були реалізовані тільки при другому її перегляді. Зокрема, це стосується 1.12 та 1.14, які були реалізовані у зміні 2.1.2.

Як бачимо, всі зміни спрямовані на одне – посилення інституційної організації створення МСФЗ. Внесені при першому та другому обов'язковому перегляді зміни до Конституції Фонду МСФЗ фактично перетворили її структуру схожою на агенцію ООН. На сьогодні Фонд МСФЗ уже не приватна організація, але іще і з не цілком зрозумілим впливом з боку міждержавних організацій. Так, Моніторингова рада, хоча і справляє вплив на Фонд МСФЗ, але повністю не інкорпорована до структури Фонду МСФЗ. Стосунки Моніторингової ради та Фонду МСФЗ оформлено у вигляді Меморандуму про порозуміння. Які висновки для України? Передача Україною повноважень зі встановлення стандартів до РМСБО для частини підприємств (ПАТ, банки, страховики з 2012 року, підприємства згідно з групою 64 КВЕД та 65.3 КВЕД – з 2013 року та підприємства групи 66 КВЕД – з 2014 року) не означає, що на цьому можна задовольнитися і пасивно спостерігати за процесами старндартотворення та нетворчно їх перекладати та використовувати в Україні. Передача повноважень та перетворення Методологічної ради при Міністерстві фінансів України на видавника стандартів другого рівня, означає, що повинна змінитися стратегія її поведінки. Досвід більшості країн, які перейшли на МСФЗ показує, що їхні видавники стандартів при цьому не тільки не залишилися без роботи, а, навпаки, їй додалося [8]. Видавники стандартів другого рівня активно беруть участь у належній правовій процедурі РМСБО зі встановлення МСФЗ. Їхня діяльність стала більш науково-дослідною, науково-практичною, ніж нормативно-методологічною. Відповідно, не можна діяти так, наче на дворі 20 сторіччя. Існує необхідність створення в Україні потужного видавника стандартів за зразком провідних країн світу (Німеччина, Франція, ЄС, Японія), який би серйозно досліджував, аналізував використання МСФЗ в

Україні та впливав на процес прийняття МСФЗ через активну участь у належній правовій процедурі МСФЗ. Організаційна структура та фінансово-економічній підстави такого видавника стандартів в Україні детально будуть розкриті в окремому дослідженні. Аналіз змін до Конституції Фонду МСФЗ показує, що розвиток йде в напрямку створення на базі РМСБО глобального видавника стандартів, тому Україні слід уже зараз вибудовувати відповідну стратегію діяльності.

На сьогодні МСФЗ набули світового статусу і вимагаються або приймаються у більш, ніж 120 країнах світу. Фонд МСФЗ, як материнська структура видавника стандартів РМСБО керується у своїй діяльності Конституцією. Залежність національних видавників стандартів від глобальних, виявляє потребу відслідковувати зміни та розглянути тенденції змін до конституції Фонду МСФЗ, материнської структури видавника стандартів першого рівня. Здійснений аналіз змін до Конституції фонду МСФЗ при першому та другому обов'язкових її переглядах дозволив виявити шість основних тенденції змін. Аналіз тенденції довів, що всі вони спрямовані на одне – посилення інституційної організації створення МСФЗ: підвищення рівномірності представництва за регіонами світу, посилення належної правової процедури МСФЗ, підвищення незалежності та підзвітності РМСБО та Фонду МСФЗ. Внесені при першому та другому обов'язковому перегляді зміни до Конституції Фонду МСФЗ фактично перетворили її структуру схожою на агенцію ООН. Аналіз змін до Конституції Фонду МСФЗ показує, що розвиток йде в напрямку створення на базі РМСБО глобального видавника стандартів, тому Україні слід уже зараз вибудовувати відповідну стратегію діяльності, в основі якої має бути національний видавник стандартів, сформований на зразок відповідних аналогів провідних країн світу.

РОЗДІЛ 4. НАЛЕЖНА ПРАВОВА ПРОЦЕДУРА РАДИ З МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

За останні кілька декад світ значно змінився і якщо б ми не переживали це із дня в день, а нас було б вирвано кілька десятиріч назад і магічним чином доставлено у сьогоднішні часи дуже багато речей нам би здавалися революційними, незвичними, надприродними. Для такого мандрівника в часі стали б сюрпризом не тільки сучасні високотехнологічні девайси, а й деякі суспільні процеси. Так, для прикладу для бухгалтера старої доброї закваски з кінця 1980-х рр. і навіть початку 1990-х, який звик суворо слідувати інструкції, розробленої десь у столиці, шоком було б те, що сьогодні інструкції немає, є стандарти, але розроблені фактично не в Україні, більше того ці стандарти самі дозволяють відхилятися від їхніх вимог, і на додачу до цього він, бухгалтер, може брати безпосередню участь у встановленні цих стандартів. Як нам вбачається, система регулювання та створення стандартів обліку змінилася кардинально, якщо її коротко описати, то замість елітарного стандартотворення, коли група людей вважала, що вона може диктувати свої правила, вона стала егалітарною – передбачає участь широкого кола зацікавлених сторін.

Кажуть, що науковець, якщо він справді розуміє про що пише, повинен вміти пояснити чим він займається дитині. Якщо б нас попросили це зробити стосовно цієї статті, то відповідь була б наступна: пояснити бухгалтерам (в широкому розумінні), як вони можуть брати участь у створенні стандартів, які ж самі тоді зможуть дотримуватися і як створити таку систему регулювання не тільки стосовно міжнародних стандартів, але і стосовно національних стандартів.

Ми вважаємо, що вітчизняні бухгалтери повинні відкинути старі заскорузлі комплекси, які іще десь глибоко в них сидять на кшталт «будемо слідувати інструкціям, бо що ми там знаємо», а активно брати участь у процесах стандартотворення. А оскільки національні регулятори обліку на сьогодні, по суті, перетворилися на регуляторів другого рівня, вони, а також

інші зацікавлені сторони повинні знати як впливати на видавника стандартів першого рівня – РМСБО. Передумовою для такого впливу має виступати гарне розуміння процесу створення стандартів РМСБО, який має назву належна правова процедура.

Необхідно зазначити, що проблематика способів впливу на глобального видавника здебільшого розглядається побічно у наукових працях у контексті легітимності та перспектив РМСБО [2,4,5], ролі національних регуляторів бухгалтерського обліку в сучасному світі [6], державного регулювання та саморегулювання бухгалтерської професії [3], інституційного забезпечення розвитку бухгалтерського обліку [1]. Нам невідомо про існування праць, які були б цілком присвячені питанням розгляду належної правової процедури РМСБО в контексті участі великої кількості зацікавлених сторін у регулюванні шляхом інтелектуального впливу на видавника глобальних стандартів.

Метою нашого дослідження є аналіз належної правової процедури створення стандартів фінансової звітності РМСБО з метою виявлення найбільш оптимальних способів впливу усіх зацікавлених сторін на глобального видавника стандартів. В контексті реалій України наше дослідження повинно придатися за кількома напрямками. По-перше, МСФЗ в Україні є обов'язковими до застосування для цілого ряду компаній, що зумовлює необхідність впливати на розробника МСФЗ, відстоюючи інтереси компаній та країни. По-друге, для інших компаній в Україні видаються П(С)БО, процес видання яких далеко не оптимальний і міг би бути значно поліпшений, якщо б він більше нагадував той, що його використовує РМСБО для видання МСФЗ.

Наше дослідження придасться саме у цих двох напрямках, а саме як елемент ознайомлення широкої наукової громадськості із етапами належної правової процедури РМСБО в мету формування критичної маси громадської думки, що сприяла б перетворенню цього процесу із суто символічного (на рівні дискусій) до реального, а також як побудувати

національну належну правову процедуру, яка було б більш придатною за умов ринкової економіки, де багато зацікавлених сторін, а не тільки держава, як було іще недавно.

Об'єктом нашого дослідження є належна правова процедура РМСБО. Двома основними документами, що регулюють належну правову процедуру РМСБО є Конституція фонду МСФЗ [8] та Довідник з належної правової процедури РМСБО та КТМФЗ [7]. Вимоги належної правової процедури, як зазначається у другому документі, побудовані на принципах «прозорості, повних і справедливих консультацій, що беруть до уваги інтереси тих, хто залежить від МСФЗ, та підзвітності» [7,с.5].

Формальні процеси належного правової процедури виконують кілька важливих функцій. По-перше, належна правова процедура допомагає визначити мінімальні кроки, які повинні бути зроблені з метою гарантування ефективності діяльності РМСБО шляхом ретельного та ефективного процесу консультацій. Ці кроки ми надалі будемо називати обов'язковими, оскільки РМСБО у процесі ухвалення стандартів не може ухилитися від їх проведення. По-друге, належна правова процедура допомагає визначити необов'язкові кроки або процедури, які повинні обмірковуватися, але не обов'язково застосовуватися. У цьому випадку застосовується підхід «дотримуйся або поясни» [7,с.6], який означає, що необов'язкові кроки в належній правовій процедурі все таки рекомендуються, а, отже, їхнє недотримання вимагає пояснень. Звідси ми будемо звертатися до цих процедур як до опційних, оскільки у процесі стандартотворення РМСБО не завжди використовує ці процедури, а тільки коли вважає, що складність та важливість проекту потребує додаткового консультування, посиленої уваги до деталей проекту. По-третє, належна правова процедура допомагає ідентифікувати інші, необов'язкові кроки, які, втім, доступні для РМСБО з метою поліпшення якості МСФЗ і пов'язаних з ними документів [7,с.6].

Розглянемо етапи належної правової процедури РМСБО наведені у табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Етапи належної правової процедури РМСБО [7,8]

	Етап належної правової процедури	Регулюється	Коментарі
1	2	3	4
	Дослідницька стадія		
1	Публікація документів для обговорення (документ для обговорення, інформаційний запит, науково-дослідна праця)	опційно (Конституція п. 37 (b), Довідник п. 4.12)	Затверджується простою більшістю голосів
	Розробка пропозицій до публікації		
2	Консультації з опікунами Фонду МСФЗ, Дорадчою Радою з МСФЗ та з Консультативним форумом зі стандартів бухгалтерського обліку	обов'язково (конституція п.37(b), довідник п. 3.53, 5.2)	
3	Офіційне включення проекту до порядку денного РМСБО	обов'язково (довідник п. 5.6)	Вимагається проста більшість голосів членів у ході відкритого засідання РМСБО
4	Створення консультативної групи для значних проектів	опційно (довідник п. 3.58)	РМСБО повинна обмірковувати створення консультативної групи для кожного значного проекту. У разі не створення такої групи пояснити, чому її не створено.
5	РМСБО обговорює та розробляє пропозиції у ході відкритих засідань	обов'язкове (довідник п. 6.4)	Основою для обговорення є технічні документи, підготовлені персоналом РМСБО та відповіді зацікавлених користувачів на дискусійні документи

продовження табл. 4.1

1	2	3	4
6	Документ, підготовлений для РМСБО її технічним персоналом з коротким описом історії проекту, основ для ухвалення рішень щодо відмови від опційних кроків належної правової процедури та рекомендованими термінами періоду коментування	обов'язково (довідник п. 6.6)	Здійснюється після того, як всередині РМСБО було досягнуто згоду з технічних питань проекту
7	Публікація проекту для обговорення (як правило у супроводі основи для висновків та прес-релізу)	обов'язково (конституція п. 36, 37 (b); довідник п. 6.16)	Вимагається супербільшість членів РМСБО
8	Публікація додаткових матеріалів до проекту для обговорення (подкасти засідань, веб-трансляції, презентації і т.д.)	опційно (конституція п. 37 (b), довідник п. 6.17)	Обсяг додаткового пакету матеріалів залежить від значущості проекту та глибини новизни пропозицій
Остаточне узгодження та завершальна стадія			
9	Проект для обговорення відкритий для коментарів протягом мінімального періоду	Обов'язково (конституція п. 37 (b), довідник п. 6.7, 6.8)	Мінімальний період у 120 днів може бути у винятково рідких випадках зменшено до 30 днів (за підтримки 75% опікунів Ради МСФЗ)
10	РМСБО обговорює відгуки, отримані в процесі консультацій	обов'язково (конституція п. 37(f), довідник п. 6.19)	
11	РМСБО обмірковує необхідність повторного проекту для обговорення	обов'язково (довідник п. 6.25)	Повторний проект для обговорення як правило передбачається у тих проектах, де відбулися фундаментальні зміни

продовження табл. 4.1

1	2	3	4
12	Додаткові консультації через польові дослідження, громадські слухання та круглі столи	опційно (конституція п. 37 (j)(к), довідник п. 6.21)	РМСБО також здійснює консультації із Дорадчою радою із МСФЗ та консультативними групами
13	Стандарт готується до голосування	обов'язково (довідник п. 6.23)	Члени РМСБО, які не згодні з пропозиціями стандарту, повинні оголосити про свою думку на цьому етапі
14	РМСБО інформує DPOC про свій намір приступити до стадії голосування	обов'язково (довідник п. 6.24)	РМСБО повинна пояснити, чому вважає, що повторний проект для обговорення не є необхідним
15	Публікація стандарту (звичайно супроводжується основами для висновків та прес-релізом)	обов'язково (конституція 36, 37 (b), довідник п. 6.37)	вимагається супербільшість членів РМСБО
16	Публікація матеріалів, що супроводжують стандарт – короткий опис проекту та звіт про отриманий зворотній зв'язок	обов'язково (довідник п. 6.38)	Інші необов'язкові матеріали також можуть бути опубліковані (подкасти, веб-трансляції, презентації)

Узагальнивши етапи належної правової процедури РМСБО у розрізі стадій ми отримаємо таке (табл. 4.2).

Обов'язкових процедур налічується дванадцять і більшість із них, а якщо не рахувати бюрократичні моменти, то і майже всі, спрямовані на виявлене думок і ставлення до документів для обговорення та проектів стандартів. Взагалі, якщо точно дотримуватися букви нормативних документів, то до обов'язкових кроків, які у Довіднику називають як «мінімальні гарантії» («minimum safeguards») відносять тільки шість, однак

наявність таких стадій як «стандарт готується до голосування» доводить кількість обов'язкових етапів включно із чисто технічними до дванадцяти.

Таблиця 4.2

**Узагальнення кількості етапів належної правової процедури
РМСБО у розрізі стадій до яких вони належать та їх типу**

Стадії	Процедури		
	обов'язкові	опційні	Всього
Дослідницька стадія	0	1	1
Розробка пропозицій до публікації	5	2	7
Остаточне узгодження та завершальна стадія	7	1	8
Разом	12	4	16

Нашою метою, як ми уже зазначали, є визначення того, як національні зацікавлені сторони можуть впливати на глобального видавника стандартів. Найбільш доступний і найменш витратний спосіб такого впливу пролягає через листи з коментарями (дев'ятий етап).

Дуже важливою з точки зору процесу консультування є листи-коментарі, які відіграють ключові роль в процесі обговорення положень майбутніх стандартів, оскільки вони надають можливість оцінити ставлення професійної громадськості і зацікавлених сторін до пропозицій. Саме листи з коментарями є основним інструментом впливу більшості зацікавлених сторін на РМСБО. Усі листи з коментарями, отримані РМСБО доступні на сайті Фонду МСФЗ. Тільки частина таких листів може утримуватися від публіки, якщо тільки це може зашкодити стороні, що надіслала листа. При розгляді листів з коментарями РМСБО оцінює питання, що піднімаються і розглядає пояснення та докази представлені респондентами. Саме «глибина аналізу, представленого в листах з коментарями, а також сила доказів, які підтверджуються цей аналіз» [7,с.18] мають важливе значення при розгляді

коментарів. Дуже важливо, що РМСБО не може просто відкинути думку без належного аргументування проти її застосування.

Процедур типу «дотримуйся або пояснюй» чотири: 1) публікація документів для обговорення (документ для обговорення, інформаційний запит, науково-дослідна праця); 2) створення консультативної групи для значних проектів; 3) публікація додаткових матеріалів до проекту для обговорення (подкасти засідань, веб-трансляції, презентації і т.д.); 4) додаткові консультації через польові дослідження, громадські слухання та круглі столи. Однак, для великих проектів виходячи з того, що повинен дотримуватися принцип «дотримуйся або пояснюй» РМСБО, як правило, обирає перше, при чому, здебільшого це стосується усіх чотирьох складових.

Одним із елементів опційних процедур є польові дослідження, які використовуються для того, щоб краще зрозуміти, як викладені у проектах стандартів пропозиції впливатимуть на тих, хто їх буде змушений використовувати і застосовувати.

Польові дослідження можуть здійснюватися різними способами, включаючи візити до укладачів, аудиторів, регуляторів фінансової звітності або інвесторів і інтерв'ю з ними. Також вони можуть включати майстер-класи, де кілька таких сторін зводять разом, щоб оцінити, як ці пропозиції можуть тлумачитися або застосовуватися.

Польові дослідження можуть включати: 1) оцінювання учасниками того, як пропоновані вимоги будуть застосовуватися до фактичних трансакцій та контрактів; 2) виконання укладачами або користувачами фінансової звітності кейс-випадку; 3) здійснення експериментів щодо того, як користувачі фінансової звітності оброблятимуть інформацію; 4) оцінювання того, який вплив це матиме на систему в цілому [7,с.19].

Польова складова стандартотворення може також включати в себе збір прикладів з практики, щоб допомогти РМСБО сформувати більш глибоке розуміння галузевих практик і як запропоновані положення можуть вплинути на них. В Довіднику з належної правової процедури РМСБО та КТМФЗ

зазначається, що «цілком ймовірно, що деякі польові дослідження будуть проводитися на всіх проектах рівня стандартів» [7,с.19]. Наприклад, у останньому виданому стандарті МСФЗ 16 «Оренда» було проведено близько 25 «польових» зустрічей.

Що нам доводить аналіз належної правової процедури РМСБО? Він нам доводить те, що процес створення РМСБО – це процес збору якомога більшої кількості інформації, даних та думок з метою їх врахування у процесі стандартотворення. В нас іще існує упередження, що деякі окремі особи можуть бути розумнішими за натовп, однак, як показують численні дослідження та експерименти, натовп, як правило, значно розумніший за кожну окрему особу, якщо тільки виконуються певні вимоги. Так, книга Джеймса Суровіцкі «Мудрість натовпу» (*The Wisdom of Crowds*) [9] просто наповнена прикладами із реального життя, коли натовп розумніший, ніж окремі особи. Однак, щоб дістати мудрий натовп необхідні чотири передумови: 1) різноманітність думок (кожна особа повинна мати деяку особисту (особливу) інформацію) 2) незалежність (думки людей не визначаються думками людей, що перебувають поряд із ними); 3) децентралізація (люди мають можливість спеціалізуватися та спиратися на місцеві знання); 4) агрегація думок (існує деякий механізм для перетворення приватних суджень в колективні рішення) [9,с.10].

Якщо перенести ці вимоги у сферу регулювання обліку, то належна правова процедура ухвалення стандартів є ні чим іншим, а механізмом агрегації думок. Так, належна правова процедура РМСБО передбачає кілька етапів, на яких збираються думки, зауваження, пропозиції усіх зацікавлених сторін. Наприклад, публікація документів для обговорення для складних проектів. РМСБО відводить щонайменше 120 днів для збирання відгуків на документи для обговорення у формі коментарів на проект для обговорення. Більше того, усі відгуки у формі коментарів розміщують на сайті РМСБО. Також для складаних проектів РМСБО створює консультативну групу. Іще один момент – усі засідання РМСБО відкриті для публіки у режимі реального

часу, або у вигляді фізичної присутності (участь у засідання вільна за умови реєстрації), або у вигляді віртуальної присутності (подкасти засідань вивішуються на сайті, разом із коротким резюме обговорення). Проект самого стандарту так само проходить процедуру консультування у формі коментарів, проведення круглих сторін в усіх географічних регіонах земної кулі (Азія/Океанія, Європа, Північна Америка, Південна Америка, Африка). Пропозиції до проекту стандарту так само збираються протягом тривалого часу. Таким чином, через таку належну правову процедуру створення стандартів відбувається агрегація думок усіх зацікавлених сторін, тобто відбувається регулювання на основі компромісу, а не на основі консенсусу. Зацікавлені сторони, як правило, представляють усі їх групи, користувачі, укладачі, регулятори, науковці, аудитори і т.д., що дає різноманітність думок і представляють усіх куточки земної кулі (децентралізація). Той факт, що всі вони у такий спосіб намагаються відстояти свої інтереси, які часто відрізняються від інтересів інших зацікавлених сторін, вказує на їх незалежність. Таким чином, належна правова процедура є способом агрегації думок, який перетворює велику кількість думок розрізнених сторін у «мудрий натовп». Такий підхід також дозволяє залучити приватну експертизу, адже експертиза (глибокі спеціалізовані знання) набувається у приватному секторі.

Хотілося б наголосити саме на дихотомії консенсусного та компромісного регулювання. До чого звикла більшість наукової і професійної громадськості в Україні є консенсусним регулюванням, коли група людей, як правило, наділена повноваженням державного регулювання, видає деякі приписи, на які повинна пристати більшість інших зацікавлених сторін. Компромісне регулювання, як ми його розуміємо, означає, що введення інформації в процесі регулювання, установлення стандартів відбувається з обох боків: державного або уповноваженого органу та усіх зацікавлених сторін. У процесі консенсусу своїми інтересами поступається тільки одна сторона – ті, кого регулюють, у процесі компромісного

регулювання - обоє, і той, хто регулює і ті, кого регулюють мають поступитися своїми інтересами з метою виходу на компромісний і сталий варіант рішення. На доважу до цього компромісне регулювання означає також відсутність сюрпризів для тих, кого регулюють, оскільки вони наперед уже можуть очікувати, що їх буде чекати, адже вони самі беруть участь в регулюванні. Це не завжди має місце у консенсусному регулюванні, де ті, кого регулюють часто ставляться перед фактом необхідності застосування регулювання, що його видали ті, хто регулює. Належна правова процедура РМСБО – це процес компромісного регулювання, який дає можливість кожному висловитися щодо регулювання і підготуватися до того часу, коли він буде обов'язковим для застосування.

Інший аспект регулювання пов'язаний із попереднім, але, який дещо відрізняється – це дихотомія елітарного – егалітарного регулювання. Ця дихотомія стосується не того, чия думка переважає в регулюванні, як має місце у консенсусному – компромісному регулюванні, а того хто бере в ньому участь. При елітарному регулюванні більшість зацікавлених сторін позбавлена права участі в регулюванні, оскільки тільки невелика кількість осіб причетна до регулювання, правила якого до кінця не зрозумілі. Егалітарне регулювання надає можливість усім зацікавленим сторонам брати участь в регулюванні.

Ми цілком погоджуємося із думкою деяких науковців що, «маючи надзвичайно потужний потенціал науковців та фахівців-практиків, а також вітчизняні напрацювання в галузі бухгалтерського обліку, необхідно консолідувати зусилля регуляторних органів, перш за все Міністерства фінансів України, та професійних організацій бухгалтерів і аудиторів для активної співпраці з вказаними вище органами на початкових етапах, і до входження вітчизняних представників до цих органів у перспективі» [2]. Безумовно передумовою для впливу на глобального видавника є об'єднання зусиль, тобто посилення ролі професійних організацій, які б регулярно шляхом науково-дослідного впливу у формі листів з коментарями

відстоювали позиції, що відображають інтереси їх членів, суспільства та країни. Адже, у більшості країн, навіть у тих, де, як і в Україні раніше, облік був алгеброю права, таких як Німеччина чи Франція, на сьогодні регулятори уже перебудувалися на компромісне регулювання обліку і процес формування листів з коментарями також має колективний характер, тобто маленька належна правова процедура в дії.

Однак, передумовою для цього є те, що повинні відбутися «зміни у вітчизняних неформальних інститутах – “головах” бухгалтерів і користувачів інформації» [1,с.102]. Ми вважаємо, що потрібно відкинути комплекс «великого Іншого» (*the big Other*), як його розумів Ж. Лакан як «суб’єкта, що повинен знати» [10,с.90]. Ми сприймаємо цю МСФЗ тусовку як щось надприродне, вище нас в розвитку, як щось до кінця незрозуміле, але тим не менше майже сліпо довіряємося цьому процесові. «Великий Інший» - це «символічний порядок, неписана конституція суспільства, друга природа кожного, що спрямовує та контролює його дії» [11,с.8]. Жижек С. наводить приклад зі зйомки мексиканських серіалів, які здійснюється з неймовірною швидкістю, так, що акторам навіть не дають сценарій, щоб вони його вивчили, натомість, їм видають маленькі передавачі у вухо, через які вони отримують команди. Цей процес і представляє собою те, як Ж. Лакан представляв «великого Іншого» [11,с.8]. «Великий Інший» існує на символічному рівні, який існує тільки тому, що більшість людей *думає, що він існує*, хоча, між символічним рівнем, та реальним рівнем сприйняття є значний розрив. Тому необхідно здійснити «символічну кастрацію» у термінах Ж. Лакана, тобто «усунути цей розрив між прямою психологічною ідентичністю та символічною ідентичністю» [11,с.34]. Наразі ж ми живемо в цьому «великому Іншому» і сподіваємося, що він все вирішить, оскільки, він усе знає.

Отже, вважаємо, що елітарний підхід на сьогодні уже віджив своє і має поступитися місцем егалітарному – часи, коли купка людей видає приписи величезній кількості інших зацікавлених сторін без врахування їх думки

мають відійти в небуття і поступитися місцем системі, де кожна зацікавлена особа має право висловити свою думку у процесі краудсорсингу. При цьому видумувати Україні уже не має чого, адже належна правова процедура створення МСФЗ від РМСБО вважається взірцем залучення приватної експертизи, знань і вмінь у такому складному процесі, як створення стандартів обліку і фінансової звітності. На наш погляд, застосування подібного підходу для регулювання обліку в Україні значно б сприяло у процесі удосконалення якості стандартів та регулювання. Те, що ми маємо на сьогодні в Україні є консенсусним, елітарним регулюванням обліку. Таке регулювання було притаманне командно-адміністративній системі, коли в економіці була монополія держави. Один гравець, одне джерело регулювання. На сьогодні ми уже позбулися монополії держави, однак, все ще існує монополія в регулюванні обліку. Вважаємо, що взяття на озброєння належної правової процедури за прикладом такої РМСБО та створення незалежного регулятора обліку були б правильними кроками на шляху до позбуття монополії держави в регулюванні обліку.

Висновки до розділу 4. Таким чином, система глобального регулювання та створення стандартів обліку змінилася кардинально перетворившись із елітарного стандартотворення, коли група людей вважала, що вона може диктувати свої правила, на егалітарне – передбачає участь широкого кола зацікавлених сторін. В основі такого регулювання лежить належна правова процедура, базою для якої є широке консультування та обмін думками в процесі ухвалення стандартів. Однією із найкращих у світі компромісних систем регулювання обліку є належна правова процедура РМСБО.

Аналіз належної правової процедури РМСБО дозволив встановити існування дванадцяти обов'язкових процедур та чотирьох опційних, процедур типу «дотримуйся або пояснюй». Доведено, що дуже важливою процедурою з точки зору процесу консультування є листи-коментарі, які відіграють ключові роль в процесі обговорення положень майбутніх

стандартів, оскільки вони надають можливість оцінити ставлення професійної громадськості і зацікавлених сторін до пропозицій. Саме листи з коментарями є основним інструментом впливу більшості зацікавлених сторін на РМСБО.

Встановлено, що у належній правовій процедурі РМСБО дотримуються усі чотири передумови «мудрого натовпу»: 1) різноманітність думок; 2) незалежність; 3) децентралізація; 4) агрегація думок.

Вважаємо, що потрібно відкинути комплекс «великого Іншого», як його розумів Ж. Лакан як «суб'єкта, що повинен знати». Ми все ще сприймаємо МСФЗ і все, що пов'язане з ними, як щось надприродне, вище нас в розвитку, як щось до кінця незрозуміле. Якщо вдатися до прикладу Жижека С. про процес зйомки мексиканських серіалів, то ми не повинні чекати поки нам вкладуть у вухо інформацію, а повинні самі активно добиватися, щоб довкола передавали контент, у створенні якого ми прийняли участь.

Вважаємо, що у дихотомії «елітарний – егалітарний» і «консенсусний – компромісний» ми повинні віддати перевагу останнім складовим з метою повнішого розуміння системи регулювання глобального обліку і свого місця в ньому, а також з точки зору побудови національної системи регулювання обліку.

РОЗДІЛ 5. РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНИХ РЕГУЛЯТОРІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Глобалізація ринків капіталу, виникнення глобального громадянського суспільства призвело до появи нового інституційного утворення – глобальних регуляторів обліку. За цих умов змінюється роль національних регуляторів обліку, адже глобальне управління в багатьох аспектах замінює локальне управління в межах держав, в результаті перебираючи собі ваги, впливу та контролю в тому числі і над долею національних держав. Як висловився С. Купер (*S. Cooper*), член Ради з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (*International Accounting Standards Board - IASB*) – далі *РМСБО*), «якщо ви хочете створювати стандарти у сьогоdnішньому світі, ви повинні працювати або в РМСБО або в РСФО США (*Financial Accounting Standards Board – FASB*) – далі *РСФО США*. Примітка автора). Національні регулятори на сьогодні покликані виконувати зовсім іншу функцію. Дуже важливу функцію, але цілковито іншу за характером» [1,р.2]. Все це вимагає проаналізувати роль національних регуляторів обліку в умовах глобалізації. В обмеженій юрисдикції вони як правило служили національним інтересам в межах чинного законодавства. Поява ж де-факто глобального регулятора², під яким ми будемо розуміти РМСБО, яка видає Міжнародні стандарти фінансової звітності (*International Financial Reporting Standards – IFRS*) – далі *МСФЗ*) та набуття ним світового впливу ставить перед національними регуляторами непростий вибір способу поведінки. Перед національними регуляторами стоїть питання балансування національних інтересів та рівня інтеграції країни до світового економічного простору (за допомогою інформаційного забезпечення цього процесу шляхом

² З огляду на різницю у сприйнятті стандартів та з метою доступності викладу у статті під глобальним регулятором розумітимемо тільки РМСБО, хоча так само можна розглядати і Міжнародну федерацію бухгалтерів, Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі якої видає однойменні стандарти.

встановлення облікових правил – у сучасному світі найчастіше це стандарти). Проблема ускладнюється тим, що система бухгалтерського обліку є складовою частиною економічної та юридичної систем країни, які значною мірою визначаються політичними процесами. Цей взаємозв'язок, а також проблема взаємозалежності глобального та національного рівнів регулювання бухгалтерського обліку, ставить комплекс економічних і політичних питань, які потребують вирішення.

Роль національних регуляторів обліку в епоху глобалізації та поява глобального регулятора є предметом дослідження багатьох закордонних дослідників. Так, Ніколас Верон назвав стрімке поширення МСФЗ «глобальним бухгалтерським експериментом», адже тільки в обліку спостерігається такий рівень прийняття міжнародних стандартів [2]. Значна кількість робіт присвячена питанням існування РМСБО, як де-факто глобального регулятора, його легітимності і ефективності [3,4,5]. Зокрема, представники країн рейнського капіталізму, зокрема, Німеччини нещадно критикують РМСБО за її фінансіалізацію та домінування справедливої вартості, переваження англо-саксонського впливу в середині РМСБО [4,5]. Розглядаються також питання якості обліку після впровадження МСФЗ [6,7], придатності стандартів обліку високо розвинутих країн для країн, що розвиваються [8], якому тиску піддалася РМСБО в період світової фінансової кризи [9]. Чимала кількість робіт належить колишнім членам РМСБО [10,11], які детально аналізують зміну функцій національних регуляторів, деякі з них сьогодні очолюють національного регулятора [11].

Про що ведеться дискусія? По-перше, про самі способи переходу на МСФЗ. Так, Джелард Д., колишній (2001-2010рр.) член РМСБО виділяє три можливих способів: повне прийняття, опційне застосування та адаптація [10]. С. Зефф та К. Нобс окрім перерахованих способів додають іще процес схвалення [12]. По-друге, дискусія ведеться щодо того, що вважати прийняттям, а що адаптацією чи схваленням. Існують різні оцінки процесу переходу на МСФЗ, наприклад, Австралії. Так, той же Джелард Д. вважає, що

Австралія, Канада та Південна Африка пішли по шляху прийняття МСФЗ, натомість С. Зефф та К. Нобс вважають, що твердження про те, що «Австралія прийняла МСФЗ» є невірним. Згадані автори обґрунтовують це тим, що в Австралії й досі є затримки між виходом МСФЗ та набуття чинності його в Австралії, до того ж змінюються позначення стандарту, вносяться різні текстові зміни, заборонено дострокове застосування та з кількох опцій в деяких стандартах залишено одну. Тому на думку С. Зефф та К. Нобс в цьому випадку краще придатний вираз «повністю сходяться» або «стандарти, які включають МСФЗ» [12,p.182]. Водночас, Комісія з цінних паперів та фондового ринку США (SEC) в своєму аналізі способів переходу на МСФЗ вважає, що в Австралії застосовується прийняття через процес схвалення [13]. Третє, широко аналізується питання про те, чому саме стандарти стали засобом глобального регулювання [14,15]. Таке повсюдне поширення стандартів спирається на їх порівняльні переваги порівняно з обов'язковим правом. Через те, що стандарти формулюють експерти, вони мають більше шансів забезпечити вирішення проблеми [15]. До того ж стандарти краще адаптовані до світу, в якому постійно зростає взаємозалежність. Стандарти легше перетинають кордони, оскільки «їхня ефективність не обмежуються національними юрисдикціями» [14,p.616]. Плюс добровільний характер стандартів більш сумісний з принципом національного суверенітету. Крім того, прийняття стандартів на міжнародному рівні замість міжнародного права, як правило зменшує ймовірність зайти в тупик при ухваленні рішень. І нарешті, стандартам легше адаптуватися до мінливих обставин, на відміну від міжнародних директив, адже останні повинні бути ухвалені на багатосторонніх переговорах між національними урядами. Органи ж з установами стандартів продукують невинний потік нових стандартів та змін до старих і така процедура є більш гнучкою.

Щодо дискусії на національному рівні, то вона ведеться в площині, як інституційно побудувати регулювання обліку в Україні [16-20], при цьому

переважна більшість авторів відстоює адаптацію МСФЗ або прийняття через процес схвалення і виступають за підхід, який залишає вплив на стандарти національним органам [16,17,19].

Так, Жук В.М. відстоюючи ідею адаптації МСФЗ на національному рівні поділив інституції прийняття стандартів на кілька рівнів: перший рівень – РМСБО; другий рівень – адаптація на національному рівні (Верховна рада України, Мінфін України); третій рівень – застосування адаптованих МСФЗ [16]. Жук В.М. справедливо зазначає, що «у глобальному бухгалтерському середовищі правила гри встановлюють представники сильніших економік, компанії яких і фінансують роботу першого рівня (тобто РМСБО)» [16,С.103]. І вважає, що «основою запровадження МСФЗ в Україні має бути концепція їх адаптування під національне інституціональне середовище з урахуванням посилення ефекту інституціональної правонаступності у глобальному світі» [16,С.106].

Семенишена Н.В. в результаті досліджень надбань інституціональної економіки встановила три механізми запозичення легітимізованих правил: наслідувальний, нормативний і примусовий [20,С.17]. Як ми зрозуміли автора, вона вважає, що система обліку в Україні сформувалася під впливом примусового ізоморфізму, тобто в результаті «формального й неформального тиску на інститут обліку зі сторони інших інститутів від яких залежить його статус» [20,С.17].

Теорія примусового ізоморфізму знаходить свій прояв у роботі Белоусової І., українського законодавця. Оскільки Україна бере на себе зобов'язання перед міжнародними організаціями, в тому числі і в сфері бухгалтерського обліку, вважає Білоусова І., то їх слід виконувати (першопричина зовнішній примус, а не раціональне обґрунтування вигід). Однак вирішити ці завдання на думку автора, ми зможемо тільки у тому разі, якщо «в нас буде створений нормальний функціонуючий механізм регулювання бухгалтерської діяльності, в якому системно працюють усі складові – методологія, система нагляду й контролю виконання, системи

навчання, санкцій, мотивацій. Однак у нас немає координації діяльності в цій сфері ні регуляторів, ні виконавців, ні користувачів інформації» [18,С.6].

Незважаючи на доволі активну та продуктивну дискусію з цього питання в глобальному вимірі, все ще ж не повністю класифіковані усі моделі поведінки національних регуляторів обліку, при тому, що на національному рівні дана проблема майже не дискутується. Не повністю описано функції національних органів регулювання обліку при різних моделях поведінки, та не здійснено наголос на факторах ефективності національного регулятора в сучасному світі.

Добре це чи погано, але фінансовий світ стає все більш і більше глобалізований. Глобалізація практики, поступово позначилася і на розширенні регулювання у глобальному масштабі, появі де-факто так званого глобального регулятора – РМСБО. Проблема наднаціонального регулювання дуже тонка, тому для регулювання обрано стандарти, які легко проникають через кордони, не зачіпаючи авторитету національних держав. Стандарти є альтернативою правовим нормам, їх ще називаються «м'який закон», «правило найкращої практики» [14]. Стандарти є правилами передової практики і на відміну від формального права, «стандарти намагаються переконати, а не примушувати» [14,р.616].

Основою за якою ми будемо оцінювати поведінку національного регулятора обрано МСФЗ, точніше спосіб впровадження МСФЗ у певній юрисдикції. Обґрунтування для цього дуже просте: рівень їх сприйняття є найбільшим у світі. Так на сьогодні близько 120 країн вимагають або дозволяють застосування МСФЗ. До того ж, як прогнозує Д. Твіді, екс-голова РМСБО, який здав свій пост у червні 2011 року, у разі позитивного рішення щодо прийняття МСФЗ з боку США та Японії, кількість країн, що вимагають або дозволяють використання МСФЗ може зрости до 150 [21,с.21]. Враховуючи, той факт, що на сьогодні членами ООН є 193 країни (враховуючи новоутворену у липні 2011 року державу – Південний Судан), то рівень сприйняття МСФЗ на сьогодні становить близько 62,1 % усіх

світових юрисдикцій, а у разі позитивного рішення США та збільшення кількості юрисдикцій до 150 становитиме – 77,7%. Якщо ж взяти ще якісний аспект та вагу юрисдикцій, що прийняли МСФЗ, в світовій економіці, то домінування МСФЗ стає тотальним. Жодні інші стандарти не можуть похвалитися нічим подібним.

Предметом нашого дослідження є поведінка національного регулятора. Під національним регулятором обліку ми матимемо на увазі будь-яку організацію чи установу, якій згідно з національним законодавством надано або делеговано право встановлювати облікові правила та/або видавати облікові стандарти в певній юрисдикції. Поведінка національного регулятора визначається тим, як МСФЗ впроваджені у певній країні. Подібне твердження не потрібно і доводити в силу його очевидності. Виходячи з цього та з метою послідовності та чіткості викладення результатів дослідження обрано відповідну наступність викладення. Спершу, аналізуються та узагальнюються способи впровадження МСФЗ. Обраний спосіб впровадження МСФЗ певним чином програмує і окреслює межі діяльності національного регулятора. Тому далі ми збираємося викласти своє бачення діяльності національного регулятора залежно від способу впровадження МСФЗ в певній юрисдикції. У заключній частині викладення матеріалу нашою метою буде оцінка дій національних регуляторів провідних країн світу виходячи з класифікації запропонованою в роботі. Зазначимо, що поява МСФЗ та їх застосування вплинуло насамперед на компанії, акції яких котуються на біржах, адже Міжнародна організація комісій з цінних паперів (*The International Organization of Securities Commissions - IOSCO*), однією з першій підставила плече РМСБО і з 2000 року вимагала в певних випадках використання МСФЗ [2,Р.10]. Тому, в статті, насамперед, мається на увазі вплив МСФЗ на національне регулювання обліку саме цих компаній, у разі якщо у певній юрисдикції прийняття МСФЗ поширюються на ширше коло користувачів, це буде зазначено додатково.

Тож, як країни переходять на МСФЗ? Ми добре знаємо, як подібний процес відбувався в Україні: був ухвалений новий Закон України, дата ухвалення якого стала Днем бухгалтера в Україні. Почалося прийняття самих П(С)БО, яких на сьогодні 34. П(С)БО затверджувалися Міністерством фінансів України, національним регулятор обліку в Україні, у формі підзаконних актів - наказів. П(С)БО, як викладено в законі «визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, що не суперечать міжнародним стандартам» [22]. А після вступу в силу ЗУ «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [23] країна перейшла на повне прийняття МСФЗ для публічних компаній.

Як перехід відбувається в інших країнах? В Ізраїлі з 01 січня 2008 року всі ізраїльські корпорації, акції яких котуються на біржі, повинні складати звітність відповідно до МСФЗ. Визначено два винятки: банки та корпорації, акції яких котуються на двох біржах в США та Ізраїлі. Банки повинні продовжувати складати звітність за концептуальною основою, що близька до GAAP USA. Корпорації з подвійною реєстрацією можуть обирати між МСФЗ та GAAP USA. Встановлено таке зобов'язання для корпорацій Радою зі стандартів обліку Ізраїлю (*Israel Accounting Standards Board - IsASB*), яка опублікувала стандарт бухгалтерського обліку 29 у липні 2006 року. При цьому, як вказується у цьому стандарті, майбутні зміни до МСФЗ будуть застосовуватися автоматично. Необхідно зазначити, що решта підприємств можуть обирати між поданням звітності відповідно до МСФЗ або ізраїльських стандартів. Необхідно вказати на той факт, що Рада зі стандартів обліку Ізраїлю встановила, що прийняття МСФЗ буде повним і без будь-яких відхилень. Таким чином, законодавчо в Ізраїлі видано стандарт, де вказано, що облік для всіх підприємств, що підпадають під дію Закону про цінні папери Ізраїлю від 1968 року необхідно вести згідно з МСФЗ, виданими РМСБО. При цьому необхідно вказати на особливість національного регулятора обліку Ізраїлю, адже як зазначає голова Рада зі стандартів обліку

Ізраїлю Д. Сапір, наскільки йому відомо рада, яку він очолює, це «єдиний орган з розробки стандартів, що має право встановлювати стандарти бухгалтерського обліку без згоди законодавчого органу» [24,p.1].

Національним регулятором Австралії відповідно до Закону про корпорації від 2001 року є Австралійська Рада зі стандартів обліку (*Australian Accounting Standards Board - AASB*, далі - *AASB*). У 2002 році AASB отримала чітку директиву – працювати у напрямку ухвалення стандартів ідентичних МСФЗ, які були б чинними зі звітних періодів, що починаються після 1 січня 2005 року. У червні 2004 року рада уже видала початковий варіант Австралійських еквівалентів МСФЗ («*Australian equivalents to IFRS*» (*A-IFRS*)). *A-IFRS* включаються в себе: 1) стандарти AASB 1-99 – еквіваленти до серії МСФЗ РМСБО; 2) стандарти AASB 101-199 – еквіваленти до серії МСБО РМСБО. Крім того, AASB видає також інтерпретації, які є еквівалентами інтерпретаціям РМСБО. *A-IFRS* замінили собою австралійські стандарти обліку, що діяли до 2005 року. При цьому, однак слід зазначити, що в Австралії діють і деякі стандарти, які не мають аналогів в МСФЗ, це зокрема, як їх називають «допоміжні» стандарти: AASB 1031 та AASB 1039, галузеві стандарти: AASB 1023 та AASB 1038. Нормативна організація процесу переходу така. В Законі про корпорації від 2001 року, зокрема параграф 334 надається право AASB встановлювати стандарти [25]. Остання вирішила, що це будуть МСФЗ, але у власній упаковці.

У Канаді облік традиційно регулюються так званим посібником канадського інституту присяжних бухгалтерів (*the Handbook of the Canadian Institute of Chartered Accountants*). Канадський національний регулятор обліку Рада зі стандартів обліку (*The Accounting Standards Board- AcSB*, далі - *AcSB*) у січні 2010 року випустила першу частину *CICA Handbook - Accounting*, який містить МСФЗ. У поясненні *AcSB* вказано, що хоча вона і є національним регулятором обліку в Канаді і наділена повноваженнями змінювати МСФЗ перед тим, як вносити останні до *CICA Handbook*, але вона «з самого початку заявила про свій намір включати МСФЗ до посібник в

повному обсязі і без змін» [26,p.10]. AcSB застосувала, як вона сама називає так званий підхід до впровадження МСФЗ як “без доопрацювання (додумування)” (“*no tinkering*”). Крім того, канадський регулятор не видає також тлумачень чи вказівок до стандартів.

ЄС вимагає з 2005 року для компаній, яка складають консолідовану фінансову звітність використовувати МСФЗ. Європейське регулювання (1606/2002) передбачає, що Європейська комісія перед прийняття МСФЗ повинна проконсультуватися з технічним комітетом з питань технічної якості та відповідності стандартів. Таким технічним комітетом є Європейська консультативна група з фінансової звітності ((*European Financial Reporting Advisory Group*), далі - *EFRAG*). Вона була створена у 2001 році для надання допомоги Європейській комісії у схваленні МСФЗ, виданих РМСБО, шляхом консультацій з питань технічної якості МСФЗ. Поряд з консультаціями з *EFRAG* ЄС збирає думки країн-членів через Комітет з регулювання обліку (*Accounting Regulatory Committee (ARC)*). В березні 2006 року роль *EFRAG* була формалізована у робочій угоді між нею та Європейською комісією в якій говориться, що «*EFRAG* буде надавати консультаційну допомогу комісії з усіх питань, пов’язаних із застосування МСФЗ в ЄС» [27]. В випадку ЄС, як бачимо, застосовуються дещо інший механізм, в якому стандарти детально аналізуються та моделюється їх вплив на економіку перед дозволом на їх використання в юрисдикції. При цьому самі стандарти майже не чіпаються. На сьогодні був тільки єдиний випадок, коли *EFRAG* вилучив деякі положення МСФЗ 39.

Таким чином, підхід до запровадження МСФЗ різниться від країни до країни. Деякі країни застосовують підхід «без доопрацювання» (Австралія, Ізраїль, Канада, Південна Африка), деякі розробляють національні стандарти на основі МСФЗ (Україна до цього року), деякі «схвалюють» МСФЗ (ЄС), дають згоду на використання кожного стандарту у своїй юрисдикції, деякі дозволяють опційне застосування.

Загальний перелік підходів до запровадження МСФЗ, на нашу думку, є таким: повне прийняття; опційне застосування; схвалення; адаптація; національні стандарти не пов'язані з МСФЗ. При цьому, як це не дивно звучало б навіть десять років тому, але на сьогодні останній варіант є маргінальним. На нашу думку, правила передової практики обліку, якими є МСФЗ слід застосовувати. Питання полягає, на наш погляд, в глибині їх поширення та способу інкорпорації в національне законодавство. Якщо законодавчо зобов'язати вести облік за МСФЗ середні та малі підприємства, це будуть величезні витрати на процес, проте, на виході результат не відповідатиме витратам. Таким чином, відкидаючи останній варіант, коли національні стандарти не пов'язані з МСФЗ взагалі, маємо чотири квадранти підходів до запровадження МСФЗ (табл. 5.1).

Таблиця 5.1

Квадранти підходів країн до впровадження МСФЗ

I ПОВНЕ ПРИЙНЯТТЯ країною МСФЗ, як для фінансової звітності, так і для консолідованої фінансової звітності, а також незалежно від розмірів та обсягів діяльності підприємства та того факту перебувають його акції в лістингу чи ні.	II ОПЦІЙНЕ ЗАСТОСУВАННЯ передбачає надання компаніям права самим обирати за якими стандартами звітувати: міжнародними чи локальними.
III ПРИЙНЯТТЯ ЧЕРЕЗ ПРОЦЕС СХВАЛЕННЯ. Стандарти детально аналізуються та моделюється їх вплив на економіку перед дозволом на їх використання в юрисдикції. Деякі положення можуть бути вилучені.	IV АДАПТАЦІЯ ЗАМІСТЬ ПОВНОГО ПРИЙНЯТТЯ. Національний регулятор розробляє локальні стандарти на основі МСФЗ.

Як вважається [10,11] у першому варіанті, при повному прийнятті МСФЗ, як для консолідованої фінансової звітності, так і для простої фінансової звітності, незалежно від розмірів підприємств, та того факту чи котуються їх акції на біржі національний регулятор виконує, головним чином, дослідницьку роботу. Яскравим прикладом такого національного регулятора є Рада зі стандартів обліку Австралії (AASB). Як зазначає Джелард Д. «її стандарти є слово в слово МСФЗ, лише зі зміненою назвою

АМСФЗ (де А – означає Австралійські)» [10,С.5]. До того ж Австралія скасувала усі свої інтерпретації до стандартів і більше не інтерпретує їх, покладаючись на роз'яснення комітету з інтерпретацій РМСБО. Проте, виникає таке питання: для чого Австралії потрібне національний регулятор? Відповідь на думку Джеларда Д. очевидна: участь у належній правовій процедурі (*due process*) створення стандартів. Адже, у випадку повного прийняття країна фактично повністю довіряє процесу створення стандартів РМСБО та приймає його. Подібним шляхом крім Австралії пішли також Канада, Ізраїль (тільки для компаній, акції яких котуються на біржі), Південна Африка (МСФЗ – для компаній, що котуються на біржі, МСФЗ для малих та середніх підприємств (*The IFRS for SMEs*) – для решти підприємств). Як ми уже зазначили раніше, одним із завдань національного регулятора є балансування інтересів. З одного боку включення країни до міжнародних відносин, з іншого боку захист національних інтересів. Отже, у випадку повного прийняття МСФЗ національний регулятор повинен мати вплив на глобального видавника стандартів. На сьогодні такий вплив, принаймні у видимій нам частині процесу (існує багато публікацій, які описують вплив на РМСБО через процес фінансування, який і досі ґрунтується на добровільних пожертвах, так і через політичний тиск [28,29]) можна здійснити через участь у належній правовій процедурі.

Міжнародні стандарти фінансової звітності розробляють шляхом міжнародного процесу консультацій, так званої належної правової процедури (*due process*), в якому беруть участь зацікавлені сторони з усього світу. Високоякісна належна правова процедура дуже важлива для приватної організації, якою є РМСБО для легітимізації своїх повноважень як де-факто глобального регулятора обліку. На сьогодні належна правова процедура затвердження МСФЗ складається із шести етапів: 1) встановлення порядку денного; 2) планування проекту; 3) розробка і публікація документа для обговорення; 4) розробка і публікація попереднього проекту стандарту; 5) розробка і публікація стандарту; 6) після видання стандарту [30]. На

третьому та четвертому етапах період для отримання коментарів становить не менше 120 днів. При цьому третій етап не є обов'язковим і застосовується тільки в складних проектах.

Так, відповідно до даних [31] за період з 1995 по 2007 року було надіслано понад 6400 коментарів на проекти стандартів або документи для обговорення РМСБО. Як правило зацікавлені сторони з країн з загальним правом звиклі до приватних організацій, що створюють стандарти, тому більш активно беруть участь у належній правовій процедурі РМСБО. Географічне походження дописувачів коментарів до РМСБО також майже збігається із географією поширення МСФЗ у світі [31]. В цьому взаємозв'язку слід вказати на те, що жодного коментаря на проект для обговорення або на проект стандарту РМСБО з України нами не знайдемо ні на сайті РМСБО (всі вони публікуються на сайті РМСБО – www.ifrs.com), ні в публікаціях з аналізом ранньої діяльності РМСБО [31].

При цьому слід вказати на те, що попри свою видиму легкість підхід з повним прийняттям стандартів означає значну дослідницьку роботу та наявність необхідних ресурсів, в першу чергу інтелектуальних. Втім, навіть попри прийняття МСФЗ, локальні стандарти не стають повністю відповідними ним. Так, візьмемо для прикладу Австралію, відповідність облікових стандартів якої МСФЗ проаналізували окремо Deloitte [32] та PwC [33]. Зокрема, аналіз Deloitte довів, що A-IFRS не узгоджуються з IFRS в таких аспектах: 1) зміна формулювань (словесні зміни) з метою пристосування до австралійського правового середовища, зокрема посилання на Закон про корпорації від 2001 року у параграфі з поясненням застосування; 2) видалення перехідних положень в окремих стандартах у зв'язку із застосування AASB 1 «Перше застосування Австралійських еквівалентів до МСФЗ» з метою переходу на A-IFRS; 3) додаткові/змінені вимоги для некомерційних організацій; 4) у деяких випадках, AASB дозволяє використання тільки одного із кількох варіантів обліку, наведених у відповідних МСФЗ; 5) наявність додаткових вимог щодо розкриття

інформації [32,p.1]. Тож як свідчить заголовок дослідження PwC A-IFRS схожі на IFRS, але не те саме [33].

Які ще функції виконують національні регулятори при першому варіанті поведінки? Вони заохочують якомога ширше коло зацікавлених осіб взяти участь у процесів обговорення проекту для обговорення або проекту стандарту, як правило вони створюють локальну належну правову процедури для спрощення процесу прийняття стандартів, здійснюють дослідницьку роботу на початкових стадіях проектів РМСБО, просувають МСФЗ на регіональному рівні.

Якщо юрисдикція не бажає, або не може прийняти процес схвалення стандартів, є кілька інших можливих методів використання МСФЗ. При цьому слід вказати на те, що всі інші варіанти, окрім прийняття передбачають безперервні дії з боку регулятора, оскільки РМСБО чи не щомісяця вносить зміни до МСФЗ.

Опційне застосування. У цьому випадку національний регулятор довіряє процесові створення стандартів РМСБО частково. Водночас національний регулятор повинен підтримуватися у гарному стані локальні стандарти. Часто такі локальні стандарти майже повністю конвертуються з МСФЗ. Одне з проблемних питань у цих країнах полягає в подвоєнні фронту робіт національного регулятора. По-перше, виникає питання використання обмежених, насамперед, інтелектуальних ресурсів з найбільшою ефективності. По-друге, в конкуренції міжнародних та національних стандартів виграють як правило перші, тому втрачається інтерес з боку найкращих фахівців в національних стандартах. Саме, тому з часом або національні стандарти повністю конвертуються або країна повністю приймає МСФЗ.

Втім, у разі опійного застосування можуть відігравати свою роль змістовні технічні аспекти. Наприклад, у разі, якщо національні стандарти у певному аспекті, дозволяють підприємству бути більш привабливим для інвесторів, ніж у разі, якщо б вони звітували по МСФЗ, тобто, для прикладу,

їх фінансовий результат буде кращим, чи валюта балансу більша, чи власний капітал, то підприємство обирає національні стандарти. Тобто відіграють свою роль, якщо можна їх так назвати спекулятивні аспекти. Втім, навіть у такому разі подібні хитрощі можуть вплинути тільки на національних інвесторів. Тому саме такий варіант, як правило, обирають країни зі значним внутрішнім ринком.

Прийняття через процес схвалення. Надзвичайно громіздкий метод використання МСФЗ застосовується в Європейському союзі - схвалення. Директиви ЄС вимагають для компаній, що складають консолідовану фінансову звітність використовувати «схвалені» версії МСФЗ. В результаті процесу схвалення дата набуття чинності схвалених МСФЗ часто відрізняється від дати набуття чинності МСФЗ, виданих РМСБО, до того ж деякі положення окремих стандартів можуть бути видалені, як це сталося, наприклад, з МСФЗ 39. В результаті в Європі застосовуються, як вважають деякі автори [12] не МСФЗ, а «МСФЗ, схвалені до використання в ЄС». Однак, перелік стандартів та назви не змінено, більше того, жодного слова не змінено, жодних змін не внесено. На сьогодні наприклад, у процесі схвалення у ЄС перебувають такі стандарти (табл. 5.2).

Як бачимо, в ЄС, а точніше в *EFRA* не встигають схвалити до дати набуття ними чинності згідно з рішенням РМСБО такі стандарти: МСФЗ 9 та МСФЗ 7, плюс зміни до МСФЗ 1 та 12.

Адаптація. Деякі країни (Україна була до цього року серед них) йдуть по шляху адаптації, замість повного прийняття. У таких країнах видавник стандартів як правило є дуже завантажений роботою, адже йому слід стежити за тим, що робить РМСБО та адаптувати її стандарти під конкретні потреби своїх власних країн. Крім великої завантаженості роботою цей підхід ще має той недолік, що ніхто точно не знає наскільки ці стандарти відповідають МСФЗ. Переконувати, що МСФЗ використовуються як модель при підготовці національних стандартів, мало, щоб останні сприймалися з певним інтересом на міжнародному рівні.

Таблиця 5.2

Процес схвалення МСФЗ у ЄС станом на 13 липня 2011 року [34]

Назва документу	Дата видання РМСБО	Дата набуття чинності згідно з рішенням РМСБО	Очікування дата схвалення ЄС	Схвалення до набуття чинності стандартом: так +; ні -
Стандарти				
МСФЗ 9 Фінансові інструменти	12 листопада 2009 року	1.01.2013	відкладено	
МСФЗ 10 Консолідована фінансова звітність	12 травня 2011 року	1.01.2013	Q3 2012	+
МСФЗ 11 Угоди про спільну діяльність (<i>Joint Arrangements</i>)	12 травня 2011 року	1.01.2013	Q3 2012	+
МСФЗ 12 Розкриття інформації про частки в інших підприємствах (<i>Disclosures of Interests in Other Entities</i>)	12 травня 2011 року	1.01.2013	Q3 2012	+
МСФЗ 13 Оцінка справедливої вартості (<i>Fair Value Measurement</i>)	12 травня 2011 року	1.01.2013	Q3 2012	+
МСФЗ 27 Окремі фінансові звіти (<i>Separate Financial Statements</i>)	12 травня 2011 року	1.01.2013	Q3 2012	+
МСФЗ 28 Інвестиції в асоційовані та спільні підприємства (<i>Investments in Associates and Joint Ventures</i>)	12 травня 2011 року	1.01.2013	Q3 2012	+
Зміни до стандартів				
Зміни до МСФЗ 7 Фінансові інструменти: розкриття інформації	7 жовтня 2010 року	1.07.2011	Q3 2011	-
Відстрочені податки: відновлення базових активів (зміни до МСФЗ 12)		01.01.2012	Q1 2012	-
Важка гіперінфляція та перенесення дати фіксації для підприємств, що вперше застосовують МСФЗ (зміни до МСФЗ 1)		01.07.2011	Q1 2012	-
Представлення елементів іншого сукупного доходу (зміни до МСБО 1)		01.07.2012	Q1 2012	+
Зміни до МСФЗ 19 Виплати працівників	16 червня 2011 року	01.01.2013	Q1 2012	+

«Використання формулювання, - вважає Д. Джелард, - стосовно фінансової звітності на кшталт «підготовлена відповідно до МСФЗ, адаптованих країною Х» є неясним і може ввести в оману. Цілком може бути, що країна прийняла всі стандарти, окрім, для прикладу МСБО 39 чи МСФЗ 7 до банків. Використання слова МСФЗ для позначення таких стандартів означає не тільки спотворення інформації, а й - шкоду для самого бренду» [10,С.4-5]

Таким чином, розглянувши різні підходи до впровадження МСФЗ, узагальнімо функції національних регуляторів обліку при різних підходах (табл. 5.3).

Таблиця 5.3

Дії національних регуляторів залежно від способів прийняття МСФЗ

Модель поведінки	Дії національного регулятора
I	✓ Участь у належній правовій процедурі прийняття МСФЗ: вплив на РМСБО шляхом надсилання коментарів на проекти стандартів; ✓ Заохочувати інших надсилати коментарі; ✓ Створення локальної належної правової процедури для спрощення процесу прийняття МСФЗ; ✓ Дослідницька робота на ранніх стадіях проектів РМСБО; ✓ Виступати тренувальним майданчиком та навчальним центром для тих, хто в майбутньому буде створювати стандарти в РМСБО; ✓ Просувати МСФЗ на регіональному рівні.
II	Те, що згідно з <i>першою моделлю</i> поведінки плюс все згідно з <i>четвертою моделлю</i> поведінки.
III	Те, що згідно з <i>першою моделлю</i> плюс ✓ Схвалення застосування кожного окремого стандарту або змін до стандарту для застосування у юрисдикції національного регулятора;
IV	✓ Аналіз діяльності РМСБО; ✓ Налагодження належної правової процедури ухвалення національних стандартів; ✓ Розробка та затвердження національних стандартів; ✓ Підготовка роз'яснень та тлумачень до національних стандартів; ✓ Участь у належній правовій процедурі МСФЗ (опційно).

Крім того, деякі національні регулятори відряджають своїх працівників для роботи у РМСБО. Так, у 2010 році таких національних регуляторів було четверо (Китай, Італія, Японія та Корея): 1) департамент регулювання обліку Міністерства фінансів Китаю (*Accounting Regulatory Department of Ministry of*

Finance, P.R. China); 2) Рада з обліку Італії (*organismo Italiano de Contabilita*); 3) Рада зі стандартів обліку Японії (*Accounting Standards Board of Japan*); 4) Рада зі стандартів обліку Кореї (*Korea accounting Standards Board*) [21,с.24].

Необхідно, як звертають увагу деякі автори [12,35] також враховувати потенційну перешкоду для багатьох юрисдикцій – мову. Адже плутанина виникає також у проблемі перекладу. Візьмемо для прикладу гіпотетичну юрисдикцію, країну Доніленд. Припустимо, що Доніленд вирішив ухвалити закон, що вимагав би від компаній використовувати МСФЗ, які ухвалено РМСБО, не передбачається також процесу схвалення та внесення жодних змін до МСФЗ. Виходячи з того, що мешканці країни в більшості не володіють вільно англійською, а державною мовою є донілендська, то у законодавстві напевне, буде прописано «використовувати МСФЗ, видані РМСБО, перекладені донілендською мовою». Процес перекладу може зайняти кілька місяців. І тоді, для прикладу МСФЗ 9, схвалений у листопаді 2009 року може бути застосований для компаній країн, що не потребують перекладу за 2009 рік, але не для Донілендії. У цьому випадку чи можемо ми сказати, що Доніленція прийняла МСФЗ? Напевне, що так. А у разі, якщо донілендський перекладач припустився кількох помилок в перекладі стандартів, чи слід Донілендію розглядати як країну, що прийняла МСФЗ?

Відзначимо, що окрім того, що слід роботи, деякі автори вказують на те, чого категорично не слід робити національних регуляторам. Як зазначає Д. Джелард [10] (який з 1989 р. пов'язаний з РМСБО як член французької делегації, а потім і член РМСБО в 2001-2010рр.) є такі дії, до яких національні регулятори дуже схильні, але до яких вони не повинні вдаватися у жодному випадку. Насамперед, вони не повинні намагатися тлумачити МСФЗ. Аргумент, що існують такі специфічні юрисдикції, в яких правильні рішення можуть бути знайдені тільки на локальному рівні, є необґрунтованими майже в кожному випадку. Виявляється, що майже кожна «місцева проблема» зустрічається іще де-небудь у світі. Тому всі тлумачення повинні бути залишені на розгляд компетентного органу - Комітету з

тлумачення МСФЗ (*The IFRS Interpretations Committee* – далі *Комітет з тлумачення МСФЗ*), який у результаті змін до конституції Фонду МСФЗ (*IFRS Foundation* – далі *Фонд МСФЗ*) у 2010р. замінив колишній IFRIC. Єдине, що національним регулятором дозволено роботи щодо МСФЗ, це видавати навчальні матеріали. Те саме, повторює К. Стевенсон, колишній член РМСБО, а нині голова національного регулятора Австралії – AASB. [11]. Слід припинити видавати інтерпретації МСФЗ, оскільки в цьому випадку ми закінчимо «з великою кількістю версій МСФЗ і глобальним брендом, що мало що значить» [11,p.310]. «Національні видавники стандартів, - продовжує К. Стевенсон, - повинні чітко дотримуватися МСФЗ і уникати внутрішньої інтерпретації» [11,p.310].

Крім того РМСБО уже описала ідеальну або бажану з її точки зору поведінку національного регулятора (табл. 5.4).

Таблиця 5.4

Співпраця між національними видавниками стандартів та РМСБО з точки зору останньої [36]

Сфера	Напрямок діяльності
1	2
Комунікації	Забезпечення зворотного зв'язку. Національні регулятори повинні заохочувати всі зацікавлені сторони надсилати коментарі на консультативні документи РМСБО безпосередньо їй, або через національного регулятора.
	Забезпечення співпраці між національними видавниками стандартів. Національні видавники стандартів повинні також спілкуватися один з одним, особливо коли є проблеми, що представляють взаємний інтерес. Було б, наприклад, корисно, якщо національні регулятори із загальною проблемою, яка потребує інтерпретації сформульовані спільні пропозиції для розгляду РМСБО та Комітету з тлумачення МСФЗ.
	Синхронізація. РМСБО має на увазі, що національним видавникам стандартів потрібен час, щоб підготувати документи РМСБО у національному контексті.
	Належна правова процедура. Національні видавники краще за РМСБО розуміють потреби своїх національних зацікавлених осіб. Тому вони можуть краще пояснити роботу РМСБО всім зацікавленим особам в своїй юрисдикції і донести проблеми останніх до РМСБО.
	Робоча програма. РМСБО не може відповісти на запит кожної зацікавленої сторони щодо програми роботи. Національні регулятори повинні дізнатися думку своїх користувачів щодо пріоритетів робочої програми, зібрати їх, узагальнити і подати на розгляд РМСБО.

продовження таблиці 5.4

1	2
Участь у проектах	Дослідницькі проекти. РМСБО надає можливість національним видавникам стандартів брати безпосередню участь самостійно або спільно з іншими національними видавниками стандартів у дослідницьких проектах під загальним керівництвом персоналу РМСБО та одного із членів РМСБО.
	Активні проекти. Залучення персоналу національного регулятора в «групу з проекту» на активний проект МСФЗ під керівництвом РМСБО.
	Робочі групи. РМСБО створює робочі групи для реалізації деяких проектів і пропонує всім зацікавленим сторонам висувати своїх кандидатів до цих груп.
Коментарі на консультативні документи РМСБО	Національні видавники стандартів повинні надсилати свої коментарі на всі консультативні документи РМСБО, такі як документи для обговорення або проекти стандартів. Якщо національний видавник обліку не може надсилати коментарі на всі консультативні документи, він повинен сфокусуватися на тих із них, що мають значну вагу для зацікавлених сторін в його юрисдикції.
Застосування стандартів	Національні видавники стандартів повинні прагнути до повного прийняття МСФЗ. При прийнятті МСФЗ для використання у певній юрисдикції національні регулятори не повинні змінювати вимоги, що містяться у МСФЗ.
Тлумачення	Національні регулятори повинні бути ознайомлені з процесом впровадження МСФЗ в їхній юрисдикції. У разі, якщо національний видавник стандартів вважає, що деякі питання потребують тлумачення МСФЗ, він повинен звернутися до Комітету з тлумачення МСФЗ з метою вирішити цю проблему.
Робота з національним регулятором	Національні видавники стандартів можуть допомогти виявити і сприяти усуненню національних нормативних бар'єрів на шляху прийняття або конвергенції з МСФЗ, таких як законодавчі перешкоди. Національні видавники стандартів повинні інформувати національних регуляторів в сфері фінансової звітності про відповідні ініціативи РМСБО та заохочувати їх зробити свій внесок до міжнародних зусиль щодо зближення в області регулювання.
Навчання	Національні видавники стандартів повинні поінформувати Фонд МСФЗ про освітні проблеми в межах їх юрисдикцій та надати інформацію про типи програм, які можуть бути найбільш корисними та успішними в їхніх юрисдикціях. Деякі національні видавники стандартів можуть виявити бажання видавати власні навчальні матеріали щодо МСФЗ, щоб задовольнити місцеві потреби. Оскільки такі матеріали можуть мати відношення до інших юрисдикцій, національні видавники стандартів повинні проінформувати МСФЗ фундацію про такі матеріали.

Таким чином, РМСБО вважає, що національні видавники стандартів повинні діяти в таких сферах: комунікації, участь у проектах, коментарі на

консультативні документи РМСБО, застосування стандартів, тлумачення, робота з національним регулятором, навчання.

Проаналізуємо роботу національних регуляторів обліку з точки зору запропонованої нами класифікації (табл. 5.5).

Таблиця 5.5

Національні видавники стандартів обліку та модель їх поведінки

Країна	Національний видавник стандартів, (оригінальна / англomовна назва) URL адреса.	Модель поведінки
Австралія	Рада зі стандартів бухгалтерського обліку Австралії (<i>Australian Accounting Standards Board (AASB)</i>) http://www.aasb.gov.au	I
Нова Зеландія	Рада зі стандартів бухгалтерського обліку Нової Зеландії Ради із зовнішньої звітності (<i>The New Zealand Accounting Standards Board (NZASB), a Committee of The External Reporting Board (XRB)</i>) http://www.xrb.govt.nz	I
Україна	Методологічна рада з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України http://www.minfin.gov.ua	I / IV*
ЄС	Європейська консультативна група з фінансової звітності (<i>European Financial Reporting Advisory Group</i>) http://www.efrag.org	III
Канада	Рада зі стандартів бухгалтерського обліку (<i>Accounting Standards Board, Canada (AcSB)</i>) http://www.acsbcanada.org	I
Ізраїль	Рада зі стандартів бухгалтерського обліку Ізраїлю (<i>Israel Accounting Standards Board</i>) http://www.iasb.org.il	I
Туреччина	Рада зі стандартів бухгалтерського обліку Туреччини (<i>Turkish Accounting Standards Board</i>) http://www.tmsk.org.tr/	I
Сингапур	Рада зі стандартів бухгалтерського обліку (<i>Accounting Standards Council (ASC)</i>) http://www.asc.gov.sg/index.html	I
Японія	Рада зі стандартів бухгалтерського обліку Японії (<i>Accounting Standards Board of Japan</i>) https://www.asb.or.jp/asb/top_e.do;jsessionid=462C5E3B946C705A80AD8459A4122569	IV
Китай	Комітет зі стандартів бухгалтерського обліку (<i>China Accounting Standards Committee under the Ministry of Finance of China(CASC)</i>) http://extranet.casc.gov.cn/internet/internet/en/ZZWJJ/jigoujianjie.html	IV
Південна Африка	Інститут присяжних бухгалтерів Південної Африки (<i>The South African Institute of Chartered Accountants (SAICA)</i>) https://www.saica.co.za	I
США	Рада зі стандартів фінансового обліку (<i>Financial Accounting Standards Board (FASB)</i>) http://www.fasb.org	I / III**
Російська федерація	Національна рада зі стандартів фінансової звітності Фонду «Національна організація зі стандартів фінансового обліку та звітності» (<i>Национальный совет по стандартам финансовой отчетности Фонда «Национальная организация по стандартам финансового учета и отчетности»</i>) http://www.nsfo.ru/	IV

* - в Україні закон тільки набув сили, але ще практично не застосовується, точну оцінку можна бути дати після розробки підзаконних актів;

** - в США застосовується поєднання конвергенції та схвалення, як наведено на рис. 1.

В цілому останніми роками в усьому світі спостерігається чіткий тренд на рух у напрямку першого квадранту впровадження МСФЗ. Зрозуміло, що не можна дуже точно класифікувати поведінку національних регуляторів, оскільки їхні дії різняться, навіть у разі вибору одного підходу до прийняття МСФЗ. Так, для прикладу, Туреччина дозволяє використовувати навіть англomовний варіант МСФЗ. В Новій Зеландії повноваження видавати і облікові і аудиторські стандарти віддано одній організації, яка має два комітети для кожного із напрямків. В Південній Африці МСФЗ для малих та середніх підприємств вважаються національними для малих та середніх підприємств, а повні МСФЗ - для публічних компаній. В США вирішили використовувати, як впливає із публікацій Комісії з цінних паперів та фондового ринку США (*Securities and Exchange Commission – SEC*), державного органу, який делегував частину свої повноважень з розробки облікових стандартів приватному органу - РСФО США [13], дещо середнє між конвергенцією і схваленням, і цей підхід вже назвали кондорсмент (від поєднання англійських слів *convergence* (конвергенція, зближення) і *endorsement* (схвалення) = “*condorsement*”) (рис. 5.1).

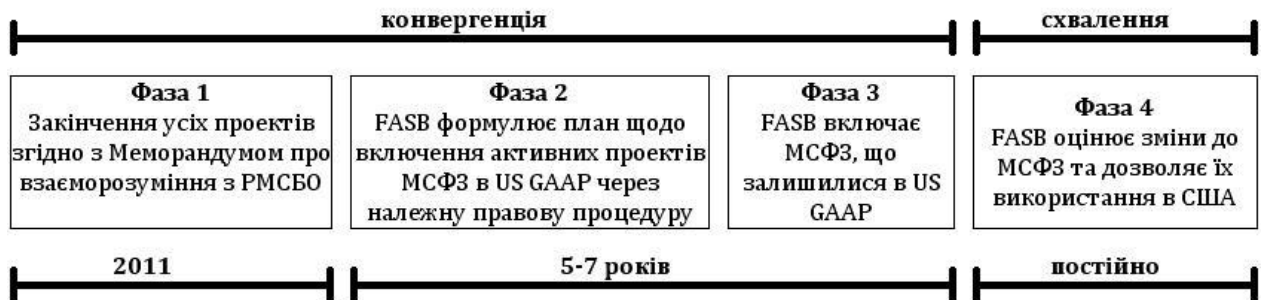


Рис. 5.1. Підхід до прийняття МСФЗ з боку РСФО США, що поєднує конвергенцію і процес схвалення [13].

Австралія та Нова Зеландія відрізняється від решти країн тим, що вони подають свої стандарти як нейтральні за ознакою сектору економіки, тобто і для державного сектора і для підприємницької діяльності та великого бізнесу стандарти одні і ті ж. У Китаї наприклад, національний регулятор використовує підхід, що називається «безперервна конвергенція» з МСФЗ. І хоча китайські стандарти не слово в слово МСФЗ, втім, як показує аналіз

Комітету зі стандартів бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів Китаю в компаній, які мають подвійний лістинг як на Шанхайській біржі (за китайськими стандартами), так і на Гонгконгській біржі (за МСФЗ) середня різниця в показникові прибутку становить 0,6%, а чистих активів – 0,2% [37].

Україна після вступу в силу ЗУ «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [49] перейшла на повне прийняття МСФЗ для публічних компаній. Так, згідно зі змінами «для складання фінансової звітності застосовуються міжнародні стандарти, якщо вони не суперечать цьому Закону та офіційно оприлюднені на веб-сайті Міністерства фінансів України» [23,с.56]. Публічним акціонерним товариствам, банкам, страховим компаніям, а також підприємствам, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України вибору не залишили – вони повинні складати звітність за міжнародними стандартами. Решта підприємств може обирати між міжнародними стандартами та національними. Тобто фактично в Україні з часу вступу в дію цього закону використовується підхід із повним прийняттям МСФЗ для публічних компаній і опційне застосування для решти підприємств. Однак, є кілька «але». По-перше, на сайті Міністерства фінансів України викладені МФСЗ станом на 1 січня 2009 року. По-друге, згідно з угодою між РМСБО та Міністерством фінансів України, яка розміщена на сайті останнього «текст, що міститься у цьому документі, може бути змінений задля сприяння його прийняття у відповідності з Національним законодавством» [38].

Аналіз даних наведених у таблиці 5.5, зокрема, той факт, що слово міністерство згадується двічі стосовно України та Китаю, змушує нас також звернути увагу на питання поширення державного регулювання у сфері обліку. Так, за даними Національної ради зі стандартів фінансової звітності Російської федерації сьогодні із 133 країн лише у 18 стандарти фінансової звітності розробляються державними структурами, а в 115 – громадськими організаціями. Із цих 18 країн: 6 – колишні республіки СРСР; 6 – країни

колишнього соцтабору і тільки 3 – члени Організації економічного співробітництва та розвитку (при цьому фактично, в цих трьох країнах роботу з формування стандартів звітності ведуть громадські організації в співробітництві з Урядом) [39].

Висновки до розділу. Глобалізація, яка набула розвитку останніми десятиліттями минулого століття та в цьому столітті кардинально змінила роль національних регуляторів. РМСБО, яка бере початок ще у 1973 р. і пройшла у своєму розвитку кілька стадій від консультативно-дорадчого органу, мозкового центру бухгалтерської професії до організації, стандарти якої сьогодні застосовуються у більш, ніж 100 країнах світу, поставила перед національними регуляторами обліку непростий вибір. Останні, які до цього слугували національним інтересам у межах національного законодавства, тепер змушені робити те саме, тільки у глобальному масштабі.

Національні регулятори змушені були, щоб не залишити свою країну на задвірках світового життя, або повністю переходити та МСФЗ або пристосовувати національні стандарти під МСФЗ. Нами визначено чотири способи впровадження МСФЗ в окремій країні: повне прийняття, опційне застосування, прийняття через процес схвалення, адаптація. Вибір способу впровадження МСФЗ програмує діапазон дій національного регулятора. При цьому в своїй більшості національні регулятори на сьогодні здебільшого здійснюють не власне регуляторну роботу, а дослідницьку роботу. Найбільш потужні національні регулятори на сьогодні намагаються не обмежити застосування МСФЗ у власній юрисдикції, а зробити так, щоб МСФЗ були якомога більше були такими, які їм потрібно, тобто намагаються впливати, як публічними засобами (участь у належній правовій процедурі, участь у дослідницьких проектах на ранніх стадіях розробки МСФЗ), так і непублічними (лобіювання, фінансування) на видавника облікових стандартів першого рівня – РМСБО. Самі ж національні регулятори стали у сучасному світі другим рівнем створення стандартів. Нами запропонована класифікація дій національного регулятора залежно від способу

впровадження МСФЗ. Аналіз діяльності деяких національних регуляторів, за запропонованою класифікацією здійснений у роботі довів, що намітився тренд на перехід національних регуляторів на модель поведінки, що передбачає повне прийняття МСФЗ. Сприяла цьому і реформування Фонду МСФЗ у 2010 році після затвердження нової конституції в результаті чого у національних регуляторів з'явилося більше довіри до процесу затвердження МСФЗ.

РОЗДІЛ 6. ЗБІР НА ПІДТРИМКУ ОБЛІКУ: СХЕМА НЕЗАЛЕЖНОГО ФІНАНСУВАННЯ РЕГУЛЯТОРІВ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ В США

Проблема фінансування, як складова частина проблеми забезпечення незалежності, органів стандартотворення обліку та аудиту постала в наукових дослідження порівняно недавно. Стара модель фінансування, що, переважно, складалася із добровільних внесків, себе віджила і сучасні обставини вимагали нового рішення, нового підходу, щоб забезпечив би більшу незалежність регуляторів. Задали тон в цьому процесі США, де після набрання сили Законом Сарбейнса-Окслі у 2002 році було запроваджено схему незалежного фінансування регуляторів обліку та аудиту. Ця схема фінансування регуляторів обліку та аудиту США, яка дістала назву Збір на підтримку обліку (*Accounting Support Fee*) є унікальною в своєму роді схемою незалежного фінансування регуляторів обліку та аудиту, яка дозволяє їм залишатися повністю незалежними (з точки зору фінансування) від зовнішнього впливу та конфліктів інтересів.

Нам не вдалося знайти досліджень цілком і повністю присвячених Збору на підтримку обліку. Ця тема згадується побіжно у контексті досліджень щодо Ради зі стандартів фінансового обліку США (*Financial Accounting Standards Board* – далі *FASB*) [12,15,22], щодо Ради з нагляду за обліком публічних компаній США (*Public Company Accounting Oversight Board*, далі - *PCAOB*) [3,6,11,13,14,17], Комісії з цінних паперів США (*U.S. Securities and Exchange Commission* - далі *SEC*) [22], Закону Сарбейнса-Окслі [8,18,23], який запровадив Збір на підтримку обліку чи Закону Додда-Френка [13], що розширив цільових отримувачів Збору на Раду зі стандартів обліку в державному секторі (*Governmental Accounting Standards Board* - далі *GASB*).

Регулювання обліку та аудиту в США має довгу історію. До Великої депресії 1929 року облік у США власне майже не регулювався [12]. Епоха регулювання почалася у 1934 році, коли згідно з Законом про цінні папери

та фондовий ринок від 1934 року [25], який був частиною Нового курсу (*New Deal*) Ф. Рузвельта, була створена Комісія із цінних паперів США (*U.S. Securities and Exchange Commission* (далі – SEC або Комісія)). Комісія була наділена повноваженнями щодо встановлення стандартів фінансового обліку та складання звітності для публічних компаній згідно із Законом про цінні папери та фондовий ринок від 1934 року. Однак, комісія весь час делегує свої повноваження щодо видання стандартів іншим організаціям. Спочатку це була професійна організація – Американський інститут сертифікованих публічних бухгалтерів (*The American Institute of Certified Public Accountants* – далі (*AICPA*)). У 1939 році з метою розробки стандартів в складі AICPA було створено Комітет з процедур обліку ((*Committee on Accounting Procedure*) - далі *CAP*), а в 1959 році його замінила Рада з принципів обліку ((*Accounting Principles Board*) – далі *APB*). Із 1973 року – рік створення *FASB* – професійну організацію уже було позбавлено права створювати стандарти обліку. Створення *FASB*, приватної організації, організаційна форма діяльності якої стала прообразом для створення РМСБО у 2001 році, стало справжньою революцією в регулювання обліку на той час. Відтоді і до тепер *FASB*, під контролем *SEC*, видає «загальноприйняті» правила обліку США, відомі під аббревіатурою *US GAAP*. Однак після ухвалення і введення в дію Закону Сарбейнса-Окслі *SEC* іще раз перезатвердила статус *FASB*, як видавника стандартів, оскільки ст. 108 цього закону, вперше після 1934 року, внесла зміни до вимог до видавника стандартів. Стандарти обліку в державному секторі в США уповноважена видавати *GASB*, материнською структурою якої, так само як і у *FASB*, є Фонд фінансового обліку (*Financial Accounting Foundation* - далі *FAF*).

Вплив Закону Сарбейнса-Окслі на регулювання та регулятора обліку був (окрім фінансування) радше поверховим, чого не скажеш про регулювання аудиту. Революція, що в регулюванні обліку відбулася у 1973 році, в аудиті сталася у 2003 році (рік початку діяльності *PCAOB*). Закон Сарбейнса-Окслі від 2002 року створив *PCAOB*, організацію, яка вперше в

історії стала суб'єктом зовнішнього незалежного нагляду за аудиторськими фірмами. До цього часу аудиторська професія була саморегульованою. Однак скандали на початку нульових років стали поворотною точкою, яка звела довіру до аудиторів до дуже низького рівня, за яким уже послідували дії. Як результат створення унікальної квазідержавної організації – *РСАОВ*. Таким чином, регулювання аудиту на сьогодні в США є дворівневим. Аудит публічних компаній: стандарти, реєстр фірм, інспектування фірм і т.д. здійснює *РСАОВ*, аудит усіх інших компаній відданий у відання *AICPA* – професійної організації бухгалтерів-аудиторів. Об'єктом нашого дослідження на цих сторінках буде саме *РСАОВ*.

Таким чином, об'єктом нашого дослідження стануть два регулятора обліку та один регулятор аудиту в США (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Регулятори обліку та аудиту США та їх коротка характеристика

Показник	<i>FASB</i>	<i>GASB</i>	<i>PCAOB</i>
Дата створення (початку діяльності)	1973	1984	2003
Організаційно-правова форма	Приватна, неприбуткова	Приватна, неприбуткова	Приватна, неприбуткова
Материнська організації	Фонд фінансового обліку (<i>FAF</i>)		-
Ким (чим) наділена повноваженнями	<i>SEC</i>	<i>SEC</i>	Закон Сарбейнса-Окслі, нагляд здійснює <i>SEC</i>
Сфера відповідальності	Стандарти обліку та звітності (окрім державного сектора)	Стандарти обліку у державному секторі	Аудит публічних компаній
Фінансується згідно зі	ст. 109 Закону Сарбейнса-Окслі [5]	ст. 978 Закону Додда-Френка [4]	ст. 109 Закону Сарбейнса-Окслі [5]
Бюджет на 2013 р., млн. доларів США	40,2	9,6	245,6
Основні джерела фінансування	1) Збір на підтримку обліку; 2) Доходи від публікацій та підписки; 3) інвестиційний дохід.	1) Збір на підтримку обліку; 2) Доходи від публікацій та підписки; 3) інвестиційний дохід.	1) Збір на підтримку обліку; 2) плата за реєстрацію.
Місце розташування головного офісу	Норвалк, Конектикут	Норвалк, Конектикут	Вашингтон

Підкреслимо, що відповідальність за сферу обліку та аудиту покладена згідно із законодавством *SEC*, яка має ключове слово в цих питаннях. Так, тлумачення *SEC* також є складовою частиною *US GAAP*, до того ж історія знає випадки, коли *SEC* змінювали вимоги *FASB*.

Закон Сарбейнса-Окслі вніс багато новацій у здійснення аудиторської перевірки, що стосується призначення аудиторів (це право відтоді має тільки аудиторський комітет), обов'язкової ротації партнера із завдання, створення *РСАОВ*. Однак у нашому дослідженні ми зупинимося на одному також на, на наш погляд, важливому моменті – фінансуванні регуляторів. Основні законодавчі та підзаконні акти, що стосуються регулювання фінансування регуляторів обліку та аудиту наведені у таблиці 6.2.

Таблиця 6.2

Основне законодавство, що стосується Збору на підтримку обліку

	Назва законодавчо-нормативного акту	Дата ухвалення	Короткий опис вимог
1	Закон Сарбейнса-Окслі [5]	30.07.2002	ст. 109 встановлює порядок фінансування регуляторів обліку та аудиту, вводить поняття Збору на підтримку обліку
2	Закон Додда-Френка [4]	21.07.2010	ст. 978 додає до отримувачів Збору <i>GASB</i>
3	Правила РСАОВ [7]	останні зміни 25.09.2011р.	Наведено класифікацію емітентів та брокерів і дилерів з метою сплати збору та описано загальний процес адміністрування збору

Як уже зазначалося, Закон Сарбейнса-Окслі вніс зміни до вимог, що пред'являються до видавника стандартів (які до цього були викладені у Законі про цінні папери та фондовий ринок від 1934 року). Отже, *SEC* згідно з ст. 108 Закону Сарбейнса-Окслі може визнати «загальноприйнятими» будь-які стандарти видавника стандартів, який: **A)** що **i)** організований як приватна організація; **ii)** має, для забезпечення адміністративних та оперативних цілей, опікунську раду (або аналогічний орган), що діє в суспільних інтересах, більшість членів якої не суміщають свою роботу в

раді, та не були протягом дворічного періоду, що передує їх роботі у раді, особою, пов'язаною із зареєстрованою публічною бухгалтерською фірмою; **iii)** фінансується, як передбачено в статі 109 Закону Сарбейнса-Окслі 2002 року; **iv)** має затверджені процедури для забезпечення оперативного розгляду, більшістю голосів його членів, питань щодо зміни принципів бухгалтерського обліку, необхідної для відображення нових питань бухгалтерського обліку та зміни практики бізнесу; **v)** вважає, ухваливши принципи бухгалтерського обліку, що необхідність підтримувати стандарти сучасними з метою відображення, змін у бізнес середовищі, міжнародної конвергенції стандартів обліку, є нагальною або доцільною в суспільних інтересах та захисту прав інвесторів; **В)** який на думку Комісії, має можливості для надання допомоги Комісії у виконанні нею вимог підрозділу (а) та статі 13 (б) Закону про цінні папери та фондовий ринок 1934 року, тому, що як мінімум, видавник стандартів здатен підвищити точність та ефективність фінансової звітності та захист інтересів інвесторів в межах законодавства про цінні папери. [5,stat.768-769].

Нас, у межах цієї статті, із усіх цих вимог цікавить тільки вимога до видавника стандартів про те, щоб він фінансувався відповідно до ст. 109 Закону Сарбейнса-Окслі. Отже, про що йдеться у ст. 109 Закону Сарбейнса-Окслі? Відразу ж відзначимо, що ця стаття стосується як органу регулювання обліку, тобто *FASB* (в Законі зветься як видавник стандартів), так і органу регулювання аудиту – *PCAOB* (який іменується в Законі Рада).

Закон вимагає складання бюджетів *PCAOB* та *FASB* на кожен фінансовий рік, які мають бути розглянуті і затверджені відповідно до їх внутрішніх процедур не менше, ніж за 1 місяць до початку фінансового року, на який складено бюджети [5,stat. 769].

Бюджет цих двох організацій, згідно з ст. 109 Закону Сарбейнса-Окслі «повинен бути виплачений за рахунок Збору на підтримку обліку (*Accounting support fees*), згідно з підрозділами (d) та (e) Закону Сарбейнса-Окслі. При

цьому Збір на підтримку обліку та інші надходження цих організацій не є публічними коштами Сполучених штатів Америки» [5,stat.770].

Платниками збору згідно із Законом Сарбейнса-Окслі є емітенти цінних паперів та брокери і дилери (останні були внесені у зв'язку зі змінами внесеними до цього закону Законом Додда-Френка у 2010 році). Будь-яка сума, що належить виплатити емітенту (або певному класу емітентів) згідно із розділом 108 Закону Сарбейнса-Окслі для фінансування бюджету *PCAOB* або *FASB*, повинна розподілятися між емітентами і сплачуватися кожним емітентом (або кожним емітентом певного класу залежно від обставин) у сумі, що дорівнює загальній сумі, помноженої на дріб: 1) чисельником якої є середньомісячна ринкова капіталізація емітента за 12-місячний період, що безпосередньо передує початку фінансового року, до якого відноситься бюджет і 2) знаменником якої є середньомісячна ринкова капіталізація всіх таких емітентів для такого 12-місячного періоду [5,stat.770-771].

Однак Закон Сарбейнса-Окслі не забороняє також інші джерела надходжень. Так, ст. 109 (і) дозволяє додаткові джерела фінансування такі як доходи від продажу публікацій, але тільки за умови, якщо «вони не ставлять під загрозу незалежність видавників стандартів» [5,stat.771].

Основні базові вимоги викладені у Законі Сарбейнса-Окслі у ст. 109 [5], зміни, пов'язані із фінансування *GASB*, у ст. 978 Закону Додда-Френка [4], а також у підзаконних актах, основним із яких є правила *PCAOB*, зокрема правила 7100-7104 [7].

Правила *PCAOB* (пр. 7101) розподіляють емітентів на чотири групи (рис. 6.1). До першої групи належать всі емітенти власного капіталу, середньомісячна ринкова капіталізація яких більше 75 млн. доларів США протягом календарного періоду, що передує даті розрахунку Збору на підтримку обліку.

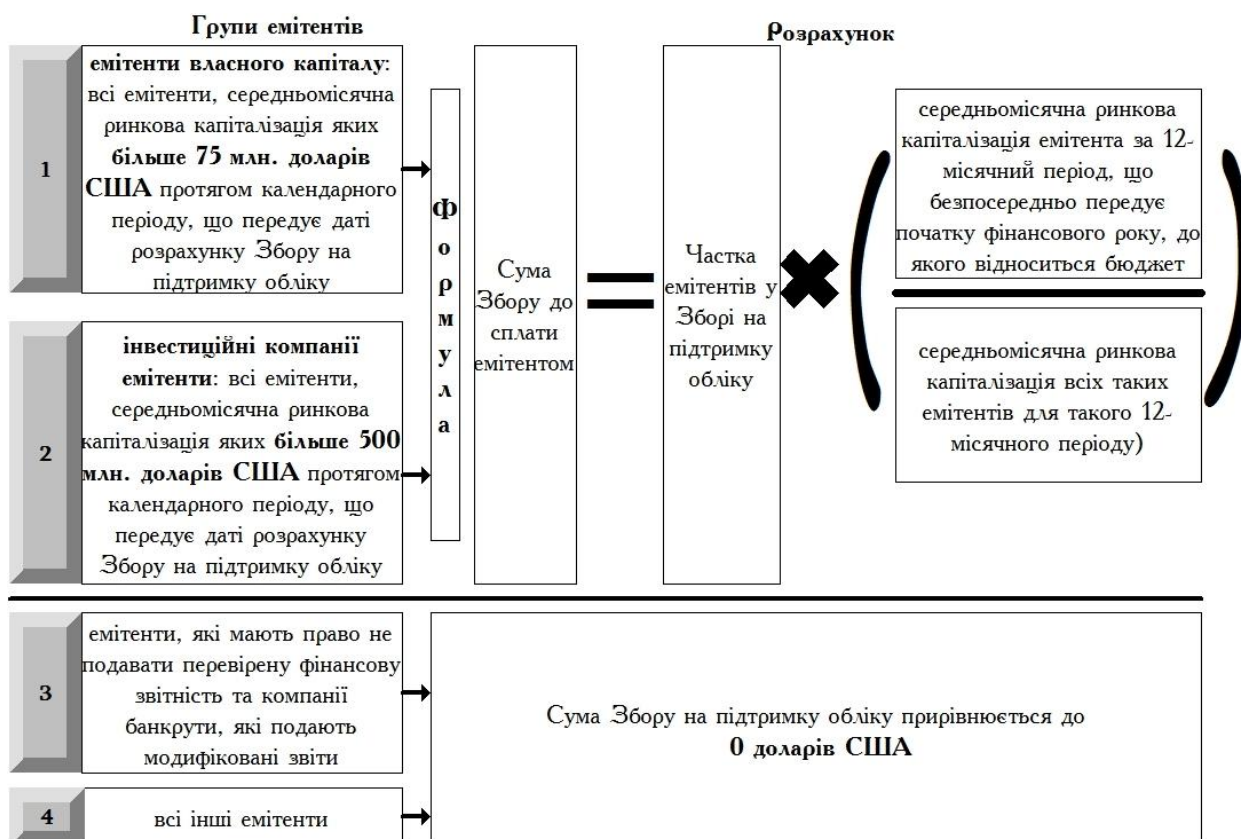


Рис. 6.1. Класифікація емітентів з метою розрахунку та спосіб розрахунку Збору на підтримку обліку серед емітентів*.

**складено автором згідно з інформацією [7,с.133-134]*

До другої групи включено інвестиційні компанії емітенти, середньомісячна ринкова капіталізація яких більше 500 млн. доларів США протягом календарного періоду, що передує даті розрахунку Збору на підтримку обліку. Емітенти, які мають право не подавати перевірену фінансову звітність та компанії банкрути, які подають модифіковані звіти, складають третю групу емітентів. Відповідно всі інші емітенти, що не наведені у емітентах перших трьох груп увійшли до четвертої групи.

Всі емітенти першої та другої категорії повинні вносити свою частку Збору на підтримку обліку, яка розраховується за формулою, наведеною у ст. 109 Закону Сарбейнса-Окслі. Для емітенти третьої та четвертої категорії Збір на підтримку обліку стягується у розмірі 0 доларів США [7,с.135]. Тобто, як бачимо, існує поріг, перевищення якого автоматично включає компанію до списку платників Збору на підтримку обліку. На сьогодні цей поріг становить 75 млн. доларів та 500 млн. доларів США капіталізації відповідно для

емітентів цінних паперів і інвестиційних компаній. Отже, компанія, для прикладу, з капіталізацією у 50 млн. доларів США не є платником збору. Слід також підкреслити, що поріг для платників збору було змінено у 2011 році, відколи він становить уже згадані 75 і 500 млн. доларів США. До 2011 року цей поріг був 25 і 250 млн. доларів США відповідно.

Згідно зі правилом *РСАОВ 7102* [5,с.135] з метою розподілу Збору на підтримку обліку поміж брокерів та дилерів, останні поділяються на два класи (рис. 6.2).

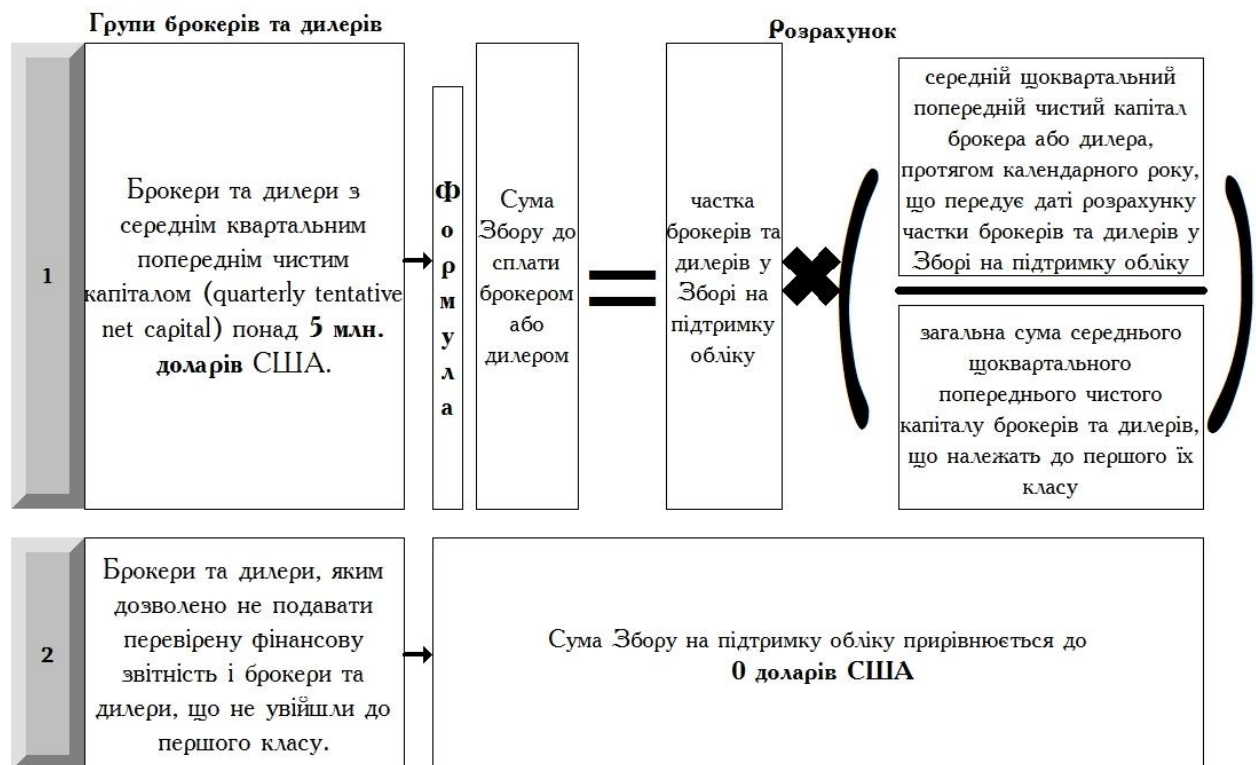


Рис. 6.2. Класифікація брокерів та дилерів з метою розрахунку та спосіб розрахунку Збору на підтримку обліку серед брокерів та дилерів*.

**складено автором згідно з інформацією [7,с.135-136]*

До першої включаються брокери та дилери з середнім квартальним попереднім чистим капіталом (*quarterly tentative net capital*) понад 5 млн. доларів США. До цієї групи відносяться всі брокери та дилери середній квартальний попередній чистий капітал яких є більшим за 5 млн. доларів США впродовж календарного року, що передує даті розрахунку частки брокерів та дилерів у Зборі на підтримку обліку. Другу групу становлять

брокери та дилери, яким дозволено не подавати перевірену фінансову звітність і брокери та дилери, що не увійшли до першого класу.

Кожен брокер та дилер, що належить до першого їх класу, повинен сплатити свою частку Збору на підтримку обліку, що розраховується шляхом множення загальної частки брокерів та дилерів у Зборі на підтримку обліку на дріб у чисельнику якого проставляється середній щоквартальний попередній чистий капітал брокера або дилера, протягом календарного року, що передує даті розрахунку частки брокерів та дилерів у Зборі на підтримку обліку, а у знаменнику – загальна сума середнього щоквартального попереднього чистого капіталу брокерів та дилерів, що належать до першого їх класу.

У початковій редакції Закону Сарбейнса-Окслі передбачалося, що Збір на підтримку обліку, за рахунок якого фінансуються *FASB* та *PCAOB*, повинен був розподілятися лише серед емітентів. Закон Додда-Френка [4] розширив відповідальність *PCAOB* також і на брокерів та дилерів, відповідно, ця категорія учасників фондового ринку також взяла на себе тягар фінансування регуляторів обліку та аудиту. Закон Додда-Френка вніс зміни до ст. 109 Закону Сарбейнса-Окслі щодо фінансування регуляторів обліку та аудиту.

На сьогодні Збір на підтримку обліку для *PCAOB* та *FASB* збирає перша і розподіляє на свої потреби і перераховує частку, що припадає на *FASB*. У цьому випадку *PCAOB* виступає агентом із адміністрування збору для *FASB*. Зараз платники Збору отримують один рахунок і сплачують одним платежем Збір на підтримку обліку для *PCAOB* і *FASB* [21]. З 2012 році Збір на підтримку обліку для *GASB* здійснюється через *Financial Industry Regulatory Authority* (FINRA), на яку *SEC* поклала обов'язок щодо оцінки, визначення розміру та збирання цього збору зі своїх членів (рис. 6.3).

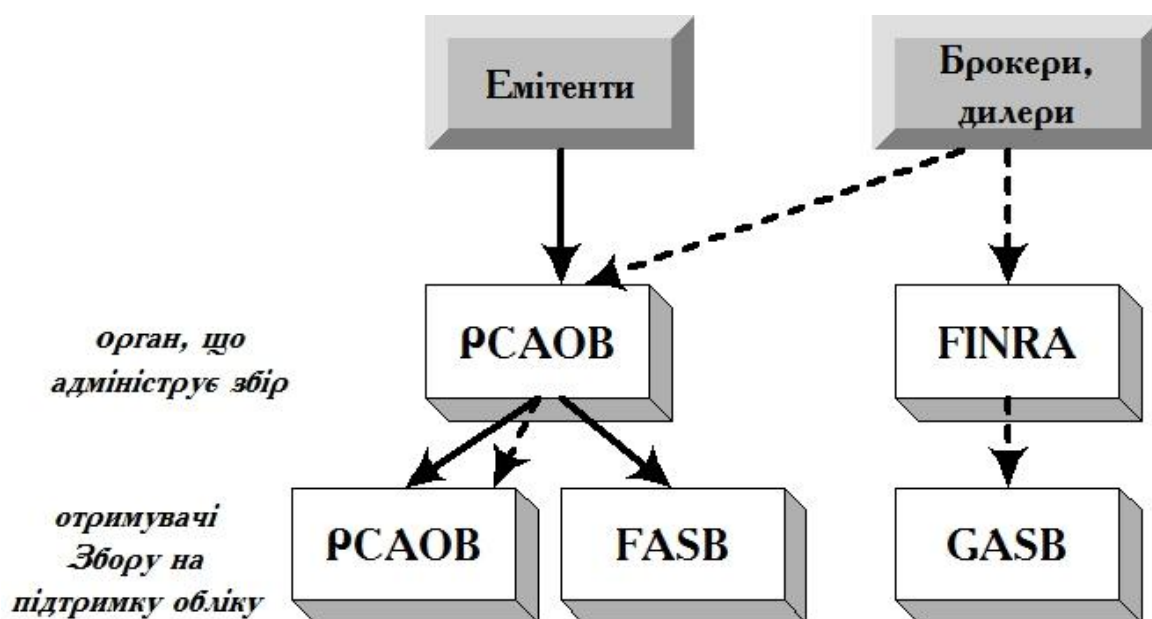


Рис. 6.3. Порядок адміністрування Збору на підтримку обліку.

Звертаємо увагу, що Збір на підтримку обліку для *PCAOB* складається як із частки емітентів, так і дилерів і брокерів, збір на підтримку обліку для *FASB* сплачують тільки емітенти, а для *GASB* – тільки брокери та дилери.

Таким чином, подібна схема нарахування та стягування збору дозволяє видавникам стандартів бути незалежними, адже в законі чітко вказано, що вони можуть стягувати стільки, скільки їм необхідно для свого функціонування. Обсяг коштів, які необхідні регуляторам обліку та аудиту в США є значним (табл. 6.3). Так, учасники фондового ринку США витратили у 2013 року майже 267 млн. доларів США для утримання регуляторів обліку та аудиту.

PCAOB за період існування збільшило свої витрати більше, ніж у двічі і довело у 2013 році Збір на підтримку обліку до 234 млн. доларів США при бюджеті 245,6 млн. доларів США. Бюджет, а відповідно і Збір на підтримку обліку, *FASB* та *GASB* значно менший, відповідно 40,2 та 9,6 млн. доларів США. На жаль ми не можемо аналізувати ці цифри на фоні українських відповідних показників, як результат відсутності таких незалежних регуляторів, значно нижчого рівня прозорості інформації про це, і через те, що в Україні регулювання обліку власне не відділяється від регулювання фінансів взагалі.

Таблиця 6.3

Збір на підтримку обліку та його розподіл між регуляторами обліку та аудиту, доларів США*

РІК	Збір на підтримку обліку				
	РСАОВ			FAF (FASB і GASB)	ВСЬОГО
	Всього	Частка емітентів	Частка брокерів та дилерів		
2013	234008000	207542000	26466000	32920300**	266928300
2012	214983000	196774000	18209000	38220000	253203000
2011	202340000	187974000	14366000	29961000	232301000
2010	178066000	178066000	0	34085000	212151000
2009	151757000	151757000	0	28854000	180611000
2008	134511000	134511000	0	23710000	158221000
2007	122362000	122362000	0	22514000	144876000
2006	109307000	109307000	0	22436000	131743000
2005	136110000	136110000	0	20225000	156335000
2004	101247000	101247000	0	25355000	126602000
2003	-	-	-	19697000	19697000

* - джерело: річні звіти та бюджети РСАОВ та FAF.

** - у 2013 році 5,1% або 1,3 млн. доларів США Збору на підтримку обліку для FASB підлягали секвестру і їх було заборонено проводити.

Наведемо тільки такий факт: за статтею витрат «на керівництво та управління у сфері фінансів» бюджет України на 2013 рік виділяє 583 617,4 тис.грн. або близько 73 млн. доларів США на рік [2]. Втім, достеменно встановити частку регулювання обліку в цій цифрі ми не можемо.

Як ми уже зазначали, Закон Сарбейнса-Окслі передбачає, що FAF може збирати у вигляді Збору на підтримку обліку усю суму витрат, необхідних для функціонування FASB, скориговану на негрошові витрати, з поправкою на суму капітальних витрат. Аналогічно Закон Додда-Френка дозволяє FAF збирати кошти для відшкодування діяльності GASB. Однак, FAF не зловживає своїми цими повноваженнями, адже як правило Збір на підтримку обліку для потреб FAF завжди є меншим від фактичних витрат стандартотворчих рад цієї організації. Пояснюється це тим, що частина коштів відшкодовується з надлишку резервного фонду. В загальному ж

вигляді формула визначення Збору на підтримку обліку для *FASB* має такий вигляд (рис. 6.4)



Рис. 6.4. Формула визначення розміру Збору на підтримку обліку для FASB*.

** - складено автором*

Резервний фонд призначений для забезпечення достатніх запасів коштів для роботи *FAF*, *FASB* та *GASB* за умов будь-якого тимчасового або постійного перебою у фінансуванні або за інших непередбачуваних обставин. *FAF* встановила, що цільовий резервний фонд повинен бути рівний бюджету організації на один рік плюс резерв оборотних коштів, що дорівнює трьом місяцям операційних витрат всієї організації. Надлишок резервного фонду розраховується шляхом віднімання обсягу коштів в резервному фонді на кінець року до цільового залишку резервного фонду. Весь надлишок резервного фонду, понад цю величину йде на фінансування стандартотворчих рад. При підготовці щорічного бюджету, *FAF* обчислює обсяг надлишку резервного фонду, доступного для часткового відшкодування витрат на функціонування організації і зменшує на цю суму обсяг Збору на підтримку обліку. Обсяг коштів в резервному фонді в своє чергу залежить від розміру виручки організації від продажу публікацій та підписки на свої послуги, що є основним джерелом поповнення резервного фонду *FAF*.

Розглянемо порядок визначення суми Збору на підтримку обліку на фактичному прикладі. Так, у таблиці 3 нами вказано, що Збір на підтримку обліку для *FAF* у 2013 фінансовому році становить (датою нарахування у 2013 р. було 1 квітня) 32920300 доларів США. Ця сума складається із Збору

на підтримку обліку для *FASB* – 25529900 доларів США, та Збору на підтримку обліку для *GASB* - 7390400 доларів США. Таким чином, Збір на підтримку обліку для *FASB* становитиме 25529900 доларів США при тому, що витрати близько 40 млн. доларів США [10].

Таблиця 6.4

Розрахунок Збору на підтримку обліку для *FASB* на 2013 р. [10,с.5]

Загальні витрати <i>FASB</i> у бюджеті на 2013 р.	38666500
<i>Коригування на не грошові витрати</i>	
Знос та амортизація	(871300)
Резерв сумнівних боргів	(32000)
Пенсійні витрати на Додатковий план пенсійного забезпечення вищого керівництва	(106300)
<i>Інші потреби в грошових коштах</i>	
Капітальні витрати	2545300
Орендна плата	(12100)
Всього витрат <i>FASB</i> до відшкодування	40190100
Наявні кошти від надлишку резервного фонду <i>FAF</i> для компенсування витрат <i>FASB</i>	14660200
Збір на підтримку обліку для <i>FASB</i> у 2013 році	25529900

При цьому 14660200 доларів США надлишку резервного фонду це фактично є кошти, які *FAF* отримали у минулі роки за підписку на онлайн послуги *FASB* та її публікації. Так, доходи *FASB* від підписки та публікацій склали 15,9 млн. доларів США у 2012 році, що дещо менше, ніж 16,0 млн. доларів США у 2011 році. При цьому ці доходи відповідають вимога Закону Сарбейнса-Окслі, який прямо вказує, що існування Збору на підтримку обліку не заперечує можливості видавником стандартів отримувати доходи від публікацій. Таким чином, усі витрати *FASB*, так само, як і *GASB*, а також *PCAOB* покриваються за рахунок Збору на підтримку обліку, включаючи капітальні витрати. У випадку *PCAOB* застосовується дещо інша схема розрахунку: від загального бюджету *PCAOB* віднімають суму реєстраційних зборів.

Згідно з Правилем 7104 (а), Збір на підтримку обліку повинен бути сплачений протягом 30 днів після надсилання рахунка. Починаючи з 31 дня Збір вважається прострочений і на нього нараховуються штрафні санкції у розмірів 6 % річних. Так, у 2013 році датою виставляння рахунку було 19 квітня 2013 року, що означає, що платіж повинен був надійти до 19 травня 2013 року, але оскільки це була неділя, то всі платежі повинні були бути здійсненні до 20 травня 2013 року [7].

Згідно з правилом 7104 (с) *PCAOB*, якщо емітент не сплатив свою частку Збору на підтримку обліку протягом 60 днів після виставлення рахунку і не подав клопотання про перерахунок збору, *PCAOB* посилає йому іще один рахунок рекомендованим листом. У разі несплати емітентом і цього рахунку протягом 90 днів від дати надсилання першого рахунку, *PCAOB* повідомлення про несплату емітентом збору до *SEC*.

Крім того, згідно з правилом 7104 (b) *PCAOB* жодна зареєстрована аудиторська фірма не повинна: 1) підписувати аудиторський звіт з не модифікованою аудиторською думкою щодо фінансової звітності емітента, брокера або дилера; або 2) надавати згоду на включення аудиторського звіту, виданого раніше; або 3) підписувати документи, звіти, повідомлення або інші записи щодо будь-якого емітента, брокера або дилера, що вимагаються відповідно до законодавства про цінні папери, поки аудиторська фірма не переконається в тому, що емітент, брокер або дилер (в тому числі їх дочірні підприємства) не мають заборгованості зі сплати Збору на підтримку обліку.

Несплата Збору на підтримку обліку є порушенням Закону про цінні папери та фондовий ринок від 1934 року, що тягне за собою відповідні наслідки. *PCAOB*, у разі несплати збору емітентом, направляє повідомлення про це *SEC*, у разі несплати брокером або дилером до відповідної регулюючої організації, які і визначають покарання.

При тому, що учасники фондового ринку США витратили на утримання регуляторів обліку та аудиту у 2013 року майже 267 млн. доларів (табл. 3) в середньому чек на одного платника не є значним (табл. 6.5).

Таблиця 6.5

Навантаження на платників Збору на підтримку обліку*

	<i>FASB</i>	<i>GASB</i>	<i>PCAOB</i>
Розмір збору у 2012 році, млн. доларів США	29,8	8,5	215,0 = 196,8(e)+ 18,2(б)
Кількість емітентів, зобов'язаних сплачувати збір, одиниць	7627	-	7627
Кількість брокерів та дилерів, зобов'язаних сплачувати збір, одиниць	-	532	687
Розмір збору в середньому на одного емітента, доларів США	3907,2	-	25803,1
Розмір збору в середньому на одного брокера або дилера, доларів США	-	15977,4	26492,0

* - складено автором за інформацією FAF та PCAOB.

Найдешевше в розрахунку на одного платника обходиться емітентам діяльність *FASB*, які мають сплатити лише близько 4 тис. доларів США в рік. При цьому не забуваємо, що порогом для початку сплати збору є капіталізація у 75 млн. доларів США для емітентів власного капіталу і 500 млн. доларів США для інвестиційних компаній. При такому порозі і такому обсязі збору він не повинен бути тягарем для платників. Приблизно 16000 доларів США сплачує в середньому один брокер і дилер на утримання *GASB*. Однак найдорожче обходиться в середньому на одного платника обходиться утримання *PCAOB*. В середньому близько 25803,1 доларів США платить один емітент Збору на підтримку обліку на користь *PCAOB* і 26492,0 тис. доларів США – брокер чи дилер. Однак середні цифри не дають нам широкого погляду на ситуацію. Якщо ж поглянути на ситуацію в абсолютних цифрах, то видно, що переважна більшість платників Збору на підтримку обліку на користь *PCAOB* платять менше 5 тис. доларів США (рис. 6.5).

Водночас, 31 платник платить понад 500000 доларів США, а 26 платників, сплачують понад 1 млн. доларів США щорічно на утримання *PCAOB*.

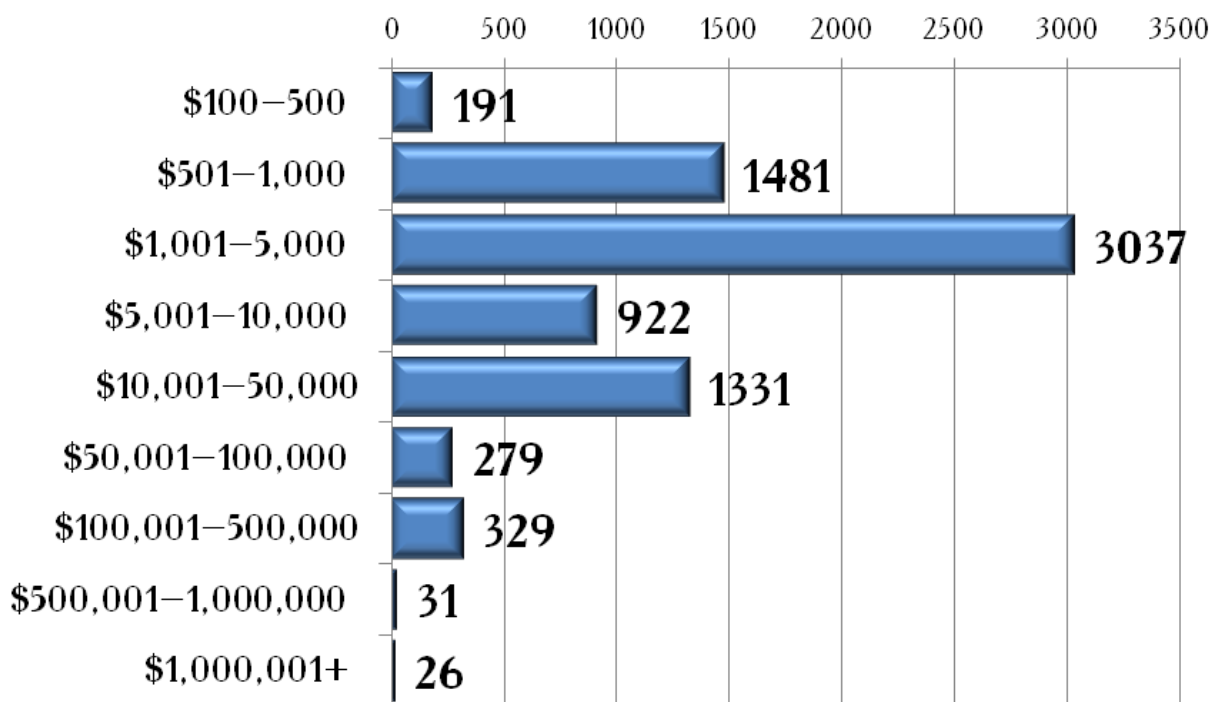


Рис. 6.5. Ранжування платників Збору на підтримку обліку на користь *PCAOB* за обсягами, одиниць [19,с.30]

Таким чином, Збір на підтримку обліку в США є ще одним кроком на шляху підвищення незалежності регуляторів обліку та аудиту. До його введення, незалежність видавника стандартів підтримувалася організаційною структурою видавника. Так, існувала (і існує зараз) материнська організація - *FAF*, завданням якої було акумулювати фінансування для забезпечення діяльності *FASB* і *GASB*. Останні, як видавники стандартів, контактували із зовнішнім світом не напряму, а через *FAF*. На сьогодні організаційна структура як інструмент забезпечення незалежності видавника залишається, але вона підкріплена схемою незалежного фінансування. Збір на підтримку обліку дозволяє регуляторам обліку та аудиту повністю покривати всі свої витрати (включаючи капітальні витрати). Застосовано дуже просту схему визначення бази збору (тобто платників): всі емітенти, а також брокери та дилери, що досягнули певного порогу. При чому, збір розподілено між платниками у такий спосіб, що відображає їх пропорційний розмір, адже, вважається, що розмір підприємства може служити індикатором складності обліку і аудиту компанії. Хоча загальні суми збору на підтримку обліку і значні, але за рахунок добре розвинутого фондового ринку (великої кількості

його учасників), навантаження на одного платника не є значним. В такій ситуації всі задоволені і регулятори і платники.

Чи можна застосувати подібну схему в інших країнах, зокрема, Україні? Короткою відповіддю буде, як на наш погляд, так. Подібна схема є універсальною, простою і достатньо ефективною. Однак, спершу необхідно визначитися, кого фінансувати за подібною схемою. На сьогодні регулятором обліку в Україні є Міністерство фінансів України (стандарти розробляє Методологічна рада при ньому), аудиту – Аудиторська палата України. Фінансувати за цієї схемою міністерство – це означає спаплюжити її зміст і призначення. Необхідний незалежний видавник стандартів, якому б держава делегувала б повноваження. Пропонована нами модель національного регулятора обліку та аудиту буде нами викреслена у окремому дослідженні, на цих же сторінках повернемося до питання фінансування видавника. Налагодити подібну до Збору на підтримку обліку модель в Україні буде і легше і важче одночасно.

Легше, тому, що предмет та обсяги діяльності регулятора обліку й аудиту в Україні повинні бути меншими. Адже, по-перше, для публічних компаній це буде видавник другого порядку (оскільки Україна прийняла МСФЗ), по-друге, слід враховувати вагу економіки країни та її місце у світовій конкуренції, по-третє, деякі функції, які виконують американські регулятори, українські не будуть виконувати. Так, щодо рівнів регулювання, то як *FASB*, так і *PCAOB* позиціонують себе як видавники першого рівня, вони, як ми уже побачили, міркують категоріями не тільки національними, але і глобальними. Незалежні регулятори ж в Україні, у разі якщо вони таки будуть створені, уже будуть регуляторами другого рівня, оскільки Україна фактично уже прийняла МСФЗ, що видаються РМСБО як стандарти обліку, та МСА, що видаються РМСАНВ, як стандарти аудиту. Щодо непритаманних функцій українським регулятором можна вказати, для прикладу, на інспектування іноземних аудиторських фірм. Закон Сарбейнса-Окслі, зробив діяльність *PCAOB* екстериторіальною, тобто вона може

перевіряти іноземних аудиторів. Більшість персоналу *РСАОВ* (на кінець 2013 року її персонал буде перевищувати 800 осіб) працює саме у департаменті інспектування. Так, з моменту запуску програми міжнародного інспектування у 2004 році та станом на 30 червня 2013 року, *РСАОВ* провела інспекції уже у 41 юрисдикції по всьому світові, включаючи Україну [21].

Важче, тому, що база для розрахунку такого збору набагато менша. Так, загальна ринкова капіталізація компаній США становить 18,668,333,210,000 млн. доларів США, а України - 20,711,371,700³. Кількість же професійних учасників фондового ринку в Україні з урахуванням суміщення декількох видів професійної діяльності становила, станом на червень 2013 року - 1 041 [1,с.1]. Однак, не зважаючи на набагато менші обсяги та кількість учасників фондового ринку в Україні, порівняно із США, схожа модель незалежного фінансування може бути прийнята і в Україні.

Висновки до розділу. Таким чином, Збір на підтримку обліку став наступним кроком до підсилення незалежності видавників стандартів та регуляторів обліку та аудиту в США. Регулятори обліку та аудиту США можуть у спосіб, що не ставить під сумнів їх безсторонність, стягувати з учасників фондового ринку кошти необхідні для свого функціонування. Застосування простої системи розподілу і збору, пропорційність навантаження на платників робить цю систему ефективним способом фінансування регуляторів обліку. Незважаючи на значні обсяги Збору на підтримку обліку, його сплата не є обтяжливою для учасників фондового ринку. Вважаємо, що після створення незалежного регулятора обліку та аудиту в Україні, подібну схему фінансування регуляторів обліку та аудиту можна запровадити і в Україні.

³ <http://data.worldbank.org/indicator/CM.MKT.LCAP.CD>

РОЗДІЛ 7. БАГАТОРІВНЕВЕ ВРЯДУВАННЯ В РЕГУЛЮВАННІ ОБЛІКУ В НІМЕЧЧИНІ: СТРУКТУРА ТА ДІЯЛЬНІСТЬ КОМІТЕТУ ЗІ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НІМЕЧЧИНИ

Початок двадцять першого століття став часом стрімкого поширення Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ) по всьому світу. На сьогодні у 116 юрисдикціях по всьому світові МСФЗ вимагаються до застосування для всіх або для деяких публічних компаній. У більшості із цих юрисдикцій прийняття МСФЗ вимагало зміни інституційної організації регулювання обліку і фінансової звітності, оскільки, здебільшого, розробка стандартів фінансової звітності за зразком англосаксонських країн була незнайома у цих юрисдикціях. Адаптація до умов глобалізації процесів стандартотворення фінансової звітності у кожній з юрисдикцій в цілому має свої особливості, однак, з точки зору, перейняття досвіду для України найбільший інтерес викликають країни, в яких облік був, так само як і в Україні «алгеброю права», здебільшого це країни континентальної Європи. До таких країн можна віднести серед інших і Німеччину. Німеччина, так само, як і ще одна країна, яка відійшла від обліку як «алгебри права» Франція, вдалися до застосування як ми називаємо це багаторівневого врядування в регулюванні обліку. Багаторівневе врядування вказує на залучення приватної експертизи в регулюванні обліку, на передачу повноважень з регулювання обліку від державних органів приватним агентам, на інклюзивність в регулюванні обліку, коли широкі кола зацікавлених сторін можуть брати участь в регулюванні. Передача повноважень приватним агентам не означає втрату контролю з боку держави, яка все ще продовжує здійснювати контроль через «тінь ієрархії» (здатність, сила держави підтвердити свою владу над рішенням недержавних агентів, яку останні постійно відчують і діють у такий спосіб, щоб уникнути такого втручання з боку держави). Саме участь великої кількості зацікавлених

сторін в регулюванні зумовлює перехід від управління (*government*) до врядування (*governance*).

Публікації, що їх варто виділити в контексті нашого дослідження, можна поділити на кілька умовних груп. По-перше, це публікації, що стосуються багаторівневого врядування [4], «тіні ієрархії» [12] та застосування врядування в регулюванні обліку у світі [1-3,15,18]. Основна ідея, якою можна узагальнити усі ці праця полягає в тому, що на сьогодні багаторівневе врядування стало стандартом утворення стандартів у всьому світі.

По-друге, публікації, що стосуються аналізу різниці в підходах до регулювання обліку в англо-саксонських країнах та континентальних європейських країнах [10]. Зокрема, «англо-американська модель обліку описується у таких термінах як «професіоналізм», «оптимізм», «прозорість» і «гнучкість». На противагу цьому, континентальна європейська модель обліку описується за допомогою таких цінностей як «обов'язковий контроль», «консерватизм», «таємниця», «однаковість» [10,с.4].

По-третє, праці присвячені взаємозв'язку між регуляторними інституціями, інститутами і МСФЗ, те, що називається «новий інституційний облік» [5,8,14,17]. Згідно з Новим інституційним обліком регуляторне середовище в країні повинно бути на належному рівні і відповідати системі заснованій на МСФЗ, адже «справжня конвергенція в практиці звітності як видається іще є далекою перспективою і вимагатиме набагато більшої конвергенції інституційного середовища країн» [14,с.250].

Однак, нам не відомо, і наш розширений пошук також не дав жодного результату, про існування публікацій, що були б повністю присвячені аналізу організаційної структури та функціонування Комітету зі стандартів бухгалтерського обліку Німеччини.

В процесі дослідження використано монографічний метод для характеристики думок науковців щодо багаторівневого врядування та регулювання обліку в Німеччині, метод аналізу документів, аналіз та метод

наукової абстракції для виявлення основних характеристик та ознак моделі регулювання обліку в Німеччині; діалектичну логіку та абстрактно-логічний метод для узагальнення результатів дослідження і формулювання висновків.

Щоб надати необхідної послідовності викладенню нами матеріалу та повністю розкрити назву нашої статті, вважаємо, за потрібне почати із короткого опису терміну «багаторівневе врядування». Короткого, адже нами буде підготовлено окреме дослідження присвячене цьому терміну та способам врядування у провідних юрисдикціях світу, а основною темою цього нашого дослідження є інституційне регулювання обліку в Німеччині. Багаторівневим врядуванням ми називаємо системи регулювання, з сильним впливом на цей процес усіх зацікавлених осіб, а не тільки уряду. У цих системах регулювання акцент робиться на партнерстві між урядовими, напівурядовими та громадськими організаціями, в якому «державний апарат часто є лише першим серед рівних» [4,с.65]. Саме відчуття «відходу політики з-під контролю національних держав та перебування її в руках інших агенцій і організацій» [4,с. vi] характеризує поняття багаторівневого врядування. Багаторівневе врядування є важливим, оскільки воно піднімає важливі питання про «шляхи, в які управлінські функції можуть здійснюватися організаціями іншими, ніж центральний уряд» [4,с. с. v]. Залучення та участь в процесі регулювання різних груп зацікавлених сторін зумовлює перехід від управління (*government*) до врядування (*governance*). Необхідно зазначити, що сам термін врядування в Україні використовується рідко, оскільки часто при перекладі терміну «*governance*» його перекладають як «управління» або, навіть, «менеджмент». Однак, ми вважаємо, що конотація слова «*governance*» передає набагато більше, і передбачає якраз, щось, що розвинулося на базі «управління» і стало чимось більшим. Управління передбачає відносини типу «згори до низу», сувору ієрархію, підпорядкування, виконання тими, кого регулюють того, що вимагає від них суб'єкт, що регулює. Врядування передбачає послаблення ієрархії, надання більшої свободи тим, кого регулюють, участь тих, кого регулюють у регулюванні, спільне регулювання.

Врядування є, на наш погляд, розвитком управління за рахунок надбудови на його основі співпраці між суб'єктом та об'єктом регулювання і передачі частини повноважень з регулювання об'єктам регулювання. Багато рівнів існує через те, що уряд (управління) є тільки першим рівнем, далі іще наявні рівні врядування, що не пов'язані з урядом (державою, «Левіафаном-державою» в широкому розумінні). Багаторівневе врядування можна вважати також синонімічним терміном до державно-приватного партнерства, оскільки воно передбачає, що деякі функції регулювання передаються приватним агентам.

Ми вважаємо, що на сьогодні усі провідні юрисдикції світу (серед них, зокрема, РМСБО – міжнародні стандарти, США, Німеччина, Франція, EFRAG – європейський регулятор) уже перейшли до багаторівневого врядування в регулюванні обліку і цей спосіб регулювання уже став домінантним. Особливої уваги заслуговує перехід на такий спосіб регулювання у країнах континентальної Європи, оскільки, як ми уже зазначали у них система регулювання також схожа була на те, що має місце в Україні.

Зростання важливості міжнародного ринку капіталу для німецьких компаній спонукало німецьких законодавців ще у 1998 році шукати можливості для більшого зближення стандартів ведення обліку і звітності в Німеччині із міжнародними. З метою забезпечення більшої гнучкості у розробці стандартів фінансової звітності та їх швидкої адаптації до нових вимог, було створено приватний комітет незалежних експертів Комітет зі стандартів бухгалтерського обліку Німеччини (*Das Deutsche Rechnungslegungs Standards Committee* (далі *DRSC* або *КСБОН*)).

Основним нормативно-правовим актом, що регулює господарську діяльність в Німеччині є Комерційний кодекс (*Handelsgesetzbuch* далі – *HGB*) [11], який був уведений в силу у 1900 році і змінюваний відтоді багаторазово.

Відразу необхідно підкреслити, що у *HGB* є два параграфи, що безпосередньо стосуються регулювання обліку. Параграф 315, що стосується

застосування МСФЗ до публічних компаній і параграф 342, який стосується обліку для непублічних компаній Німеччини.

Параграф 342b(1) встановлює, що Міністерство юстиції Німеччині, за згодою із Міністерством фінансів Німеччини може передати функції зі встановлення стандартів обліку приватній організації. Передумовою для такої передачі визначено, що така організація має бути одна і її кадровий склад, правила і процедури гарантують залучення незалежної експертизи у процес встановлення стандартів обліку і фінансової звітності. Міністерство юстиції скористалося своїм цим правом. Комітет зі стандартів бухгалтерського обліку Німеччини було створено ще у 1998 році як неприбуткову організацію, розташовану у м. Берліні, у тому ж році (3 вересня 1998 року) його було визнано Федеральним міністерством юстиції Німеччини як офіційного розробника стандартів. Це визнання відбувалося через підписання Угоди стандартизації (*Standardisation Agreement*) між міністерством і DRSC. На сьогоднішній день уже було дві угоди стандартизації. Друга угода стандартизації була підписана 2 грудня 2011 року [16]. У цій угоді КСБОН погодився створити незалежний орган регулювання обліку та фінансової звітності (технічні комітети) і передати цим органам повноваження викладені у секції 342 (1) *HGB*, а також фінансувати функціонування цих комітетів.

Метою створення КСБОН було залучення експертизи у процес створення стандартів обліку і фінансової звітності. З метою досягнення цієї мети усі члени організації поділяються на п'ять сегментів (табл. 7.1).

Як зазначається у п. 4(1) Конституції DRSC до індустріальних компаній слід відносити в тому числі компанії, що займаються роздрібною та оптовою торгівлею, наданням послуг і т.д. [7,с.3]. Як ми надалі побачимо цей квотний принцип по сегментам присутній у всіх структурах КСБОН. На сьогодні членами КСБОН є 74 компанії або асоціації.

Таблиця 7.1

**Сегменти членства у Комітеті зі стандартів бухгалтерського обліку
Німеччини [7,с.2-3]**

Сегмент “А”	публічні промислові компанії та їх асоціації
Сегмент “В”	непублічні промислові компанії та їх асоціації
Сегмент “С”	банки та банківські асоціації
Сегмент “D”	страхові компанії та їх асоціації
Сегмент “Е”	представники бухгалтерської професії та їх асоціації

Щоб стати членом КСБОН компанія або асоціація повинна подати письмову заявку до Адміністративної ради із зазначенням сегменту, до якого вона належить. Розмір членських внесків визначається Генеральною асамблеєю і у 2014 році (остання доступна інформація) становив для компаній від 10000 до 50000 тис. євро (залежно від того публічна чи ні компанія і в якому лістингу перебуває), 10000 до 50000 тис. євро для аудиторських фірм (залежно від доходу), від 20000 тис. євро для асоціацій та 1000 євро для фізичних осіб [9,с.79].

Загальна структура КСБОН наведено на рис. 7.1.

Генеральна асамблея. Згідно з п. 6(3) та п. 6(4) члени асоціації або їх представники можуть бути представлені в Генеральній асамблеї уповноваженими представниками, які повинні бути бухгалтерами.

Бухгалтер визначається як фізична особа, достатньо кваліфікована, щоб вести рахунки та готувати фінансові звіти, встановлені п. 257(1) HGB або діє у якості найманого працівника або як само зайнятого представника професії або той, хто здійснює діяльність у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності в сфері аудиту, консультування, навчання, нагляду, аналітики в якості аудитора, консультанта, викладача або професора університету, присяжного аудитора, податкового консультанта, юриста або іншого представника зіставної кваліфікації [7,с.4]. Згідно з п. 6(4) тільки фізична особа, що є бухгалтером у сенсі викладеному вище може бути обрана до керівних органів та комітетів DRSC.

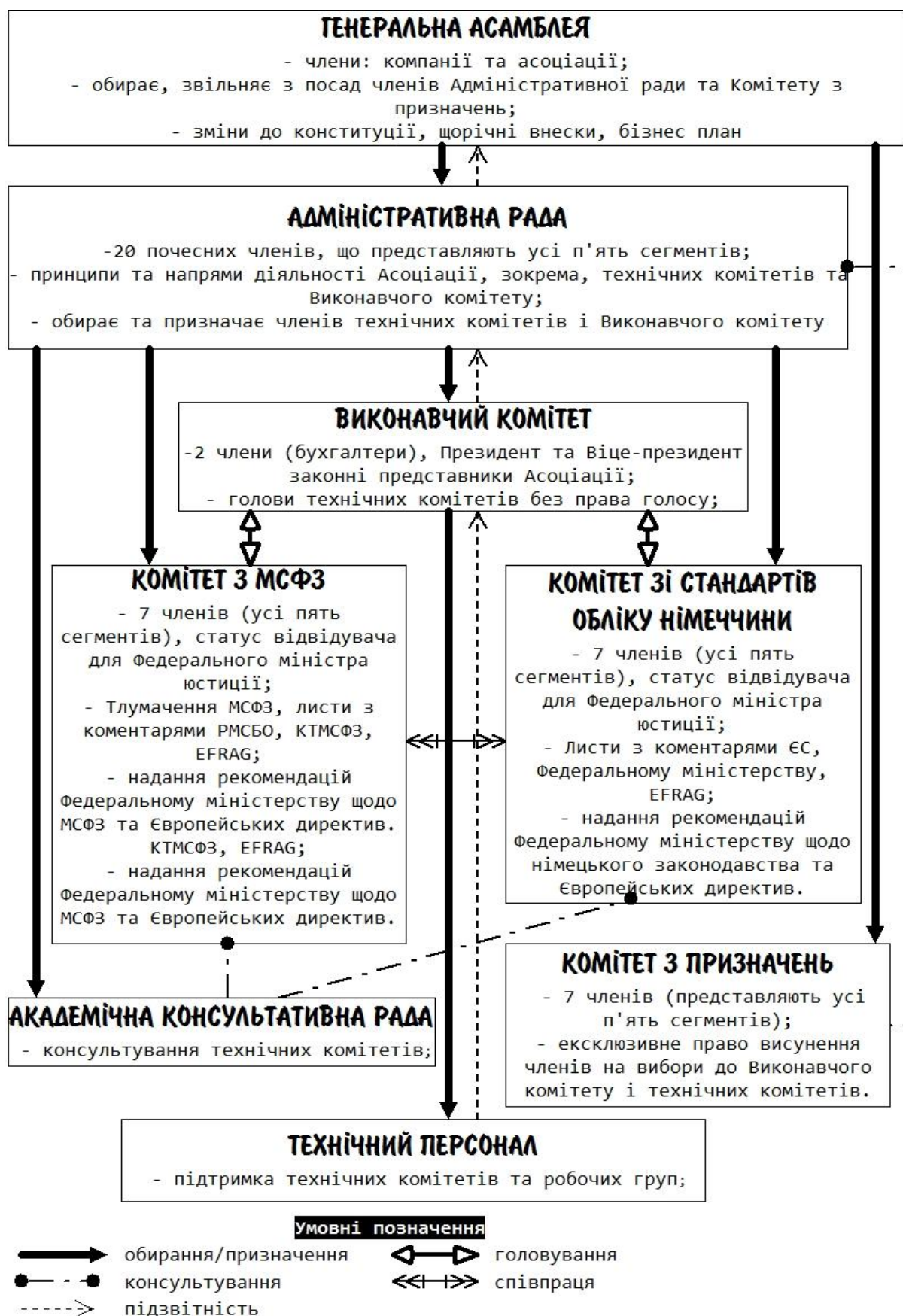


Рис. 7.1. Загальна структура Комітету зі стандартів бухгалтерського обліку Німеччини*.

** - складено автором на основі [7]*

Генеральна асамблея збирається раз в рік у Берліні або в іншому великому місті Німеччини. Генеральна асамблея ведеться головою Адміністративної ради або, якщо голова не в змозі бути присутнім, заступником голови Адміністративної ради.

Кожен член Асоціації має один голос, кворумом є 25% від членів Асоціації. Рішення ухвалюють простою більшістю. Засідання Генеральної асамблеї не є публічними, однак можуть запрошуватися гості.

Генеральна асамблея обирає та звільняє членів Адміністративної ради та Комітету з призначень. Окрім того, Генеральна асамблея визначає розмір щорічного внеску, бізнес план, здійснює затвердження річної фінансової звітності і обрання аудитора, а також розгляд усіх інших істотних питань, пов'язаних із управлінням.

Адміністративна рада. Адміністративна рада складається із 20 членів, які обираються Генеральною асамблеєю терміном на 3 роки. Генеральна асамблея обирає тільки осіб, які були запропоновані членами сегментів. Висунення кандидатур від сегментів вимагає простої більшості членів цього сегменту. У конституції КСБОН затверджено такий розподіл членства у Адміністративній раді КСБОН за сегментами (табл. 7.2).

Необхідно зазначити, що всі члени Адміністративної ради діють на громадських засадах. Згідно зі ст. 11 (1-3) Адміністративна рада визначає принципи і напрями діяльності Асоціації, а також її Виконавчого комітету і технічних комітетів.

Рішення Адміністративної ради ухвалюють трьома четвертими голосів членів ради. Також супербільшістю голосів Адміністративна рада обирає членів технічних комітетів. Слід вказати на те, що Адміністративна рада може тільки рекомендувати, однак не має права надавати вказівки технічних комітетам. Технічні комітети і їх члени є незалежними у питаннях, що стосуються змісту їх діяльності. Ще одним важливим завданням Адміністративної ради є призначення Виконавчого комітету.

Адміністративна рада повинна збиратися щонайменше три рази на рік, відповідно до ст. 12(2) Конституції КСБОН [7,с.7].

Таблиця 7.2

**Представництво у Адміністративній раді КСБОН у розрізі
сегментів [7,с.6]**

Сегмент	хто відноситься до сегменту	Представництво у Адміністративній раді
Сегмент “А”	публічні промислові компанії та їх асоціації	10
Сегмент “В”	непублічні промислові компанії та їх асоціації	2
Сегмент “С”	банки та банківські асоціації	3
Сегмент “D”	страхові компанії та їх асоціації	2
Сегмент “Е”	представники бухгалтерської професії та їх асоціації	3

Комітет з призначення. Комітет з призначень складається із семи членів, які обираються Генеральною асамблеєю. Він має бути сформований у такий спосіб, щоб кожен сегмент був представлений щонайменше одним представником (ст. 13(1). Члени Комітету з призначень обираються на трирічний термін. Члени цього комітету так само діють на громадських засадах, однак мають право на відшкодування витрати, понесених у зв’язку з їх діяльністю на цій посаді. Незалежність членів Комітету з призначень забезпечується тим, що вони можуть бути звільнені тільки з причини і тільки рішенням Генеральної асамблеї, прийнятої трьома четвертими голосів присутніх членів.

Комітет з призначень вносить пропозиції до Адміністративної ради щодо виборів Виконавчого комітету і технічних комітетів. Пропозиції Комітету з призначень є обов’язковими для Адміністративної ради, оскільки тільки особи, запропоновані Комітетом можуть бути обрані (ст. 14(2) [7,с.7]. Рішення Комітету з призначень ухвалюються простою більшістю голосів.

Виконавчий комітет. Виконавчий комітет складається із Президента і Віце-президента. Члени Виконавчого комітету обираються

Адміністративною радою на трирічний термін за пропозицією Комітету з призначень з правом переобрання. Члени Виконавчого комітету працюють в Асоціації на умовах постійної повної зайнятості. Члени Виконавчого комітету можуть бути звільнені тільки з причин рішенням Адміністративної ради, що ухвалено трьома четвертими голосів її членів.

Виконавчий комітет керує справами Асоціації. Президент і Віцепрезидент кожен очолюють технічний комітет без права голосу, а також головує за попередньою домовленістю на засіданнях Академічної консультативної ради. Вони представляють Асоціацію та її технічні комітети у зовнішній взаємодії. Виконавчий комітет також відповідає за публікацію річного звіту Асоціації, підготовку бізнес-плану (бюджету) і підготовку річної фінансової звітності (ст. 17(3)) [7,с.8].

Технічні комітети. Технічні комітети, кожен із яких складаються із семи членів, обираються Адміністративною радою на строк від трьох до п'яти років за пропозицією Комітету з призначень. Ст. 19(1) конституції КСБОН постулює, що вибори членів «повинні відображати обов'язки технічного комітету» [7,с.9]. Слід докласти зусиль, щоб «захистити інтереси укладачів, аудиторів та користувачів фінансової звітності» [7,с.9]. Тільки особи, що мають глибокі спеціальні знання і досвід в області бухгалтерського обліку та фінансової звітності можуть бути членами технічного комітету.

Згідно з ст. 19(1) конституції КСБОН члени технічних комітетів здійснюють свою діяльність незалежно один від одного відповідно до принципів та напрямів діяльності, викладених Адміністративною радою. Члени технічних комітетів не підкоряються вказівкам Адміністративної ради, Виконавчого комітету, Генеральної асамблеї або третіх осіб. Вони можуть бути звільнені тільки з причин рішенням Адміністративної ради, що приймається більшістю у три четверти голосів її членів.

Члени технічних комітетів діють на громадських засадах, однак мають право на відшкодування витрат, понесених у зв'язку з цією діяльністю.

Федеральний міністр юстиції має право бути присутнім на засіданнях технічних комітетів, але не має права голосу.

Згідно зі ст. 20 (1) технічні комітети несуть відповідальність за розробку: 1) інтерпретації міжнародних стандартів бухгалтерського обліку відповідно до ст. 315A HGB (МСФЗ, КТМСФЗ, EFRAG); 2) стандарти бухгалтерського обліку в контексті ст. 342 HGB (стандарти обліку Німеччини); 3) листи з коментарями до національних і міжнародних органів з питань бухгалтерського обліку і фінансової звітності; 4) документи для обговорення, а також інші листи з коментарями і публікації [7,с.9]. Засідання технічних комітетів відкриті для громадськості. Рішення приймаються трьома четвертими голосів членів технічних комітетів.

Належна правова процедура. Технічні комітети з метою залучення широкої громадськості повинні у процесі своєї діяльності дотримуватися належної правової процедури. Згідно зі ст. 20(3) належна правова процедура повинна складатися із таких процедур (рис. 7.2).

Кожен із технічних комітетів відповідає за обсяг роботи, що впливає із їх назв. Комітет з МСФЗ має повноваження пов'язані із МСФЗ відповідно до п. 315 A(1) HGB. Комітет з МСФЗ розробляє листи коментарі на проекти РМСБО, співпрацює із Європейською консультативною групою з фінансової звітності (EFRAG), надає консультації щодо законодавчих ініціатив, законодавства і щодо застосування директив ЄС, готує листи з коментарями на проекти директив ЄС.

Комітет зі стандартів обліку Німеччини розробляє і публікує стандарти бухгалтерського обліку Німеччини (відповідно до п. 342 HGB), співпрацює з EFRAG (що стосується не публічних компаній), надає консультації з питань законодавства та щодо імплементації директив ЄС (щодо непублічних компаній), готує листи з коментарями на директиви ЄС (щодо непублічних компаній).

НАЛЕЖНА ПРАВОВА ПРОЦЕДУРА

- 1 виставлення проєктів інтерпретацій і стандартів на обговорення із закликом представити свої зауваження протягом щонайменше 45 днів;
- 2 публікація отриманих листів з коментарями (якщо автор не заперечує проти публікації);
- 3 повторне виставлення переглянутого проєкту в тих випадках, коли отриманні зауваження призвели до суттєвої модифікації проєкту із закликом представити нові коментарі протягом не менше 45 днів;
- 4 утворення платформ громадського обговорення (наприклад, публічні засідання або віртуальні події) за проєктами;
- 5 прийняття інтерпретацій і стандартів на зустрічі, відкритій для громадськості;
- 6 публікація прийнятих інтерпретацій і стандартів (в тому числі особливі думки), разом із основою для висновків.

**Рис. 7.2. Належна правова процедура технічних комітетів КСБОН
відповідно до ст. 20(3) конституції Асоціації [7,с.10-11]**

Академічна консультативна рада. Згідно з конституцією КСБОН ст. 23(1) Адміністративна рада може утворити Академічну консультативну раду, яка консулює технічні комітети, сама не будучи технічним комітетом. Адміністративна рада призначає членами Академічної консультативної ради осіб, які є провідними фахівцями і мають глибокі спеціалізовані знання, можуть похвалитися першокласними дослідженням і мають значний досвід в області бухгалтерського обліку і фінансової звітності. Члени консультативної ради мають право бути присутніми на засіданнях технічних комітетів, однак вони не мають права голосу. Члени консультативної ради працюють на громадських засадах, але їм можуть бути відшкодовані витрати, пов'язані із здійсненням їхньої діяльності.

Важливо також підкреслити, що відповідно до ст. 25(2) перевибори членів усіх рад і комітетів КСБОН дозволяються, в тому числі кілька переобрань, однак, як правило, загальний термін повноважень члена технічного комітету не повинен перевищувати десять років [7,с.12].

З наведеного вище, можна зробити висновок про те, що модель КСБОН відповідає усім критеріям багаторівневого врядування. Держава в особі Федерального міністерства юстиції передала повноваження зі встановлення стандартів приватній організації - КСБОН. КСБОН від імені державних органів встановлює стандарти і здійснює консультативну та організаційну діяльність у сфері обліку та фінансової звітності. Інклюзивність діяльності КСБОН забезпечується кількома чинниками. По-перше, членство у КСБОН уже передбачає ширину експертизи, оскільки п'ять сегментів мають достатньо широку спеціалізацію. По-друге, умовою надання КСБОН повноважень з боку уряду було встановлення належної правової процедури, яка прописана у Конституції КСБОН. Тобто фактично дотримуються усі чотири передумови «мудрого натовпу»: 1) різноманітність думок (кожна особа повинна мати деяку особисту (особливу) інформацію) 2) незалежність (думки людей не визначаються думками людей, що перебувають поряд із ними); 3) децентралізація (люди мають можливість спеціалізуватися та спиратися на місцеві знання); 4) агрегація думок (існує деякий механізм для перетворення приватних суджень в колективні рішення) [13,с.10].

В німецькій моделі регулювання обліку відбувається співпраця приватного сектора і держави, в результаті якої приватний сектор фактично встановлює регулювання для себе, оскільки стандарти, що вони встановлюють є також обов'язковими і для деяких членів КСБОН (інша справа із публічними компаніями, оскільки КСБОН є регулятором другого порядку, який тільки може спробувати впливати на РМСБО та EFRAG) . Іншими словами має місце ситуація, коли об'єкт і суб'єкт регулювання збігаються, однак, завдяки наявності такого запобіжника як належна правова процедура і різних інтересів в середині членів КСБОН цей процес працює

ефективно. Ми називаємо цей процес компромісним регулюванням, коли в результаті широкого обговорення всі учасники доходять до компромісу, в якому кожен поступається своїми інтересами. Компромісне регулювання лежить в основі багаторівневого врядування і є прямою протилежністю до консенсусного регулювання, коли усі зацікавлені сторони мали були погодитися із думкою державних органів.

Важливим аспектом є незалежність технічних комітетів, яка досягається завдяки багаторівневій структурі самого КСБОН, де технічні комітети відсторонені від пошуку фінансування, здійснення повсякденної діяльності, а зайняті тільки справами, пов'язаними з обліком та фінансовою звітністю.

Іще однією ознакою німецької моделі є те, що майже всі у ній діють на громадських засадах, тобто без оплати з боку КСБОН, у такій системі основне навантаження покладає на членів асоціації. Така модель регулювання є набагато дешевшою, ніж FASB-SEC модель у США. Так, якщо бюджет FASB США становить понад 25 млн. доларів США [1], то КСБОН збирає у вигляді внесків з членів близько 2,2 млн. євро щороку [9,с.81].

Державі така діяльність не коштує нічого, оскільки однією із умов п. 342 *HGB* і угоди стандартизації є те, що Федеральне міністерство юстиції Німеччини «не несе жодних витрат» [16,с.3]. Однак така система дозволяє залучити приватну експертизу у процес стандартотворення, що важливо, оскільки експертиза (глибокі спеціалізовані знання) набувається саме у реальному секторі, але аж ніяк у державному. Залучивши приватну експертизу у процес встановлення стандартів, держава в особі Федерального міністерства юстиції здійснює загальний контроль над цим процесом через те, що називається «тінь ієрархії». Врядування із «тіні ієрархії» є не тільки вигідно з точки зору витрат, не тільки підвищує загальний рівень правил, що видаються, але й певною мірою дозволяє державним органам зняти із себе значну частину відповідальності.

Німецька модель багаторівневого врядування набагато більш економічна та скромніша за розмірами, порівняно як з американською моделлю (FASB-SEC), так і з моделлю РМСБО, і, на нашу думку, значно більше підходить до українських реалій.

Що ми намагалися дослідити у нашому дослідженні іще називають «регулятивна культура» [18,с.295], а у Новому інституційному обліку – *Enforcement*, в доволіно перекладі - встановлення правил та механізм контролю їх дотримання [5]. Німецька регулятивна культура в обліку є колективістською, на відміну від індивідуалістичної англосаксонської. Знову ж таки на відміну від англосаксонських моделей вона по-німецькому продумана і оцадна з точки зору використання ресурсів.

Важливо також підкреслити, що приклад Німеччини може бути показовим для України у сенсі її залучення до процесів глобальної конвергенції. Конвергенція є термін, який прийшов на зміну гармонізації. Остання була повільним, частковим зближенням практик встановлення правил обліку, їх змісту, а також механізмів їх дотримання. Конвергенція передбачає майже ідентичність у зазначених питаннях. Україна уже залучена у процес конвергенції, однак повна конвергенція передбачає кілька рівнів. Так, дослідники, що їх ми відносимо до Нового інституційного обліку, вважають, що конвергенція здійснюється на трьох рівнях: 1) рівень фінансової звітності; 2) рівень стимулів; 3) рівень механізму контролю дотримання (*Enforcement*)[5]. Німеччина, так само, як і Україна, почала із рівня фінансової звітності, однак, продовжила із наступними двома. Україна, на сьогодні майже здійснила конвергенцію на рівні фінансової звітності, втім, другий і третій рівень конвергенції майже не проявляється. Тому наступним етапом має бути саме конвергенція на рівні стимулів та механізму контролю дотримання, кроком у цьому напрямку бути створення регулятора обліку, побудованого за зразком багаторівневого врядування.

Висновки до розділу. Перетворення багаторівневого врядування на домінантний вид регулювання обліку у провідних юрисдикціях світу вимагає

дослідження практики моделей його застосування в аспекті їх порівнюваності між країнами, а також з точки зору застосування подібної моделі в Україні. З точки зору перейняття досвіду, для України найбільший інтерес викликають країни, в яких облік, так само, як і в Україні до недавнього часу був «алгеброю права», країни континентальної Європи, однією із яких є Німеччина. Здійснений аналіз структури та діяльності приватного комітету незалежних експертів Комітету зі стандартів бухгалтерського обліку Німеччини дозволив встановити відповідність моделі його діяльності багаторівневому врядуванню за усіма критеріями.

В німецькій моделі багаторівневого врядування відбувається залучення приватної експертизи в регулюванні обліку шляхом передачі повноважень з регулювання обліку від державних органів приватним агентам, одним із завдань яких, як встановлено в законодавстві є забезпечення належної правової процедури, що забезпечує інклюзивність в регулюванні обліку, коли широкі кола зацікавлених сторін можуть брати участь в регулюванні. Німецька модель багаторівневого врядування набагато більш економічна та скромніша за розмірами, порівняно як з американською моделлю (FASB-SEC), так і з моделлю РМСБО, і, на нашу думку, значно більше підходить до українських реалій.

Використання подібної моделі багаторівневого врядування в обліку в Україні, на нашу думку, сприяло б переведенню регулювання обліку на рівень, що б гармонізував із економічним середовищем країни демонополізованим від державного впливу і допомогло б на шляху конвергенції фінансової звітності в Україні за всіма трьома критеріями Нового інституційного обліку.

ВИСНОВКИ

Початок двадцять першого століття став часом стрімкого поширення Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ) по всьому світу. На сьогодні у 116 юрисдикціях по всьому світові МСФЗ вимагаються до застосування для всіх або для деяких публічних компаній. У більшості із цих юрисдикцій прийняття МСФЗ вимагало зміни інституційної організації регулювання обліку і фінансової звітності, оскільки, здебільшого, розробка стандартів фінансової звітності за зразком англосаксонських країн була незнайома у цих юрисдикціях. Адаптація до умов глобалізації процесів стандартотворення фінансової звітності у кожній з юрисдикцій в цілому має свої особливості, однак, з точки зору, перейняття досвіду для України найбільший інтерес викликають країни, в яких облік був, так само як і в Україні «алгеброю права», здебільшого це країни континентальної Європи. Передача повноважень приватним агентам не означає втрату контролю з боку держави, яка все ще продовжує здійснювати контроль через «тінь ієрархії» (здатність, сила держави підтвердити свою владу над рішенням недержавних агентів, яку останні постійно відчують і діють у такий спосіб, щоб уникнути такого втручання з боку держави). Саме участь великої кількості зацікавлених сторін в регулюванні зумовлює перехід від управління (government) до врядування (governance).

В результаті дослідження встановлено:

1) За свою історію РМСБО трансформувалася з ексклюзивного приватного клубу до фактично глобального видавника стандартів, визнаного таким G-20. Легітимність РМСБО до останнього часу трималася на якості продукту, який вона виробляє – МСФЗ, тобто легітимність була соціологічною. Небувале розширення використання МСФЗ по світу виявило проблеми, пов'язані з нормативною легітимністю або легітимністю на вході. Нами виявлено, що основні проблеми легітимності діяльності РМСБО стосуються таких сфер: належна географічна збалансованість представництва, фінансування, демократична легітимність (підзвітність).

Останні зміни до структури Фонду МСФЗ, зокрема створення Моніторингової ради були якраз спрямовані на підвищення підзвітності організації, підвищення нормативної легітимності, легітимності на вході;

2) Відсутність попереднього відповідного прикладу такої унікальної інституції як Фонд МСФЗ, робить формування його структури складним завданням. На сьогодні Фонд МСФЗ та РМСБО, якщо провести аналогію зі сферою електроніки, представляють собою Hi-end рішення (тобто рішення, що є передовим, але яке, на відміну від Hi-Fi рішень, не має критеріїв, за яким його можна оцінювати) у глобальному управлінні бухгалтерського обліку. З часом структура цього Hi-end рішення повинно внормуватися та стати прикладом для інших галузей. На сьогодні ж сформувалося приватно-публічне партнерство – стандарти розробляються приватною організацією експертів, які легітимізуює зв'язок з міждержавними та міжнаціональними утвореннями;

3) Глобальний масштаб, приватний характер видавника та значний вплив на світову економіку через МСФЗ дали підставу деяким дослідникам назвати цей процес глобальним бухгалтерським експериментом. Стрімке поширення МСФЗ по всьому світу (понад 100 країн дозволяють або вимагають застосування МСФЗ) було призупинене позицією США, які на сьогодні приймають рішення щодо переходу на МСФЗ. В свою чергу рішення США чекають іще кілька десятків країн, які будуть ухвалювати своє рішення стосовно МСФЗ, ґрунтуючись на підході США. За деякими оцінками рішення про перехід США на МСФЗ, може довести кількість країн, що вимагають або дозволяють МСФЗ до 150. Залежно від рішення США можна прогнозувати три сценарії розвитку подій: 1) позитивний; 2) негативний; 3) умовно-позитивний. Ймовірність розвитку подій за кожним із сценаріїв нами оцінюється таким чином: сценарій № 1 – 80%; сценарій № 2 – 5%; сценарій № 3 – 15%. Базовим вважаємо, перший сценарієм, за яким США приймають рішення про перехід на МСФЗ способом кондорсмент. В цьому випадку МСФЗ стануть по-справжньому глобальними стандартами;

4) Здійснений аналіз змін до Конституції фонду МСФЗ при першому та другому обов'язкових її переглядах дозволив виявити шість основних тенденції змін. Аналіз тенденції довів, що всі вони спрямовані на одне – посилення інституційної організації створення МСФЗ: підвищення рівномірності представництва за регіонами світу, посилення належної правової процедури МСФЗ, підвищення незалежності та підзвітності РМСБО та Фонду МСФЗ. Внесені при першому та другому обов'язковому перегляді зміни до Конституції Фонду МСФЗ фактично перетворили її структуру схожою на агенцію ООН. Аналіз змін до Конституції Фонду МСФЗ показує, що розвиток йде в напрямку створення на базі РМСБО глобального видавника стандартів, тому Україні слід уже зараз вибудовувати відповідну стратегію діяльності, в основі якої має бути національний видавник стандартів, сформований на зразок відповідних аналогів провідних країн світу;

5) Національні регулятори змушені були, щоб не залишити свою країну на задвірках світового життя, або повністю переходити та МСФЗ або пристосовувати національні стандарти під МСФЗ. Нами визначено чотири способи впровадження МСФЗ в окремій країні: повне прийняття, опційне застосування, прийняття через процес схвалення, адаптація. Вибір способу впровадження МСФЗ програмує діапазон дій національного регулятора. При цьому в своїй більшості національні регулятори на сьогодні здебільшого здійснюють не власне регуляторну роботу, а дослідницьку роботу. Найбільш потужні національні регулятори на сьогодні намагаються не обмежити застосування МСФЗ у власній юрисдикції, а зробити так, щоб МСФЗ були якомога більше були такими, які їм потрібно, тобто намагаються впливати, як публічними засобами (участь у належній правовій процедурі, участь у дослідницьких проектах на ранніх стадіях розробки МСФЗ), так і неопублічними (лобіювання, фінансування) на видавника облікових стандартів першого рівня – РМСБО. Самі ж національні регулятори стали у сучасному світі другим рівнем створення стандартів. Нами запропонована класифікація дій національного регулятора залежно від способу

впровадження МСФЗ. Аналіз діяльності деяких національних регуляторів, за запропонованою класифікацією здійснений у роботі довів, що намітився тренд на перехід національних регуляторів на модель поведінки, що передбачає повне прийняття МСФЗ;

6) Збір на підтримку обліку став наступним кроком до підсилення незалежності видавників стандартів та регуляторів обліку та аудиту в США. Регулятори обліку та аудиту США можуть у спосіб, що не ставить під сумнів їх безсторонність, стягувати з учасників фондового ринку кошти необхідні для свого функціонування. Застосування простої системи розподілу і збору, пропорційність навантаження на платників робить цю систему ефективним способом фінансування регуляторів обліку. Незважаючи на значні обсяги Збору на підтримку обліку, його сплата не є обтяжливою для учасників фондового ринку. Вважаємо, що після створення незалежного регулятора обліку та аудиту в Україні, подібну схему фінансування регуляторів обліку та аудиту можна запровадити і в Україні.

7) Здійснений аналіз структури та діяльності приватного комітету незалежних експертів Комітету зі стандартів бухгалтерського обліку Німеччини дозволив встановити відповідність моделі його діяльності багаторівневому врядуванню за усіма критеріями. В німецькій моделі багаторівневого врядування відбувається залучення приватної експертизи в регулюванні обліку шляхом передачі повноважень з регулювання обліку від державних органів приватним агентам, одним із завдань яких, як встановлено в законодавстві є забезпечення належної правової процедури, що забезпечує інклюзивність в регулюванні обліку, коли широкі кола зацікавлених сторін можуть брати участь в регулюванні. Німецька модель багаторівневого врядування набагато більш економічна та скромніша за розмірами, порівняно як з американською моделлю (FASB-SEC), так і з моделлю РМСБО, і, на нашу думку, значно більше підходить до українських реалій. Використання подібної моделі багаторівневого врядування в обліку в Україні, на нашу думку, сприяло б переведенню регулювання обліку на рівень, що б

гармонізував із економічним середовищем країни демонополізованим від державного впливу і допомогло б на шляху конвергенції фінансової звітності в Україні за всіма трьома критеріями Нового інституційного обліку.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

ПОСИЛАННЯ до розділу 1.

1. **Véron Nicolas** The Global Accounting Experiment [Electronic resource] // Deloitte IAS Plus. - Mode of access: WWW.URL: <http://www.iasplus.com/europe/0704bruegelaccounting.pdf>. - Last access: 2012.
2. **Veron N.** Keeping the promise of global accounting Standards [Electronic resource] // The Peterson Institute for International Economics. - Mode of access: WWW.URL: <http://www.bookstore.iie.com/publications/pb/pb11-11.pdf>. - Last access: 2012.
3. **Donna L. Street, Cheryl L. Linthicum** IFRS in the U.S.: It May Come Sooner Than You Think: A Commentary // Journal of International Accounting Research 2007 Vol. 6, No. 1 pp. xi–xvii
4. **Mackintosh Ian** The Post-IFRS world // Accounting Today, 2009, Feb. 23-March 15. – p. 18-20
5. **Пасько О.В.** Глобальна конвергенція стандартів фінансової звітності // Облік і фінанси АПК. – 2010. - № 2. – С. 45-50
6. **Пасько О.В.** Роль національних регуляторів бухгалтерського обліку в сучасних умовах // Облік і фінанси АПК. – 2011. - № 3. – С. 38-50
7. **Mary L. Schapiro** Speech by SEC Chairman: Statement at SEC Open Meeting — Global Accounting Standards. Washington, D.C., Feb. 24, 2010 [Electronic resource] // Deloitte. IAS Plus. - Mode of access: WWW.URL: <http://www.iasplus.com/usa/sec/1002schapiroifrs.pdf>. - Last access: 2012. – Title from the screen.
8. **Goldschmid H.** Harvey Goldschmid: “U.S. Incorporation of IFRS Is a National Imperative»: [Keynote Address at IFRS Foundation/ AICPA Conference in Boston, 5 October 2011] / Prepared remarks by Harvey Goldschmid [Electronic resource] // IFRS Foundation. - Mode of access: WWW.URL: <http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/AE38928B-AB50-4D5E-BAAC-65862A72EAD4/0/HGoldschmidIFRSConference2011.pdf>. - Last access: 2012. – Title from the screen.

9. Hoogervorst H. Speech by Hans Hoogervorst at AICPA Conference on current SEC and PCAOB developments. 6 December 2011, Washington, USA. [Electronic resource] // IFRS Foundation. - Mode of access: WWW.URL: <http://www.ifrs.org/Alerts/Conference/HH+speech+AICPA+6+Dec+2011.htm>. - Last access: 2012. – Title from the screen.

10. Work Plan for the Consideration of Incorporating International Financial Reporting Standards into the Financial Reporting System for U.S. Issuers [Electronic resource] // U.S. Securities and Exchange Commission. - Mode of access: WWW.URL: <http://www.sec.gov/spotlight/globalaccountingstandards/ifrs-work-plan-paper-052611.pdf> . - Last access: 2012. – Title from the screen.

11. IFRS Foundation. Annual Report 2010. [Electronic resource] // IFRS Foundation. - Mode of access: WWW.URL: http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/EB99AF27-22F7-45AF-A033-75A36CDC3549/0/IFRSANNUALREPORT_ALL_12July.pdf. - Last access: 2012. – Title from the screen.

12. John Hawksworth The World in 2050. How big will the major emerging market economies get and how can the OECD compete? [Electronic resource] // PwC. - Mode of access: WWW.URL: <http://www.pwc.com/gx/en/world-2050/pdf/world2050emergingeconomies.pdf>. - Last access: 2012. – Title from the screen.

13. Пасько О.В. Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку як ключовий суб'єкт глобального управління в сфері обліку: проблема легітимності // Облік і фінанси АПК. 2011. – 4. – С. 22-39

ПОСИЛАННЯ ДО РОЗДІЛУ 2

1. Nölke Andreas, Wolfgang Johann, Perry James The Power of Transnational Private Governance: Financialization and the IASB // Business and Politics: Vol. 9: Iss. 3, Article 4. [Electronic resource] // The Berkeley Electronic Press. - Mode of access: http://www.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?context=bap&article=1185&date=&mt=MTMwODgyMjg1Mw==&access_ok_form=Continue. - Last access: 2011.

2. Chiapello Eve, Medjad Karim An unprecedented privatisation of mandatory standard-setting: The case of European accounting policy // Critical Perspectives on Accounting, May2009, Vol. 20 Issue 4, p. 448-468
3. Fleming, Colin Balancing Act // Accountancy, Jun2011, Vol. 147 Issue 1414, p. 68-69
4. Véron Nicolas Empower Users of Financial Information as the IASC Foundation's Stakeholders [Electronic resource] // International Accounting Standards Board. – Mode of access: http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/3EB7929E-809B-457E-BC01-C307632F2DC3/0/comment_bruegel.pdf. - Last access: 2011.
5. European Parliament. Draft Report on International Financial Reporting Standards (IFRS) and the Governance of the IASB (2006/2248(INI)) [Electronic resource] // GAAP.cz. – Mode of access: http://gaap.cz/main_page/Cz/main/Extra/0801econreport.pdf. - Last access: 2011.
6. May Christian Global Democracy, Private Governance and the Ideology of Global Civil Society. Paper prepared for the 6th Pan-European Conference on International Relations, Torino/Italy, 12 - 15 September 2007 [Electronic resource] // Online Paper Archive for the SGIR Pan-European Conference. – Mode of access: http://turin.sgir.eu/uploads/May-May_global_civil_society.pdf. - Last access: 2011.
7. Véron Nicolas The Global Accounting Experiment [Electronic resource] // Deloitte IAS Plus. – Mode of access: <http://www.iasplus.com/europe/0704bruegelaccounting.pdf>. - Last access: 2011.
8. Kerwer Dieter How accountable is the 'International Accounting Standards Board'? Paper prepared for the 6th Pan-European Conference on International Relations, Torino/Italy, 12 - 15 September 2007 [Electronic resource] // Online Paper Archive for the SGIR Pan-European Conference. – Mode of access: <http://turin.sgir.eu/uploads/Kerwer-Kerwer%20SGIR%20Torino%20Panel%209.pdf>. - Last access: 2011.

9. Koppell, Jonathan G. S. Global Governance Organizations: Legitimacy and Authority in Conflict // Journal of Public Administration Research and Theory (2008) 18(2): p.177-203
10. Mattli Walter, Büthe Tim Global private governance: lessons from a national model of setting standards in accounting // Law and Contemporary Problems. Summer/Autumn 2005, Vol. 68:225, p. 225-262
11. Véron Nicolas IFRS sustainability requires further governance reform [Electronic resource] // Archive of European Integration. – Mode of access: http://aei.pitt.edu/12221/1/pc_iascfletter_091209.pdf. - Last access: 2011.
12. Dewing Ian P., Russell Peter O. The role of private actors in global governance and regulation: US, European and international convergence of accounting and auditing standards in a post Enron world [Electronic resource] // The Amsterdam Research Centre for Corporate Governance Regulation. - Mode of access: <http://www.arccgor.nl/uploads/File/DewRus%20workshop%20paper.pdf>. - Last access: 2011.
13. Schmidt Matthias On the legitimacy of accounting standard setting by privately organised institutions in Germany and Europe // Schmalenbach Business Review. - Vol. 54. - April 2002. - pp. 171-193
14. Black, Julia Constructing and contesting legitimacy and accountability in polycentric regulatory regimes // Regulation & Governance (2008), № 2, pp. 137–164
15. Tyrrall, David Accounting standards // Financial Management. - Oct2005, p. 28-29
16. Véron Nicolas Suggestions For Reforming The Governance Of Global Accounting Standards [Electronic resource] // Bruegel. - Mode of access: <http://www.bruegel.org/download/parent/533-suggestions-for-reforming-the-governance-of-global-accounting-standards/file/1393-suggestions-for-reforming-the-governance-of-global-accounting-standards/application/pdf>. - Last access: 2011.

17. Veron N. Keeping the promise of global accounting Standards [Electronic resource] // The Peterson Institute for International Economics. - Mode of access: <http://www.bookstore.iie.com/publications/pb/pb11-11.pdf>. - Last access: 2011.

18. Heidhues Eva, Patel Chris Convergence of Accounting Standards in Germany: Biases and Challenges [Electronic resource] // lby100.com. Proceedings of Conference. - Mode of access: <http://www.lby100.com/ly/200806/P020080627326687493812.pdf>. - Last access: 2011.

19. Black Julia, Rouch David The development of the global markets as rule-makers: engagement and legitimacy // Law and Financial Markets Review Volume 2, Number 3, May 2008 , pp. 218-233(16)

20. Mattli Walter, Büthe Tim Accountability in Accounting? The Politics of Private Rule-Making in the Public Interest // Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions , Vol. 18, No. 3, July 2005 (pp. 399–429)

21. Beisheim Marianne, Dingwerth Klaus Procedural Legitimacy and Private Transnational Governance. Are the Good Ones Doing Better? // SFB-Governance Working Paper Series, No. 14, Research Center (SFB) 700, Berlin, June 2008. – 40p.

22. Richardson Alan J., Eberlein Burkard Legitimizing Transnational Standard-Setting: The case of the International Accounting Standards Board. Paper for Presentation to the Third Biennial Conference of the ECPR Standing Group on Regulatory Governance, June 17-19 2010. UCD Dublin [Electronic resource] // ECPR Standing Group on Regulatory Governance. - Mode of access: <http://regulation.upf.edu/dublin-10-papers/1A4.pdf>. - Last access: 2011.

23. Laura Davenport, Steven Dellaportas Interpreting the Public Interest: A Survey of Professional Accountants // Australian Accounting Review No. 48 Vol. 19 Issue 1 2009 p. 11-23

24. Humphrey C., Jeppesen K., Loft A., Turley S. The International Federation of Accountants: private governance in public interest? Paper presented

at the international conference on Global Governance and the Role of Non-State Actors, London, November 4th & 5th' 2004. [Electronic resource] // The London School of Economics and Political Science. - Mode of access: <http://www2.lse.ac.uk/researchAndExpertise/units/CARR/pdf/GlobalGov/HumphreyFullPaper.pdf>. - Last access: 2011.

25. Dieter Kerwer Rules that Many Use: Standards and Global Regulation // Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions, Vol. 18, No. 4, October 2005 (pp. 611–632)

26. Botzem Sebastian The Rule of Standards: Codifying Power in the Transnational Arena [Electronic resource] // Abstract to 25th EGOS Colloquium Barcelona 2009 “Passion for creativity and innovation”. Sub-theme 13: The social dynamics of standardization. - Mode of access: [http://www.dobusch.net/pub/uni/Botzem-Dobusch\(2009\)The Rule of Standards-EGOS09.pdf](http://www.dobusch.net/pub/uni/Botzem-Dobusch(2009)The_Rule_of_Standards-EGOS09.pdf). - Last access: 2011.

27. Omiros Georgiou, Lisa Jack Gaining legitimacy: where has Fair Value Accounting come from? [Electronic resource] // Cardiff University. - Mode of access: <http://www.cardiff.ac.uk/carbs/conferences/abfh2008/omiros.pdf>. - Last access: 2011.

28. Bexell M., Tallerg J., Uhlin A. Democracy in Global Governance: The Promises and Pitfalls of Transnational actors // Global Governance. – 2010. - № 6. – p. 81-101.

29. Larson, Robert K.; Kenny, Sara York The financing of the IASB: An analysis of donor diversity // Journal of International Accounting, Auditing & Taxation, Jun2011, Vol. 20 Issue 1, p1-19,

30. Hoarau, Christian American hegemony or mutual recognition with benchmarks? // European Accounting Review, Jul95, Vol. 4 Issue 2, p. 217-233

31. Alexander, David; Archer, Simon. On the Myth of "Anglo-Saxon" Financial Accounting // International Journal of Accounting, 2000, Vol. 35 Issue 4, p. 539-557

32. Nobes, Christopher. On the myth of “Anglo-Saxon” financial accounting: a comment // International Journal of Accounting, 2003, Vol. 38 Issue 1, p. 95-104

33. Nölke Andreas, Wolfgang Johann Limits to the Legitimacy of Transnational Private Governance. Paper prepared for the CSGR/GARNET Conference “Pathways to Legitimacy? The Future of Global and Regional Governance”, University of Warwick, 17-19 September 2007 [Electronic resource] // The University of Warwick. - Mode of access: <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/csgr/events/conferences/conference2007/papers/noelke.pdf>. - Last access: 2011. – Title from the screen.

34. IFRS Foundation Constitution [Electronic resource] // IFRS Foundation. - Mode of access: <http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/0B820728-7F10-4877-8068-7B65D2A3058B/0/ConstitutionDec2010.pdf> . - Last access: 2011. – Title from the screen.

35. Camfferman, Kees & Zeff, Stephen A. Financial reporting and global capital markets: A history of the international accounting standards committee, 1973-2000 Oxford University Press, USA. – 2007. - 752 pages

36. Nobes, Christopher W., Zeff, Stephen A.. Auditors' Affirmations of Compliance with IFRS around the World: An Exploratory Study // Accounting Perspectives, 2008, Vol. 7 Issue 4, p279-292,

37. IFRS Foundation. Annual Report 2010. [Electronic resource] // IFRS Foundation. - Mode of access: http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/EB99AF27-22F7-45AF-A033-75A36CDC3549/0/IFRSANNUALREPORT_ALL_12July.pdf. - Last access: 2011. – Title from the screen.

38. Global Governance 2025: at a Critical Juncture [Electronic resource] // Office of the Director of National Intelligence. - Mode of access: http://www.dni.gov/nic/PDF_2025/2025_Global_Governance.pdf. - Last access: 2011

39. Wallace, R. S. O. Survival strategies of a global organization: The case of the International Accounting Standards Committee // Accounting Horizons 1990 Vol. 4 Issue June, 22p.

40. Stevenson Kevin M. The IASB: Some personal reflections //Jayne Maree Godfrey, Keryn Chalmers Globalisation of accounting standards. Monash studies in global movements. Monash University. Edward Elgar Publishing, United Kingdom, 2007, pp. 34-44

41. Nölke Andreas, Wolfgang Johan Transatlantic Regulatory Cooperation on Accounting Standards: A 'Varieties of Capitalism' Perspective. German Marshall Fund Academic Policy Research Conference, May 8-9, 2008 [Electronic resource] // The Gerald R. Ford School of Public Policy. - Mode of access: http://www.fordschool.umich.edu/news/event_details/reg_coop_and_comp_08/documents/Nolke_Paper.pdf. - Last access: 2011

42. Hoogervorst H. Hans Hoogervorst address at the IFRS Foundation/AICPA conference, Boston October 2011. [Electronic resource] // IFRS Foundation. - Mode of access: <http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/511C82B8-02F4-4E93-93B8-B84534E590C9/0/HHoogervorstBostonOctober2011.pdf>. - Last access: 2011. – Title from the screen.

43. Beresford, Dennis R. G4+1 // CPA Journal, Mar2000, Vol. 70 Issue 3, p. 14-19

44. Street, Donna L. The G4's role in the evolution of the international accounting standard setting process and partnership with the IASB // Journal of International Accounting, Auditing & Taxation, 2006, Vol. 15 Issue 1, p. 109-126

45. The IFRS Foundation's Financial Position: 2010 Results and 2011 Budget. [Electronic resource] // IFRS Foundation. - Mode of access: <http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/7290F9EA-F06D-4272-9A03-BD9FF0AF8DE5/0/APMB4budgetandfinancingupdate.pdf> . - Last access: 2011. – Title from the screen.

46. Gross domestic product 2010 [Electronic resource] // Worldbank. - Mode of access: <http://siteresources.worldbank.org/DATASTATISTICS/Resources/GDP.pdf>. - Last access: 2011. – Title from the screen.

47. Goldschmid H. Harvey Goldschmid: “U.S. Incorporation of IFRS Is a National Imperative»: [Keynote Address at IFRS Foundation/ AICPA Conference in Boston, 5 October 2011] / Prepared remarks by Harvey Goldschmid [Electronic resource] // IFRS Foundation. - Mode of access: <http://www.ifrs.org/NR/ronlyres/AE38928B-AB50-4D5E-BAAC-65862A72EAD4/0/HGoldschmidIFRSConference2011.pdf>. - Last access: 2011. – Title from the screen

48. Enevoldsen S. Insight through Conversation [Interview with Stig Enevoldsen, Former EFRAG Chairman] [Electronic resource] // Deloitte IAS Plus. - Mode of access: <http://www.iasplus.com/interview/1110enevoldsen.htm>. - Last access: 2011. – Title from the screen

49. Considering the Effects of Accounting Standards. Discussion Paper. January 2011 [Electronic resource] // European Financial Reporting Advisory Group. - Mode of access: http://www.efrag.org/files/News%20related%20documents/Jan31%202011%20Effects%20Analysis%20DP_Final.pdf. - Last access: 2011. – Title from the screen

50. EFRAG Final Comment Letter on Status of Trustees ‘Strategy Review’ [Electronic resource] // IFRS Foundation. - Mode of access: <http://www.ifrs.org/NR/ronlyres/19235EEF-25D4-42BC-9410-9C564A417DEA/0/CL4strategyreview.pdf>. - Last access: 2011. – Title from the screen

51. Private Sector Taskforce of Regulated Professions and Industries. Final Report to G-20 Deputies September 2011. Regulatory Convergence in Financial Professions and Industries [Electronic resource] // International Valuation Standards Council. - Mode of access: http://www.ivsc.org/pubs/misc/20111006_pstf_final_report.pdf. - Last access: 2011. – Title from the screen

52. Cannes summit final declaration. “Building Our Common Future: Renewed Collective Action For The Benefit Of All”. 4 November 2011. [Electronic resource] // The Group of Twenty. - Mode of access:

<http://www.g20.org/Documents2011/11/Cannes%20Declaration%204%20November%202011.pdf> . - Last access: 2011. – Title from the screen

53. The Group of Twenty (G-20) Recommendations for the G20 Nations – Meeting of September 24-25, 2009 [Electronic resource] // The International Federation of Accountants. - Mode of access: http://www.ifac.org/sites/default/files/downloads/IFAC_Submission_G20_Sept24_Meeting.pdf . - Last access: 2011. – Title from the screen

ПОСИЛАННЯ ДО РОЗДІЛУ 3

1. Allegret J.-P., Dubblecco P. Global Governance Versus Domestic Governance: What Roles For International Institutions? // The European Journal of Development research, Vol. 14, No. 2, December, pp. 173-182

2. Dieter Kerwer Rules that Many Use: Standards and Global Regulation // Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions, Vol. 18, No. 4, October 2005 (pp. 611–632)

3. James Perry and Andreas Nölke The political economy of International Accounting Standards // Review of International Political Economy 13:4 October 2006: pp. 559–586

4. Richardson Alan J., Eberlein Burkard Legitimizing Transnational Standard-Setting: The case of the International Accounting Standards Board. Paper for Presentation to the Third Biennial Conference of the ECPR Standing Group on Regulatory Governance, June 17-19 2010. UCD Dublin [Electronic resource] // ECPR Standing Group on Regulatory Governance. - Mode of access: <http://regulation.upf.edu/dublin-10-papers/1A4.pdf>. - Last access: 2012.

5. Veron N. Keeping the promise of global accounting Standards [Electronic resource] // The Peterson Institute for International Economics. - Mode of access: <http://www.bookstore.iie.com/publications/pb/pb11-11.pdf>. - Last access: 2012.

6. Véron Nicolas IFRS sustainability requires further governance reform [Electronic resource] // Archive of European Integration. – Mode of access: http://aei.pitt.edu/12221/1/pc_iascfletter_091209.pdf. - Last access: 2012.

7. Véron Nicolas Suggestions For Reforming The Governance Of Global Accounting Standards [Electronic resource] // Bruegel. - Mode of access: <http://www.bruegel.org/download/parent/533-suggestions-for-reforming-the-governance-of-global-accounting-standards/file/1393-suggestions-for-reforming-the-governance-of-global-accounting-standards/application/pdf>. - Last access: 2012.

8. Пасько О.В. Роль національних регуляторів бухгалтерського обліку в сучасному світі // Облік і фінанси АПК. – 2011. - № 3. – С. 38-50

9. Пасько О.В. Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку як ключовий суб'єкт глобального управління в сфері обліку: проблема легітимності // Облік і фінанси АПК. – 2011. - № 4. – С. 22-39

10. IFRS Foundation Constitution [Electronic resource] // IFRS Foundation. - Mode of access: <http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/0B820728-7F10-4877-8068-7B65D2A3058B/0/ConstitutionDec2010.pdf> . - Last access: 2011. – Title from the screen.

ПОСИЛАННЯ ДО РОЗДІЛУ 4

1. Жук В. М. Інституціональне забезпечення розвитку бухгалтерського обліку в Україні / В. М. Жук // Фінанси України. - 2010. - № 11. - С. 101-110

2. Мельничук Б.В. Проблеми запровадження МСФЗ в Україні: інституційний підхід [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua/problems-zaprovadzhennya-msfz-v-ukraini-institucionalniy-pidhid.html>

3. Метелиця В. М. Міжнародні підходи до регулювання бухгалтерської професії / В. М. Метелиця // Облік і фінанси. - 2013. - № 3. - С. 35-47

4. Пасько О. В. Глобальний бухгалтерський експеримент: сценарії майбутнього / О. В. Пасько // Облік і фінанси АПК. - 2012. - № 2. - С. 60-64.

5. Пасько О. В. Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку як ключовий суб'єкт глобального управління в сфері обліку: проблема легітимності / О. В. Пасько // Облік і фінанси АПК. - 2011. - № 4. - С. 22-39

6. **Пасько О. В.** Роль національних регуляторів бухгалтерського обліку в сучасному світі / О. В. Пасько // Облік і фінанси АПК. - 2011. - № 3. - С. 38-50

7. IASB and IFRS Interpretations Committee Due Process Handbook Approved by the Trustees January 2013 [Electronic resource] // The website of the IFRS Foundation and the IASB - Mode of access: <http://www.ifrs.org/DPOC/Documents/2013/Due-Process-Handbook-February-2013.pdf> - Last access: 2016. – Title from the screen

8. IFRS Foundation Constitution Revised and approved by the Trustees January 2013 [Electronic resource] // The website of the IFRS Foundation and the IASB - Mode of access: <http://www.ifrs.org/The-organisation/Governance-and-accountability/Constitution/Documents/IFRS-Foundation-Constitution-January-2013.pdf> - Last access: 2016. – Title from the screen

9. **Surowiecki, James (2005)** *The Wisdom of Crowds*. New York: Anchor Books

10. **Zizek S. (2012)** *Less than nothing. Hegel and the shadow of dialectical materialism*. London. New York: Verso

11. **Zizek, S. (2007)** *How to read Lacan*. New York. London: W.W. Norton & Company

ПОСИЛАННЯ ДО РОЗДІЛУ 5

1. **Cooper S.,** Stephen Cooper: “Setting High Standards» : [interview with a board member of the IASB] / Story Anthony O’Brien [Electronic resource] // The Institute of Chartered Accountants in Australia. - Mode of access: WWW.URL: http://www.charteredaccountants.com.au/Industry-Topics/Reporting/Australian-accounting-standards/Other-Resources/News-and-updates/~/_media/Files/Industry%20topics/Reporting/General/SettingHighStandards.sashx . - Last access: 2011. – Title from the screen.

2. **Nicolas Véron** The Global Accounting Experiment [Electronic resource] // Deloitte IAS Plus. - Mode of access: WWW.URL: <http://www.iasplus.com/europe/0704bruegelaccounting.pdf> . - Last access: 2011.

3. **Ian P. Dewing, Peter O. Russell** The role of private actors in global governance and regulation: US, European and international convergence of accounting and auditing standards in a post Enron world [Electronic resource] // The Amsterdam Research Centre for Corporate Governance Regulation. - Mode of access: WWW.URL: <http://www.arccgor.nl/uploads/File/DewRus%20workshop%20paper.pdf> . - Last access: 2011.

4. **Eva Heidhues & Chris Patel** Convergence of Accounting Standards in Germany: Biases and Challenges [Electronic resource] // lby100.com. Proceedings of Conference. - Mode of access: WWW.URL: <http://www.lby100.com/ly/200806/P020080627326687493812.pdf>. - Last access: 2011.

5. **Andreas Nölke, Johann Wolfgang, James Perry** The Power of Transnational Private Governance: Financialization and the IASB // Business and Politics: Vol. 9: Iss. 3, Article 4. [Electronic resource] // The Berkeley Electronic Press. - Mode of access: WWW.URL: http://www.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?context=bap&article=1185&date=&mt=MTMwODgyMjg1Mw==&access_ok_form=Continue. - Last access: 2011.

6. **Soderstrom, Naomi S.; Sun, Kevin Jialin** IFRS Adoption and Accounting Quality: A Review // European Accounting Review, Dec2007, Vol. 16 Issue 4, pp. 675-702.

7. **Epstein, Barry Jay**. The Economic Effects of IFRS Adoption // CPA Journal, Mar2009, Vol. 79 Issue 3, pp. 26-31.

8. **Jenice Prather-Kinsey** Developing countries converging with developed-country accounting standards: Evidence from South Africa and Mexico // The International Journal of Accounting, 2006, Vol. 41, pp. 141–162.

9. **Bryan Howieson** GFC or KFC?: How Standard Setters Were Battered and Fried // Australian Accounting Review, 2011, Volume 21, Issue 1, pp. 3-13.

10. Gilbert Gélard National standard setters: a new role in a globalizing world [Electronic resource] // Deloitte IAS Plus. - Mode of access: WWW.URL: <http://www.iasplus.com/resource/0905gelard.pdf>. - Last access: 2011.

11. Kevin M. Stevenson Commentary: IFRS and the Domestic Standard Setter – Is the Mourning Period Over? // Australian Accounting Review, AUG 2010, Vol. 20 Issue 3, pp.308-312.

12. Stephen A. Zeff & Christopher W. Nobes Commentary: Has Australia (or Any Other Jurisdiction) ‘Adopted’ IFRS? // Australian Accounting Review. – June 2010. - Volume 20. - Issue 2. – pp. 178-184.

13. Work Plan for the Consideration of Incorporating International Financial Reporting Standards into the Financial Reporting System for U.S. Issuers [Electronic resource] // U.S. Securities and Exchange Commission. - Mode of access: WWW.URL: <http://www.sec.gov/spotlight/globalaccountingstandards/ifrs-work-plan-paper-052611.pdf> . - Last access: 2011. – Title from the screen.

14. Dieter Kerwer Rules that Many Use: Standards and Global Regulation // Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions, October 2005, Vol. 18, No. 4, pp. 611–632

15. Sebastian Botzem The Rule of Standards: Codifying Power in the Transnational Arena [Electronic resource] // Abstract to 25th EGOS Colloquium Barcelona 2009 “Passion for creativity and innovation”. Sub-theme 13: The social dynamics of standardization. - Mode of access: WWW.URL: [http://www.dobusch.net/pub/uni/Botzem-Dobusch\(2009\)The_Rule_of_Standards-EGOS09.pdf](http://www.dobusch.net/pub/uni/Botzem-Dobusch(2009)The_Rule_of_Standards-EGOS09.pdf) . - Last access: 2011.

16. Жук В.М. Інституціональний підхід до розв’язання проблем бухгалтерського обліку в Україні // Фінанси України. – 2009. - № 7. – С. 100-113

17. Бездушна Ю.С. Нормативні засади структуризації економіки як передумова розробки галузевих стандартів бухгалтерського обліку // Облік і фінанси АПК. – 2010. - № 2. – С. 17-20

18. Белоусова І. Розвиток бухгалтерської професії як важливий чинник подолання економічної кризи в Україні [Текст] / І. Белоусова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. - № 5. – С. 3-6

19. Кірейцев Г. Роль бухгалтера і аудитора у процесах мінімізації невизначеності як основи кризових явищ // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2010. - № 3. – С. 33-35

20. Семенишена Н.В. Теорія інституційного ізоморфізму та її прояв в реформуванні національної системи бухгалтерського обліку // Облік і фінанси АПК. – 2011. - № 2. – С. 16-19

21. IFRS Foundation. Annual Report 2010. [Electronic resource] // IFRS Foundation. - Mode of access: WWW.URL: http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/EB99AF27-22F7-45AF-A033-75A36CDC3549/0/IFRSANNUALREPORT_ALL_12July.pdf. - Last access: 2011. – Title from the screen.

22. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.09.1999р. № 996 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>

23. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: Закон України від 12.05.2011р. № 3332-VI // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. - № 7. – С. 56

24. Dov Sapir IFRSs as the Global Standard: Setting a Strategy for the Foundation's Second Decade [Electronic resource] // IFRS Foundation. - Mode of access: WWW.URL: http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/1D3C2740-8C0D-4B70-9C66-6E4A50ABAE4A/20620/20110622100649_commentlettertoIFRSFoundationtrusteesstrategyreview.pdf. - Last access: 2011. – Title from the screen.

25. Commonwealth Consolidated Acts. Corporations Act 2001 - SECT 334 [Electronic resource] // Australasian Legal Information Institute. - Mode of access: WWW.URL:

http://www.austlii.edu.au/au/legis/cth/consol_act/ca2001172/s334.html. - Last access: 2011. – Title from the screen

26. Adoption of International Financial Reporting Standards Financial Reporting Standards. Background Information and Basis for Conclusions [Electronic resource] // The Canadian Institute of Chartered Accountants. - Mode of access: WWW.URL:<http://www.acsbcanada.org/basis-for-conclusions/item50748.pdf>. - Last access: 2011. – Title from the screen

27. Working Arrangement between European Commission and EFRAG [Electronic resource] // European Financial Reporting Advisory Group. - Mode of access: WWW.URL:<http://www.efrag.org/websites/uploadfolder/1/cms/images/EFRAG-EC%20Working%20Arrangement.pdf>. - Last access: 2011. – Title from the screen.

28. Stephen A. Zeff Some obstacles to global financial reporting comparability and convergence at a high level of quality // The British Accounting Review, December 2007, Vol. 39, Number 4, pp. 290–302

29. C. L. Cortese, H. J. Irvine, M. Kaidonis Powerful players: How constituents captured the setting of IFRS 6, an accounting standard for the extractive industries // Accounting Forum, June 2010, Volume 34, Issue 2, Pages 76-88.

30. Due process handbook for the IASB [Electronic resource] // IFRS Foundation. - Mode of access: WWW.URL:<http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/1E8D75B7-927F-495B-BE4A-04C9BE967097/0/DueProcess09.pdf>. - Last access: 2011. – Title from the screen.

31. Ann Jorissen, Nadine Lybaert, Raf Orens, Leo van der Tas Geographical and stakeholder diversity in constituents' formal participation in the due process of international accounting standard setting: a longitudinal analysis over the period 1995-2007 [Electronic resource] // Lessius Digital Repository. - Mode of access: WWW.URL:http://lirias.lessius.eu/bitstream/123456789/5339/2/Jorissen_Lybaert_Orens_Van%20Leo_van_der_Tas_Geographical_and_stakeholder_diversity_in_constituents%27_formal_participation_in_the_due_process_of_international_accounting_standard_setting_a_longitudinal_analysis_over_the_period_1995-2007.pdf

[20der%20Tas_Geographical%20diversity.pdf](#). - Last access: 2011. – Title from the screen.

32. A-IFRS vs IFRS. Differences between Australian equivalents to International Financial Reporting Standards (A-IFRS) and International Financial Reporting Standards (IFRS) [Electronic resource] // Deloitte IAS Plus. - Mode of access: WWW.URL:<http://www.iasplus.com/au/0509differences.pdf>. - Last access: 2011. – Title from the screen.

33. AIFRS and IFRS – similar but not the same [Electronic resource] // PwC. - Mode of access: <http://www.pwc.com/gx/en/ifrs-reporting/pdf/AIFRS.pdf>. - Last access: 2011. – Title from the screen.

34. The EU endorsement status report. Position as at 13 July 2011 [Electronic resource] // Deloitte IAS Plus. - Mode of access: WWW.URL:<http://iasplus.com/efrag/endorsement/endorsement13jul2011.pdf>. - Last access: 2011. – Title from the screen.

35. Rachel Baskerville, Lisa Evans The darkening glass: Issues for translation of IFRS [Electronic resource] // The Institute of Chartered Accountants of Scotland. - Mode of access: WWW.URL:http://www.icas.org.uk/site/cms/download/res/baskerville_evans_Report_mar_2011.pdf. - Last access: 2011. – Title from the screen.

36. Statement of Best Practice: Working Relationships between the IASB and other Accounting Standard-Setters [Electronic resource] // IFRS Foundation. - Mode of access: WWW.URL: <http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/8F20428C-BC3C-4CFE-A194-4386174C949D/0/SOBPFebruary2006final.pdf>. - Last access: 2011. – Title from the screen.

37. Hoogervorst H. Hans Hoogervorst: «China and IFRS – an opportunity for leadership in global financial reporting»: [Speech by Hans Hoogervorst in Beijing, People's Republic of China, 29 July 2011] / Prepared remarks by Hans Hoogervorst [Electronic resource] // IFRS Foundation. - Mode of access: WWW.URL:

<http://www.ifrs.org/News/Announcements+and+Speeches/Hans+Hoogervorst+Beijing+speech+July+2011.htm>. - Last access: 2011. – Title from the screen

38. Додаток до Угоди про відмову від авторських прав на обмежених територіях (між Фондом Комітету з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і Міністерством фінансів України) [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – Режим доступу: http://minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408. – Назва з екрана.

39. Цели фонда «Национальная организация по стандартам финансового учета и отчетности» [Електронний ресурс] // Национальная организация по стандартам финансового учета и отчетности России. Режим доступу: http://www.nsfo.ru/index.php?sec_id=5. – Назва з екрана.

ПОСИЛАННЯ ДО РОЗДІЛУ 6

1. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом січня – червня 2013 року [Електронний ресурс] // НКЦПФР України. – Режим доступу: http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/62/1375712383.doc

2. Про Державний бюджет України на 2013 рік: Закон України № 5515-VI від 6 грудня 2012 року зі змінами та доповнення [електронний ресурс] // Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>

3. Abbott, Lawrence J.; Gunny, Katherine A.; Tracey Chunqi Zhang When the PCAOB Talks, Who Listens? Evidence from Stakeholder Reaction to GAAP-Deficient PCAOB Inspection Reports of Small Auditors // Auditing. May2013, Vol. 32 Issue 2, p.1-31.

4. An Act to promote the financial stability of the United States by improving accountability and transparency in the financial system, to end “too big to fail”, to protect the American taxpayer by ending bailouts, to protect consumers from abusive financial services practices, and for other purpose (“Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act”) [Electronic resource] // U.S.

Securities and Exchange Commission. - Mode of access: WWW.URL: <http://www.sec.gov/about/laws/wallstreetreform-cpa.pdf>. - Last access: 2013. – Title from the screen.

5. An Act To protect investors by improving the accuracy and reliability of corporate disclosures made pursuant to the securities laws, and for other purposes / Public Law 107–204, 107th Congress, July 30, 2002 (Sarbanes-Oxley Act of 2002) [Electronic resource] // U.S. Securities and Exchange Commission. - Mode of access: WWW.URL: <http://www.sec.gov/about/laws/soa2002.pdf>. - Last access: 2013. – Title from the screen.

6. **Boster, Ronald S.** The Public Company Accounting Oversight Board: Déjà Vu Seidman's Quasi Government? // Public Budgeting & Finance. Sep2007, Vol. 27 Issue 3, p.130-137

7. Bylaws and Rules of PCAOB As of August 25, 2011 [Electronic resource] // Public Company Accounting Oversight Board. - Mode of access: WWW.URL: <http://pcaobus.org/Rules/PCAOBRules/Documents/All.pdf>. - Last access: 2013. – Title from the screen.

8. **Cohen, Jeffrey R.; Hayes, Colleen; Krishnamoorthy, Ganesh; Monroe, Gary S.; Wright, Arnold M.** The Effectiveness of SOX Regulation: An Interview Study of Corporate Directors // Behavioral Research in Accounting. 2013, Vol. 25 Issue 1, p. 61-87

9. FAF 2012 annual report [Electronic resource] // Financial Accounting Foundation. - Mode of access: WWW.URL: <http://www.accountingfoundation.org/cs/BlobServer?blobkey=id&blobwhere=1175826969164&blobheader=application%2Fpdf&blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs>. - Last access: 2013. – Title from the screen.

10. Financial Accounting Foundation. Summarized Budget Information for the year ending december 31, 2013 [Electronic resource] // Financial Accounting Foundation. - Mode of access: WWW.URL: <http://www.accountingfoundation.org/cs/BlobServer?blobkey=id&blobwhere=117>

[5826926989&blobheader=application%2Fpdf&blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs](#). - Last access: 2013. – Title from the screen.

11. Gilbertson, David L.; Herron, Terri L. PCAOB Enforcements: A Review of the First Three Years // Current Issues in Auditing. 2009, Vol. 3 Issue 2, p. A15-A34

12. John L. Carey The origins of modern financial reporting // Journal of Accountancy. Sep69, Vol. 128 Issue 3, p. 35-48

13. Kinney, William R. Twenty-Five Years of Audit Deregulation and Re-Regulation: What Does it Mean for 2005 and Beyond? // Auditing. May2005 Supplement, Vol. 24, p. 89-109

14. McDonnell, Patrick J. The PCAOB and the Future of Oversight // Journal of Accountancy. Dec2004, Vol. 198 Issue 6, p. 98-101

15. Melumad, Nahum D.; Shibano, Toshiyuki The Securities and Exchange Commission and the Financial Accounting Standards Board: Regulation through Veto-Based Delegation // Journal of Accounting Research. Spring94, Vol. 32 Issue 1, p. 1-37.

16. Nicolas Véron, Matthieu Autret, Alfred Galichon and George Holoch Smoke and Mirrors, Inc.: Accounting for Capitalism (Cornell Studies in Money) Ithaca and London: Cornell University Press. – 2006. – 233 p.

17. Notbohm, Matthew; Ellingson, Dee Ann; Campbell, Katherine PCAOB Auditor Inspections and Foreign Auditors // CPA Journal. Nov2012, Vol. 82 Issue 11, p. 32-35

18. Pashkoff, Paul H.; Miller, Richard I. Regulations Under the Sarbanes-Oxley Act // Journal of Accountancy. Oct2002, Vol. 194 Issue 4, p. 33-36.

19. PCAOB 2012 annual report [Electronic resource] // Public Company Accounting Oversight Board. - Mode of access: WWW.URL: <http://pcaobus.org/About/Ops/Documents/Annual%20Reports/2012.pdf>. - Last access: 2013. – Title from the screen.

20. PCAOB Inspections of Registered Non-U.S. Firms (current as of June 30, 2013) [Electronic resource] // Public Company Accounting Oversight Board. - Mode of access: WWW.URL: http://pcaobus.org/International/Inspections/Pages/06302013_jurisdictions.aspx. - Last access: 2013. – Title from the screen.

21. PCAOB Rulemaking: Public Company Accounting Oversight Board; Notice of Filing of Proposed Rule on Funding Securities and Exchange Commission (Release No. 34-48075; File No. PCAOB-2003-02) June 23, 2003 [Electronic resource] // U.S. Securities and Exchange Commission. - Mode of access: WWW.URL: <http://www.sec.gov/rules/pcaob/34-48075.htm>. - Last access: 2013. – Title from the screen.

22. Previts, Gary J.; Roybark, Helen M.; Coffman, Edward N. Keeping Watch! Recounting Twenty-Five Years of the Office of Chief Accountant, U.S. Securities and Exchange Commission, 1976-2001 // Abacus. Jun2003, Vol. 39 Issue 2, p. 147-185.

23. Riley Jr., Richard R.; Jenkins, J. Gregory; Roush, Pamela Y.; Thibodeau, Jay C. Audit Quality in the Post-SOX Audit Environment: What Your Auditing Students Must Know about the PCAOB Inspection Process. // Current Issues in Auditing. 2008, Vol. 2 Issue 2, p. A17-A25

24. Securities Act of 1933 [As Amended Through P.L. 112-106, Approved April 5, 2012] [Electronic resource] // U.S. Securities and Exchange Commission. - Mode of access: WWW.URL: <http://www.sec.gov/about/laws/sa33.pdf>. - Last access: 2013. – Title from the screen.

25. Securities Exchange Act of 1934 [As Amended Through P.L. 112-158, Approved August 10, 2012] [Electronic resource] // U.S. Securities and Exchange Commission. - Mode of access: WWW.URL: <http://www.sec.gov/about/laws/sea34.pdf>. - Last access: 2013. – Title from the screen.

1. **Пасько О. В.** Збір на підтримку обліку: схема незалежного фінансування регуляторів обліку та аудиту в США / О. В. Пасько // Облік і фінанси / Accounting and finance. - К., 2013 - № 4 (62). - С. 60-70
2. **Пасько О. В.** Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку як ключовий суб'єкт глобального управління в сфері обліку: проблема легітимності / О. В. Пасько // Облік і фінанси АПК / Міжнародний ін-т аудиту. - К., 2011. - № 4. - С. 22-39
3. **Пасько О. В.** Роль національних регуляторів бухгалтерського обліку в сучасному світі / О. В. Пасько // Облік і фінанси АПК / Міжнародний ін-т аудиту. - К., 2011. - № 3. - С. 38-50
4. **Bache, I. (Ed.), Flinder, M. (Ed.) (2004) *Multi-Level Governance*.** New York: Oxford University Press
5. **Christensen, H., Hail, L., Leuz, C. (2013)** Mandatory IFRS reporting and changes in enforcement , *Journal of Accounting and Economics*, 56 (2-3 (Supplement 1)), 147 – 177
6. **Christian Leuz, Jens Wüstemann** The Role of Accounting in the German Financial System [Electronic resource] // The Center for Financial Studies. CFS Working Paper No. 2003/16 https://www.ifk-cfs.de/fileadmin/downloads/publications/wp/03_16.pdf. - Last access: 2016.
7. Constitution of the “ASCG – Accounting Standards Committee of Germany” [Electronic resource] // Das Deutsche Rechnungslegungs Standards Committee e.V. - Mode of access: http://www.drsc.de/docs/drsc/satzung/Satzung_eng.pdf . - Last access: 2016.
8. **Daske, H., Hail, L., Leuz, C. and Verdi, R. (2013)** Adopting a Label: Heterogeneity in the Economic Consequences around IAS/IFRS Adoptions, *Journal of Accounting Research*, 2013, 51(3), pp. 495-547
9. Deutsches Rechnungslegungs Standards Committee e.V. // Jahresbericht 2014 [Accounting Standards Committee of Germany // Annual Report 2014] [Electronic resource] // Das Deutsche Rechnungslegungs Standards Committee e.V. - Mode of access:

http://www.drsc.de/docs/press_releases/2015/DRSC-Jahresbericht2014_final.pdf. - Last access: 2016.

10. Eva Heidhues & Chris Patel Anglo-American Accounting Biases in the Rush towards Convergence: The Case of Germany [Electronic resource] // the University of St Andrews. Mode of access: <http://www.st-andrews.ac.uk/business/ecas/7/papers/ECAS-Heidhues.pdf>. - Last access: 2016.
[../Anglo-American Accounting Biases in the Rush towards Convergence The Case of Germany.pdf](http://www.st-andrews.ac.uk/business/ecas/7/papers/ECAS-Heidhues.pdf)

11. Handelsgesetzbuch Zuletzt geändert durch Art. 3 G v. 22.12.2015 I 2565 [Electronic resource] // Gesetze im Internet. - Mode of access: <https://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/hgb/gesamt.pdf>. - Last access: 2016.

12. Heritier A., Lehmkuhl, D. (2008) The Shadow of Hierarchy and New Modes of Governance. *Journal of Public Policy*, 28, 1, 1-17

13. James Surowiecki The Wisdom of Crowds Ancor Books New York, 2005

14. Leuz, C. (2010) Different approaches to corporate reporting regulation: How jurisdictions differ and why, *Accounting and Business Research*, 40:3, 229-256

15. Melumad, Nahum D.; Shibano, Toshiyuki (1994) The Securities and Exchange Commission and the Financial Accounting Standards Board: Regulation through Veto-Based Delegation // *Journal of Accounting Research*. Spring94, Vol. 32 Issue 1, p. 1-37.

16. Standardisation Agreement between the German Federal Ministry of Justice and the Accounting Standards Committee of Germany 2 December 2011 [Electronic resource] // Das Deutsche Rechnungslegungs Standards Committee e.V. - Mode of access: http://www.drsc.de/docs/drsc/standardisierungsvertrag/111202_SV_BMJ-DRSC_en.pdf. - Last access: 2016.

17. **Wysocki, P. (2011)** New institutional accounting and IFRS, *Accounting and Business Research*, 41:3, 309-328
18. **Zeff, S. A. (2007)** Some obstacles to global financial reporting comparability and convergence at a high level of quality. *The British Accounting Review*, 39, 290–302
19. **Пасько О.В.** Глобальний бухгалтерський експеримент: сценарії майбутнього // Облік і фінанси АПК. – 2012. - № 2. – С. 60-64
20. **Пасько О. В.** Тенденції змін до Конституції фонду МСФЗ / О. В. Пасько // Вісник Сумського національного аграрного ун-ту : науковий журнал. – Сер. «Економіка і менеджмент» / Сумський НАУ. – Суми, 2012. – Вип. 4(52). – С. 88-94.
21. **Пасько О. В.** Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку як ключовий суб'єкт глобального управління в сфері обліку: проблема легітимності // Облік і фінанси АПК. - 2011. - № 4. - С. 22-39
22. **Пасько О. В.** Роль національних регуляторів бухгалтерського обліку в сучасному світі // Облік і фінанси АПК. - 2011. - № 3. - С. 38-50
23. **Пасько О.В.** Збір на підтримку обліку: схема незалежного фінансування регуляторів обліку та аудиту в США // Облік і фінанси / Accounting and Finance. – 2013. - № 4. – С. 60-70
24. **Пасько О.В.** Належна правова процедура Ради з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку / Пасько О.В. // Облік і фінанси / Accounting and Finance. –К.: ТДВ "Інститут обліку і фінансів" 2016. - № 2(72). - с. 50-56
25. **Пасько О.В.** Багаторівневе врядування в регулюванні обліку в Німеччині: структура та діяльність Комітету зі стандартів бухгалтерського обліку Німеччини / О. В. Пасько // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації 2016. - № 2. – с. 44.-55